ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ – ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(Δ.Π.Μ.Σ) ΣΤΙΣ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΙΚΡΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ / ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ : 3 ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ ΚΩΣΤΟΥΛΑΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΡΕΒΕΚΚΑ ΠΑΙΔΗ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ, 2018

ΣΥΝΟΨΗ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μία ανάλυση του μικρού κράτους, πως αυτό συμπεριφέρεται στο διεθνές σύστημα και τι επιλογές διαθέτει μέσα από τη σύναψη των συμμαχιών, σε ένα κόσμο που ο πόλεμος συνοδεύει την ανθρώπινη φύση από την αρχή της δημιουργίας του. Στο διεθνές αυτό τοπίο, εξετάζεται η αναγκαιότητα των ειρηνευτικών αποστολών και αν η συμμετοχή του μικρού κράτους σε αυτές, αποτελεί επιθυμία ή ανάγκη. Παρουσιάζεται το δόγματης Ελλάδος και αναλύεται η συμμετοχή της σε τρεις ειρηνευτικές αποστολές. Μέσα από την παρουσίαση της πολιτικής συμπεριφοράς τριών νέων χωρών στο διεθνές σύστημα και τις συνεντεύξεις στελεχών που υπήρέτησαν σε ειρηνευτικές αποστολές, θα γίνει προσπάθεια να εξαχθούν συμπεράσματα για τη στάση και τις ενέργειες που θα πρέπει να υλοποιήσει η Ελλάδα.

Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.

Περίανδρος Κωστούλας

Στην Εριφύλη,
τον Βαγγέλη και τον Παντελή
για την τεράστια υπομονή τους

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 9

ΜΕΡΟΣ Ι: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ

1.1 Μικρά Κράτη – Μικρές Δυνάμεις 13

1.2 Διλήμματα Ασφαλείας / Εγκατάλειψης – Τρωτότητα – Διεθνείς Επιδράσεις 17

1.3 Η Συμπεριφορά του Μικρού Κράτους στο Διεθνές Σύστημα 19

1.4 Η Έξυπνη Στρατηγική των Μικρών Κρατών 25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{ο} : ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 Ιστορική Αναδρομή 30

2.2 Η αναγκαιότητα και η εξέλιξη των Διεθνών Ειρηνευτικών Αποστολών – Έξυπνη Άμυνα (Smart Defence) 31

2.3 Μορφές Ειρηνευτικών Αποστολών 39

2.4 Παράγοντες που Επηρεάζουν τις Ειρηνευτικές Αποστολές 41

2.5 Η συμμετοχή των μικρών δυνάμεων σε διεθνείς στρατιωτικές αποστολές: επιθυμία ή ανάγκη 44

ΜΕΡΟΣ ΙΙ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ο} : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

3.1 Το Δόγμα της Ελλάδος 48

3.2 Η Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδος 49

3.3 Προκλήσεις – Κίνητρα για την Ελλάδα 51

3.4 Σημερινή Θέση της Ελλάδος στις Ειρηνευτικές Αποστολές 54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^{ο}: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΕ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ

4.1 Γενικά 56

4.2 Περίπτωση 1^{η}: Σομαλία (UNOSOM - UNITAF) 58

4.2.1 Ανασκόπηση της Κρίσης 58

4.2.2 Ανάλυση της Κατάστασης 59

4.2.3 Συγκρότηση – Αποστολή 61

4.2.4 Νομικό Πλαίσιο - Κανόνες Εμπλοκής 64

4.2.5 Διάρκεια της Αποστολής 66

4.2.6 Προβλήματα – Δυσχέρειες 66

4.2.7 Συμπεράσματα 68

4.3 Περίπτωση 2^{η} : Αλβανία (Operation Alba - NHQT) 70

4.3.1 Ανασκόπηση της Κρίσης 70

4.3.2 Ανάλυση της Κατάστασης 71

4.3.3 Συγκρότηση – Αποστολή 72

4.3.4 Νομικό Πλαίσιο – Κανόνες Εμπλοκής 72

4.3.5 Διάρκεια της Αποστολής 74

4.3.6 Προβλήματα – Δυσχέρειες 75
4.3.7 Συμπεράσματα 77
4.4 Περίπτωση 3η: Αφγανιστάν (ISAF) 79
4.4.1 Ανασκόπηση της Κρίσης 79
4.4.2 Ανάλυση της Κατάστασης 81
4.4.3 Συγκρότηση – Αποστολή 83
4.4.4 Νομικό Πλαίσιο – Κανόνες Εμπλοκής 85
4.4.5 Διάρκεια της Αποστολής 85
4.4.6 Προβλήματα – Δυσχέρειες 85
4.4.7 Συμπεράσματα 86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΛΛΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΓΙΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ
5.1 Γενικά 88
5.2 Η Εσθονία 88
5.3 Η Λιθουανία 91
5.4 Το Μαυροβούνιο 93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΠΟ ΕΙΡΗΝ. ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ
6.1 Ανάλυση Ερωτηματολογίων 98
6.2 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα των Αποστολών 96
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
7.1 Συμπεράσματα 99
7.2 Προτάσεις 103
ΕΠΙΛΟΓΟΣ 106

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 107

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ
«Α» : Συλλυπητήρια Επιστολή για το Θάνατο του Λοχία (ΤΘ) Σούμπουρου Μιχαήλ 120
«Β» : Επιστολή Κοινοποίησης Θανάτου Μέλους των «Γιατρών του Κόσμου» 121
«Γ» : Επιστολή Ιεράς Μητρόπολης Αξώμης 122
«Δ» : Διαδικτυακό Ερωτηματολόγιο προς Στελέχη Ε.Δ 123
«Ε» : Διαδικτυακό Ερωτηματολόγιο προς Ιδιώτες 126

ΠΙΝΑΚΕΣ
Πίνακας 4.1:Προσωπικό της UNOSOM II 61
Πίνακας 4.2: Κανόνες Εμπλοκής Ελληνικής Δύναμης (ΕΛΛΑΣΟΜ) 65
Πίνακας 4.3: Οι χώρες που συμμετείχαν στη διεθνή αποστολή στην Αλβανία 71
Πίνακας 4.4: Κανόνες Εμπλοκής Ελληνικής Δύναμης (ΕΛΔΑΛ) 74
Πίνακας 4.5: Συμμετοχή Χωρών σε στρατεύματα στην ISAF 2010 82
Πίνακας 4.5: Συμμετοχή Χωρών σε στρατεύματα στην ISAF 2018 83

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Εικόνα 1: Αριθμός Ειρηνευτικών Αποστολών 10

Εικόνα 1.1: Επίδραση Διεθνούς Συστήματος στη Συμπεριφορά των Μικρών Κρατών 20

Εικόνα 1.2: Εξέλιξη των Μικρών και Μεγάλων Κρατών στη Διάρκεια της Ιστορίας 21

Εικόνα 1.3: Πολιτικές Επιλογές του Κράτους 23

Εικόνα 2.1:Αποστολές Διατήρησης Ειρήνης από 1990 – Μάρτιο 2017 33

Εικόνα 2.2: Εξοπλιστικές Επενδύσεις στην Ευρώπη 2017 36

Εικόνα 2.3: Αμερικανικά Στρατεύματα στο Αφγανιστάν 37

Εικόνα 2.4: Εξοπλιστικές Δαπάνες των χωρών του ΝΑΤΟ έτους 2016 38

Εικόνα 2.5: Δείκτης Ευθραυστότητας των Χωρών 2018 43

Εικόνα 4.1:Οργανόγραμμα Συγκροτήσεως ΕΛΛΑΣΟΜ 63

Εικόνα 4.2: Οργανόγραμμα Συγκροτήσεως ΕΛΔΑΛ 72

Εικόνα 4.3: Εστίες οργανωμένων συμμοριών 76

Εικόνα 4.4: Τα Αμερικανικά στρατεύματα στο Αφγανιστάν από 2002 – 2016 83

Εικόνα 5.1: Ποσοστιαία Συνεισφορά Εσθονίας στη UNIFIL (2005 – 2014) 93

Εικόνα 5.2: Συμμετοχή Στρατευμάτων της Εσθονίας σε Ειρηνευτικές Αποστολές 94

Εικόνα 5.3: Ποσοστιαίες Στρατιωτικές Δαπάνες Χωρών Μελών του ΝΑΤΟ (2017) 96

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σήμερα στην επιστήμη των διεθνών σχέσεων γίνεται αναλυτική μελέτη της συμπεριφοράς των κρατών στο ευρύ πεδίο του διεθνούς συστήματος. Κύριο κριτήριο της δράσης τους αποτελεί η ισχύς που διαθέτουν τα κράτη και ο τρόπος που αυτή αυτή επηρεάζει τη θέση τους μέσα στην αλυσίδα της παγκόσμιας κοινωνίας. Αποτελεί γεγονός ότι όλα τα κράτη δεν έχουν την ίδια βαρύτητα μέσα στο διεθνές τοπίο (Κουσκουβέλης, 2004).

Όπως καθορίζεται από τον τίτλο της εργασίας, με την παρούσα ανάλυση θα γίνει μία προσπάθεια να επικεντρωθεί η μελέτη στα μικρά κράτη και να εξακριβωθεί πως αυτά συμπεριφέρονται σε μία συγκεκριμένη δραστηριότητα του διεθνούς συστήματος, όπως οι ειρηνευτικές αποστολές.

Το θέμα είναι ιδιαίτερα σημαντικό και επίκαιρο γιατί οι περισσότεροι αναλυτές των διεθνών σχέσεων ασχολούνται κυρίως με τα ισχυρά κράτη του συστήματος, καθώς αυτά αποτελούν τους παράγοντες που έχουν τη δυνατότητα να το επηρεάσουν (Waltz, 1979, Domingo, 2014). Άρα η παρούσα μελέτη εκφεύγει την πλειοψηφίας της βιβλιογραφίας και παράλληλα έρχεται να εξετάσει τη συμπεριφορά των αδυνάμων της διεθνούς κοινωνίας σε μία επίκαιρη δράση του παγκοσμίου γίγνεσθαι, όπως είναι οι ειρηνευτικές αποστολές.

Στην μετα – ψυχροπολεμική περίοδο ο κόσμος έχει εισέλθει σε ένα ρευστό και μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Νέες χώρες εμφανίζονται στο προσκήνιο, νέες απειλές, όπως η τρομοκρατία, απασχολούν την εξωτερική πολιτική τους (Meiske & Ruggeri, 2017). Βασικό αντικείμενο της εξωτερικής πολιτικής των κρατών αποτελεί πάντοτε η επιβίωσή τους, μέσω της μεγιστοποίησης της δικής τους ισχύος. Παράλληλα οι χώρες επιδιώκουν την εξασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης – ασφάλειας, για τη διατήρηση του status quo. Οι ειρηνευτικές αποστολές αποτελούν το κυριότερο εργαλείο του διεθνούς συστήματος προκειμένου να συνετιστούν οι παραβάτες των κανόνων του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ (United Nations, 1945).

Με το τέλος του ψυχρού πολέμου έκλεισε ο διπολισμός εκείνης της περιόδου και η συχνότητα των ειρηνευτικών αποστολών που τίθενται πλέον σε εφαρμογή είναι κατά πολύ μεγαλύτερη (Meiske & Ruggeri, 2017).

Παρακάτω απεικονίζεται ο αριθμός των ειρηνευτικών επιχειρήσεων στην εξέλιξη της ιστορίας:

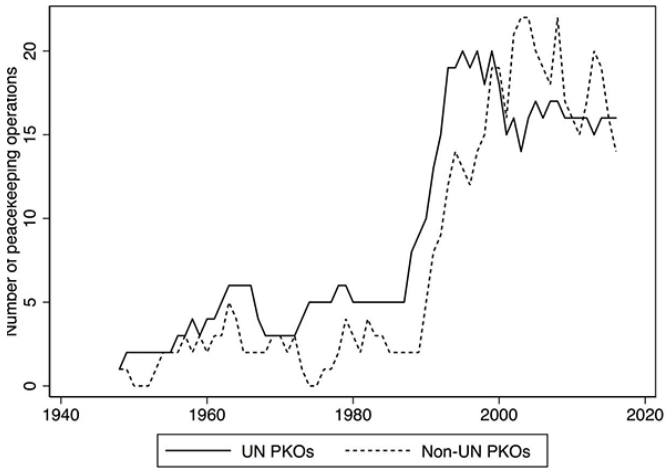

Εικόνα 1: Αριθμός Ειρηνευτικών Αποστολών (Meiske & Ruggeri, 2017)

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η εξέταση των μικρών κρατών σε διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές και ειδικότερα η περίπτωση της Ελλάδος στο παραπάνω πλαίσιο, παρουσιάζοντας το επίκαιρο στρατηγικό της δόγμα, τις προκλήσεις και τα κίνητρα που αντιμετωπίζει και πως τελικά συμπεριφέρεται στις διεθνείς της υποχρεώσεις με την ανάλυση της συμμετοχή της σε τρεις ειρηνευτικές αποστολές.

Η παραπάνω εργασία που θα προκύψει σκοπεύει να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα:

- Πως επηρεάζεται η εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας από το πολιτικό της δόγμα;
- Πως επηρεάζει η στρατηγική κουλτούρα της χώρας τη συμμετοχή της σε μία ειρηνευτική αποστολή;
- Ποιος είναι ο αντίκτυπος των διεθνών αποστολών στην ελληνική κοινωνία;

Η μελέτη χωρίζεται σε δύο κύρια μέρη:

Στο πρώτο και θεωρητικό μέρος θα καθοριστεί η έννοια του μικρού κράτους, τα διλήμματα ασφαλείας και εγκατάληψης που αντιμετωπίζει, οι επιλογές που διαθέτει και καθορίζουν τη συμπεριφορά του και την έξυπνη στρατηγική που θα πρέπει να επιδιώξει. Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί ο άλλος βασικός παράγοντας του ερωτήματος, αυτός των ειρηνευτικών αποστολών. Μέσα από την ιστορική τους αναδρομή θα εξετασθεί η αναγκαιότητά τους και γιατί αυτή είναι μεγαλύτερη με τη διάλυση της ΕΣΣΔ, ενώ θα γίνει προσπάθεια να απαντηθεί το ερώτημα, αν η συμμετοχή σε διεθνή αποστολή του μικρού κράτους, αποτελεί επιθυμία ή ανάγκη.

Στο δεύτερο μέρος εξετάζεται η περίπτωση της Ελλάδος μέσα από τη συμμετοχή της σε τρεις συγκεκριμένες ειρηνευτικές αποστολές. Η επιλογή των αποστολών έγινε καθώς η κάθε μία αποτελεί ορόσημο για τη χώρα.

1. Η Σομαλία αποτελεί την πρώτη επιχειρησιακή αποστολή της χώρας στη μετα – ψυχροπολεμική περίοδο.

2. Η Αλβανία αποτελεί την εγγύτερη ειρηνευτική αποστολή στην οποία συμμετείχε η χώρα και παρουσίαζε στρατηγικό ενδιαφέρον για την ίδια.

3. Το Αφγανιστάν παραμένει η μεγαλύτερη σε διάρκεια εξέλιξη σύγχρονη ειρηνευτική αποστολή που είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη σύγχρονη μάστιγα που ονομάζεται τρομοκρατία.

Κατά την υλοποίηση της μελέτης, θα παρουσιαστεί η εξωτερική πολιτική τριών χώρων μέσα από την οποία θα αναλύσουμε τη συμπεριφορά τους στις διεθνείς αποστολές. Οι συγκεκριμένες χώρες επιλέχθησαν καθώς αποτελούν τρεις νέες κρατικές δομές, που έχουν ενστερνιστεί πλήρως το πνεύμα της διεθνούς συνεργασίας. Μέσα από τη δική τους εξωτερική πολιτική θα παρουσιάσουμε ένα οδηγό για μία πιθανή ελληνική εξωτερική πολιτκή.

Η εργασία στηρίζεται σε πρωτογενείς πηγές (π.χ αποφάσεις διεθνών θεσμών, πολιτικά δόγματα χωρών, κυβερνητικές αποφάσεις κλπ), σε δευτερογενείς πηγές με την αναζήτηση στη βιβλιογραφία των διεθνών σχέσεων,

τη συμπεριφορά των μικρών κρατών και ειδικότερα της συμμετοχής αυτών σε ειρηνευτικές αποστολές. Τέλος μέσα από τις προσωπικές συνεντεύξεις και τις ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου των στελεχών των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων που υπηρέτησαν σε ειρηνευτικές αποστολές, αλλά και απλών πολιτών, θα γίνει προσπάθεια να αποτυπωθούν οι απόψεις τους επί των κυρίων ερωτημάτων.

Από τα συμπεράσματα της έρευνας θα καταρτιστούν προτάσεις, σε μία προσπάθεια επίλυσης των παθογενειών της πολιτκής και κοινωνικής ζωής του τόπου. Επιδίωξη αποτελεί η χώρα να προσπαθήσει να βελτιωθεί και να παρουσιαστεί έτοιμη στην αντιμετώπιση των μελλοντικών ζητημάτων που θα προκύψουν, τόσο απέναντι στους συμμάχους – εταίρους της, όσο και απέναντι στη θέση που θέλει να έχει και της αξίζει.

ΜΕΡΟΣ Ι: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ

1.1 Μικρά Κράτη – Μικρές Δυνάμεις

Τι είναι όμως τα μικρά κράτη; Τι δυνατότητες μπορούν αυτά να παρουσιάσουν; Μπορούν να επηρεάσουν το διεθνές σύστημα και να βελτιώσουν τη θέση τους μέσα σ΄ αυτό; Αν ναι, πως μπορούν να το πετύχουν; Έχουν τη δυνατότητα να συνεργαστούν και να επιτύχουν κάτι ανώτερο; Αποτελούν οι διεθνείς επιχειρήσεις ένα πεδίο συνεργασίας μεταξύ των κρατών;

Μέσα στο διεθνές σύστημα τα κράτη παρουσιάζουν ετεροβαρή δράση ή απήχηση. Θα πρέπει να καταγραφεί ότι ενώ οι μεγάλες δυνάμεις κατά τη διάρκεια της ιστορίας είναι γνωστές (Waltz, 1979: 339), ο διαχωρισμός των μικρών κρατών στη βάση ενός ορισμού δεν είναι απολύτως ξεκάθαρος (Maass, 2009: 65 - 83, Long, 2017: 144 - 160). Στον αντίποδα του Kenneth Waltz, ο Hedley Bull περιγράφει μία σειρά προϋποθέσεων που θα ήταν δυνατόν να αποτελέσουν κριτήριο κατάταξης των μεγάλων δυνάμεων (2001: 259 – 262).

Μία προσπάθεια για τον διαχωρισμό των κρατών θα μπορούσε να αποτελέσει η σύγκριση του πλήθους των χαρακτηριστικών του (πληθυσμός, έκταση, οικονομική ευρωστία, στρατιωτική ισχύς, κ.α), καθώς το μέγεθός τους χαρακτηρίζει μία χώρα. Η οπτική γωνία κάτω από την οποία αποδίδεται η έννοια του μεγέθους του κράτους και τα κριτήρια (γεωγραφικά, ποσοτικά, ισχύος ή επιρροής) που χρησιμοποιούνται κάθε φορά για την ανάλυσή τους, μπορούν να αποδώσουν πλήθος ορισμών για το μικρό κράτος (Pedi, 2016).

Ωστόσο θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στο σύνολο των κρατών που υπάρχουν παγκοσμίως, ελάχιστα είναι αυτά που διαθέτουν μεγάλα μεγέθη στα φυσικά – υλικά χαρακτηριστικά τους (Baldacchino, 2012: 14 - 25). Άλλωστε στη λίστα (World Factbook) που έχει εκδώσει η Αμερικανική Υπηρεσία Πληροφοριών (CIA) του 2017, από τις 237 χώρες και κρατίδια που υπάρχουν σήμερα παγκοσμίως, μόνο οι 27 έχουν πληθυσμό πάνω από 50 εκατομμύρια ανθρώπους

(CIA, 2017). Γίνεται αντιληπτό ότι στον κόσμο σήμερα υπερτερούν αριθμητικά τα μικρά (τουλάχιστον σε φυσικά μεγέθη) κράτη.

Καθώς όλα τα επιμέρους αυτά χαρακτηριστικά μεταβάλλονται στο πέρασμα της ιστορίας, αποτελεί αυταπόδεικτο δεδομένο ότι και η κατάταξη μίας χώρας ως μικρή ή μεγάλη δεν μπορεί να είναι οριστική, ούτε απόλυτη, αλλά μεταβάλλεται μέσα στην εξέλιξη της ιστορίας. Οι μελετητές άλλωστε χρησιμοποιούν διάφορους ad hoc ορισμούς καταλήγοντας να έχουμε τόσους ορισμούς όσες είναι και οι μελέτες τους.

Χώρες που κάποτε ήταν μεγάλες μπορεί τώρα να θεωρούνται μικρές και το αντίστροφο. Ωστόσο η ύπαρξη ενός μικρού κράτους δεν αποτελεί απαραίτητα και την ύπαρξη ενός αδύναμου διεθνούς παράγοντα (μικρή δύναμη). Μέσα από την καθημερινότητα των διεθνών σχέσεων και ισορροπιών αποδεικνύεται ότι υπάρχουν μικρές χώρες που διαδραματίζουν παγκόσμιο ρόλο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της κατηγορίας αποτελεί το Ισραήλ.

Αν και μικρό σε έκταση και πληθυσμό, έχει κατορθώσει να εκμεταλλευτεί πλήρως τις υπόλοιπες παραμέτρους που θα μπορούσαν να του προσφέρουν ισχύ. Αναπτύσσοντας την καινοτομία, τη συνοχή των πληθυσμών του και την επιρροή που επιτυγχάνουν οι μειονότητες του, στις κοινωνίες και τις κυβερνήσεις των χωρών στις οποίες ζουν (lobbies), δημιουργούν μία σταθερή δυναμική επηρεασμού και διεθνούς παρουσίας.

Επιτυγχάνει με τους τρόπους αυτούς να βρίσκεται πάντα στο διεθνές προσκήνιο (βελτιώνοντας συνεχώς τη φήμη του), ενώ παράλληλα δύναται να επηρεάζει τις αποφάσεις των ισχυρών. Αντίστοιχα φροντίζει μέσα από τη συνεχή μετεξέλιξη και προσαρμογή του στα νέα δεδομένα της εκάστοτε εποχής, να οργανώνει εσωτερικά την κοινωνία του, τη δημόσια διοίκηση και το στρατό του, βελτιώνοντας δηλαδή όλους εκείνους τους παράγοντες που χαρακτηρίζουν ένα δομημένο κράτος.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με τον Nikolas Spykman (1942) υπάρχουν δέκα συντελεστές ισχύος που περιγράφουν τις δυνατότητες μίας κρατικής οντότητας, όταν αντίστοιχα άλλοι αναλυτές τους διεθνούς συστήματος αναφέρονται σε λιγώτερους. Σε κάθε περίπτωση όλοι συμφωνούν ότι κάθε κράτος αντλεί τη ισχύ

του από μία σειρά παραγόντων που σχετίζονται με τη γεωγραφία, τον πληθυσμό, την οικονομία την πολιτική εξουσία, στρατιωτική ισχύ, τεχνολογία, κ.λ.π, (Κουσκουβέλης, 2004: 147).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να καταγραφεί ότι η κατοχή και η ανάπτυξη της πυρηνικής τεχνολογίας δύναται να τροποποιήσει το διεθνές αποτύπωμα μίας χώρας, καθώς όπως αναφέρει ο Ηλίας Κουσκουβέλης «τα πυρηνικά δηλοποιούν ισχύ και αποκαλύπτουν την απεριόριστη ισχύ», (2004: 427).

Αν και τα κριτήρια που απαιτούνται για να «περάσει» μία χώρα το πυρηνικό κατώφλι είναι αυστηρά, οι χώρες που εντάχθηκαν με επίσημο ή ακόμη και ανεπίσημο τρόπο στην ομάδα των χωρών που διαθέτουν πυρηνικά, απέκτησαν εξ΄ ορισμού το δικαίωμα να αποτελούν σημαντικό συνομιλητή των μεγάλων δυνάμεων στο διεθνές στερέωμα. Η «αναβάθμιση» της μικρής χώρας σε διεθνή συνομιλητή των ισχυρών, έγινε ταυτόχρονα με τη διεθνή κοινοποίηση και αποδοχή της κατοχής πυρηνικής τεχνογνωσίας και της περίπτωσης χρησιμοποίησής τους (πχ. Βόρεια Κορέα). Είναι επομένως κατανοητό ότι ένα μικρό κράτος δεν είναι απαραίτητα και ανίσχυρο, αλλά θα πρέπει να εξετάζεται κάθε φορά κατά περίπτωση και ειδικότερα πως οι λοιποί «παίκτες» του διεθνούς συστήματος το αντιμετωπίζουν.

Είναι χαρακτηριστικό αυτό που καταγράφεται από τον Ιωάννη Παρίση (2011): *«θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της έννοιας της ισχύος και εκείνης της επιρροής».* Όπως δηλαδή υπάρχουν τα κράτη εκείνα που έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν τη θέλησή τους μέσω της ισχύος που διαθέτουν (ΗΠΑ), υπάρχουν και εκείνες οι κρατικές μονάδες που δύνανται να επηρεάσουν τις διεθνείς εξελίξεις μέσω της επιρροής που μπορούν να αναπτύξουν με την επιστημονική, τεχνολογική, οικονομική τους ανάπτυξη (π.χ Ισραήλ, Σιγκαπούρη).

Ουσιαστικά δηλαδή όλα τα κράτη είναι όμοια ως προς τις αποστολές που έχουν να εκτελέσουν, διαφέρουν ωστόσο ως προς τις δυνατότητες που παρουσιάζουν στην υλοποίησή τους (Waltz, 1979: 213).

Σύμφωνα με τον Rickli: «μικρό είναι ένα κράτος που παρουσιάζει έλλειμα ισχύος εξαιτίας της μικρής του ικανότητας για την αξιοποίηση των πηγών του

(resources) και επομένως έχει και μικρή ικανότητα να επηρεάζει ή να καθορίζει τις σχέσεις του με τους άλλους» (2008: 309).

Επομένως ως επιστέγασμα της πληθώρας των παραπάνω αναλύσεων, υπάρχει μία φράση στην οποία συμφωνεί η πλειοψηφία των μελετητών και θα ήταν δυνατόν να αποδωθεί στην παρακάτω πρόταση: **μικρό κράτος είναι αυτό που δεν δύναται να επηρεάσει το διεθνές σύστημα** (Keohane, 1969)**.** Η παραπάνω πρόταση αποτελεί ίσως την πιο αντιπροσωπευτική αλλά και γενικευμένη έκφραση του μικρού κράτους.

Δηλαδή τα μικρά κράτη είναι αυτά που διαθέτουν περιορισμένα περιθώρια δράσης, καθώς δύνανται να αναπτύξουν «μετρημένα» συμφέροντα και κατά συνέπεια έχουν και μικρή επιρροή επί των υπολοίπων (Vaicekauskaite, 2017).

Σε κάθε περίπτωση (όπως αυτή εξετάζεται στα πλαίσια της διεθνούς βιβλιογραφίας) για την ανάλυση ή την κατηγοριοποίηση ενός κράτους, εισάγεται αναπόφευκτα το δεδομένο της σύγκρισης. Ένα κράτος δύναται να είναι μικρό απέναντι σε μία υπερδύναμη ή σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά δύναται να είναι μεγάλο σε σύγκριση με ένα ακόμη μικρότερό του ή σε τοπικό – περιφεριακό επίπεδο, ακόμη και αν το αποτύπωμά του στο διεθνές σύστημα παραμένει το ίδιο (Baldersheim & Keating, 2015).

Γίνεται αντιληπτό ότι η συνθετότητα του διεθνούς συστήματος και οι διαφορετικοί του τύποι (μονοπολικό, διπολικό, ή πολυπολικό) επιδρούν και μεταβάλλουν τη δυναμική των κρατών και κατ' επέκταση τη μεταξύ τους ισορροπία και το συσχετισμό τους (Maass, 2017). Η μεταξύ των κρατών σύγκριση, είναι αυτή που καθορίζει το εκτόπισμα που κάθε κράτος παρουσιάζει στο διεθνές σύστημα και συνεπώς την κατάταξή τους σε μικρά ή μεγάλα κράτη.

Ως συνέπεια αντιλαμβάνεται κανείς ότι η έννοια του μικρού κράτους δεν είναι αποκλειστικά θέμα μεγέθους. Στην επιστήμη των διεθνών σχέσεων η διαφορά του μικρού κράτος από το μεγάλο έγκειται στο γεγονός ότι τα μικρά κράτη δεν διαθέτουν αρκετούς πόρους για να εξασφαλίσουν αυτόνομα την επιβίωσή τους (Rothstein, 1968: 29). Ως αποτέλεσμα καταναλώνουν την ασφάλεια που δημιουργούν οι μεγάλες δυνάμεις σύμφωνα με τις επιδιώξεις και τα συμφέροντά τους (Rickli, 2008).

Στην παρακάτω μελέτη και για λόγους κατανόησης θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο όρος μικρά κράτη θα αναφέρεται στην κατηγορία εκείνων των κρατών που είναι μικρά τόσο στο σύνολο των γεωγραφικών, πολιτικών, και οικονομικών χαρακτηριστικών τους, όσο και στη δυνατότητα επηρεασμού του διεθνούς συστήματος. Αποτελεί λογική συνέπεια ότι τα κράτη με τη μικρή δυνατότητα επηρεασμού του διεθνούς συστήματος, είναι και τα πιο ευάλωτα απέναντι σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα (Κουσκουβέλης, 2004: 58 - 80).

Σύμφωνα με τον John Hertz: «ομάδες και άτομα που οργανώνονται να ζουν μαζί χωρίς την παρουσία μίας κεντρικής εξουσίας, θα πρέπει να ανησυχούν για την ασφάλειά τους, καθώς κινδυνεύουν να τους επιτεθούν, να τους κυριαρχήσουν ή να τους εξαλείψουν άλλες ομάδες ή άτομα. Θα πρέπει να αποκτήσουν περισσότερη ασφάλεια αποκτώντας περισσότερη δύναμη. Αντίστοιχα αυτό καθιστά τους αντιπάλους τους πιο αβέβαιους και τους αναγκάζει να προετοιμάζονται και αυτοί για το χειρότερο. Ως αποτέλεσμα δημιουργείται ένα ανταγωνισμός εξουσίας που οδηγεί σε ένα φαύλο κύκλο» (1951:157).

1.2 Δίλημματα Ασφαλείας / Εγκατάλειψης ή Παγίδευσης, – Τρωτότητα – Διεθνείς Επιδράσεις

Αυτή η αβεβαιότητα των προθέσεων των υπολοίπων παραγόντων σε ένα άναρχο σύστημα, δημιουργεί φόβο σε ένα κράτος και την ύπαρξη του «διλήμματος ασφαλείας» (Butterfield, 1951: 19 - 22). Ο φόβος αποτελεί σημαντικό στοιχείο στη λήψη αποφάσεων επί των επιλογών που διαθέτει το μικρό κράτος στην υλοποίηση της πολιτικής του (Κουσκουβέλης, 2015: 179).

Ο Θουκιδίδης στο έργο της καταγραφής του Πελοπονησιακού Πολέμου ήταν ο πρώτος που εισήγαγε την έννοια του διλήμματος ασφαλείας ως: *«η πραγματική και ανομολόγητη αιτία του πολέμου ήταν η μεγάλη ανάπτυξη της Αθήνας, η οποία φόβισε τους Λακεδαιμοινίους και τους ανάγκασε να πολεμήσουν»* (2008).

Κάθε κράτος αναλόγως της γεωγραφικής του θέσης, της σύγκρισης με τους γείτονές του και των δυνατοτήτων του, τοποθετείται σε μία θέση στο διεθνές σύστημα. Διακαής πόθος και επιδίωξη όλων των κρατών αποτελεί η συνεχής βελτίωση της θέσης αυτής απέναντι σε όλους τους εν δυνάμει αντιπάλους του. Η

κάθε μεταβολή της θέσης όμως δημιουργεί δίλημμα ασφαλείας στους υπόλοιπους, καθώς όσο μεγαλύτερη ισχύς διαθέτει ένα κράτος, τόσο περισσότερο φόβο προκαλεί μεταξύ των ανταγωνιστών του (Mearsheimer, 2003).

Πρόκειται ουσιαστικά όπως αναφέρθηκε για ένα φαύλο κύκλο, με συνεχή ανατροφοδότηση χωρίς τέλος. Αποτελεί ένα παιχνίδι ανταγωνισμού (Κουσκουβέλης, 1997), όπως χαρακτηριστικά απεικονίζεται και από τη Θεωρία Παιγνίων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Πελοποννησιακός πόλεμος, ή ο ανταγωνισμός των δύο υπερδυνάμεων κατά τον Ψυχρό Πόλεμο.

Στο δίλημμα ασφαλείας υπόκειται κάθε κράτος ανεξαρτήτως της ισχύος που διαθέτει. Διαφέρει ωστόσο η αντίδρασή του και το πόσο ευάλωτο είναι στις διάφορες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει. Η τρωτότητα αυτή στις διεθνείς προκλήσεις είναι το στοιχείο που θα του επιτρέψει ή όχι να αψηφήσει καταστάσεις και να χαράξει νέες πολιτικές γραμμές.

Τα μικρά κράτη θα προσπαθήσουν να επιλύσουν το δίλημμα ασφαλείας τους με την εξωτερική ενδυνάμωση και την υλοποίηση συμμαχιών (Κουσκουβέλης, 2004: 214). Με τη συμμετοχή ενός μικρού κράτους σε μία συμμαχία προκαλούνται κάποια διλήμματα. Πρόκειται για το δίλημμα της εγκατάλειψης, την πιθανότητα της άρνησης δηλαδή παροχής βοήθειας από τους ισχυρούς συμμάχους στην κρίσιμη περίοδο που θα απαιτηθεί, σε περίπτωση που διαφοροποιηθούν τα συμφεροντά τους (Snyder, 1984: 466).

Επίσης μέσα σε μία συμμαχία το μικρό κράτος είναι δυνατό να «αναγκασθεί» να προβεί σε ενέργειες και πράξεις που δεν ωφελούν το ίδιο (ίσως και να είναι ενάντια στα συμφέροντά του), αλλά αποτελεί ανάγκη της εναρμόνισής του με τη γενική γραμμή της συμμαχίας (Snyder, 1984: 467).

Γενικά το σύνολο της διεθνούς βιβλιογραφίας καταγράφει ότι κάθε κράτος υπόκειται σε ένα σύνολο μεταβαλλομένων συνθηκών και διεθνών επιδράσεων, αλλά διαφέρει ο τρόπος και η δυνατότητα αντίδρασής του. Αυτό όπως αναφέρεται στη βιβλιογραφία, έχει άμεση σύνδεση με τους εσωτερικούς παράγοντες και τις εσωτερικές δυνατότητες που χαρακτηρίζουν ένα κράτος (Pedi, 2016). Αυτή η αντίδραση θα χαρακτηρίσει και την επιτυχημένη ή όχι συμπεριφορά του κράτους στις σύνθετες συστημικές πιέσεις που κάθε χώρα γίνεται αποδέκτης.

“Παρ΄ όλο που καθιστά δυνατή την ευπάθεια στις συστημικές δυνάμεις, καθώς τα μικρά κράτη δεν έχουν επιρροή πάνω στο σύστημα, το πόσο ευάλωτο είναι ένα μικρό κράτος, το πόσο επιτυχημένα μπορεί να αντιμετωπίσει την ευπάθειά του, εξαρτάται από την ποιότητα των κρατικών ειδικών μεταβλητών του” (Pedi, 2016: 67).

Οι παράγοντες της τρωτότητας αλλά και της επιρροής του κάθε κράτους, αφενός είναι αυτοί που καθορίζουν τη συμπεριφορά του εντός του διεθνούς συστήματος και τις σχέσεις του με τα υπόλοιπα μέλη του, αφετέρου αποτελούν δύο αντιστρόφως μεταβαλλόμενους παράγοντες. Είναι δηλαδή οι συνιστώσες του διεθνούς αντίκτυπου που το κράτος αυτό αφήνει στο διεθνές σύστημα.

Συμπερασματικά, τόσο τα διλήμματα ασφαλείας ή εγκατάληψης ως υπάρχοντες ρυθμιστικοί παράγοντες του διεθνούς συστήματος, όσο και οι διεθνείς πιέσεις, αλλά και οι συγκυρίες - ισορροπίες που πρέπει να αντιμετωπίσει ένα κράτος, είναι τα δεδομένα που καθορίζουν τη συμπεριφορά του στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Ιδιαίτερα σε ένα μικρό κράτος, όπου το σύνολο των στρατηγικών του επιλογών περιορίζεται από την ισχύ του, ο αντίκτυπος των παραγόντων αυτών είναι ιδιαίτερα σημαντικός.

Κρίνεται επομένως ως ιδιαίτερα κρίσιμη η συμπεριφορά που θα αναπτύξει κάθε κράτος στο διεθνές προσκήνιο, καθώς θα πρέπει να προσβλέπει στην ενίσχυση του, ώστε να δύναται να αυτο – προστατεύεται (self - help) δημιουργώντας την απαραίτητη αποτροπή στους ανταγωνιστές του, ενώ παράλληλα η αύξηση της ισχύος του δεν θα πρέπει να αποτελεί απειλή γι΄ αυτούς. Πρόκειται για μία εξισορρόπηση σε ένα εύθραυστο υπόβαθρο, το οποίο είναι δυνατόν να αποδειχτεί ανεπαρκές στο να στηρίξει την επιτυχημένη πορεία ενός μικρού κράτους, σε περίπτωση λανθασμένων επιλογών.

1.3 Η Συμπεριφορά του Μικρού Κράτους στο Διεθνές Σύστημα

Βασική επιδίωξη των κρατών και πρωταρχικός τους στόχος ήταν και θα είναι η επιβίωσή τους, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Kenneth Waltz:

«Η επιβίωση είναι προαπαιτούμενο, για την επίτευξη οποιωνδήποτε στόχων μπορεί να έχουν τα κράτη, πλην του στόχου να προωθήσουν την εξαφάνισή τους ως πολιτικών οντοτήτων. Το κίνητρο της επιβίωσης θεωρείται μάλλον ως η βάση της δράσης σε ένα κόσμο, όπου η ασφάλεια των κρατών δεν είναι εγγυημένη παρά μόνο ως ρεαλιστική περιγραφή της παρόρμησης που βρίσκεται πίσω από κάθε πράξη του κράτους» (Waltz, 1979).

Σύμφωνα με τον Θουκιδίδη «ο ισχυρός επιβάλλει ότι του επιτρέπει η ισχύς του και ο αδύνατος υποχωρεί όσο το επιβάλλει η αδυναμία του» (Θουκιδίδης, Ιστορίαι : 5.89.1).

Το παρακάτω σχηματικό διάγραμμα αποδίδει την επίδραση του διεθνούς συστήματος στη συμπεριφορά των μικρών κρατών:

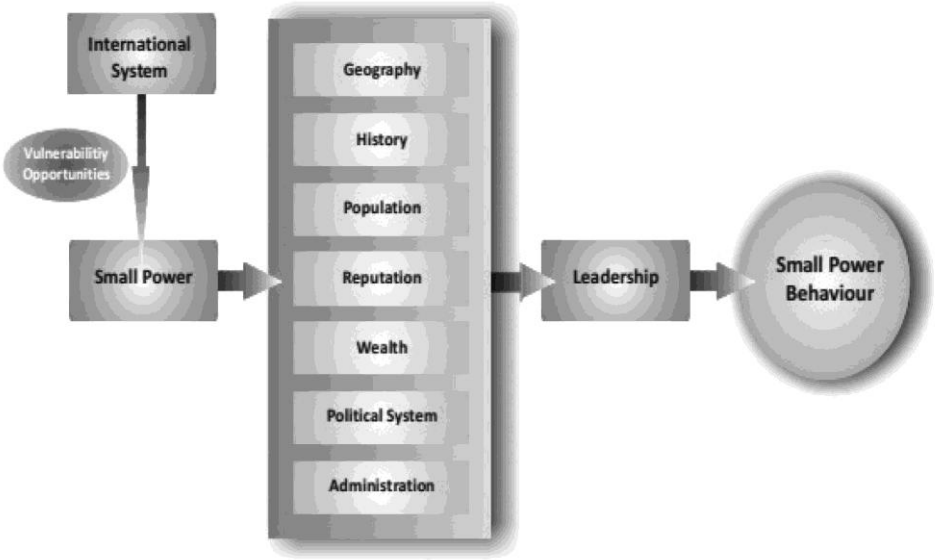

Εικόνα 1.1: Επίδραση Διεθνούς Συστήματος στη Συμπεριφορά των Μικρών Κρατών (Pedi, 2016: 122)

Η πραγματική ισχύς που διαθέτει κάθε κράτος (το σύνολο δηλαδή των παραγόντων οικονομικοί, στρατιωτικοί, πολιτικοί κ.λπ.), η διεθνής απήχηση (επιρροή) που παρουσιάζει στο διεθνές σύστημα, αλλά και το πως το ίδιο το κράτος αντιλαμβάνεται τον ευατό του, είναι οι συνιστώσες εκείνες που του επιτρέπουν να συμπεριφέρεται και να δραστηριοποιείται στις σχέσεις του με τους υπόλοιπους εταίρους του διεθνούς συστήματος.

Οι περισσότεροι αναλυτές του διεθνούς συστήματος επικεντρώνουν την προσοχή τους στις συμπεριφορές των ισχυρών, ιδιαίτερα στις στρατιωτικές τους επιλογές και τις προκλήσεις που αυτοί αντιμετωπίζουν, καθώς οι μεγάλες δυνάμεις είναι αυτές που χαράσσουν πολιτική και πρέπει να αντιμετωπίσουν διλήμματα παγκόσμιας εμβέλειας (Domingo, 2014).

Ωστόσο από το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα (Baker Fox, 1959) άρχισαν οι μελετητές να αναγνωρίζουν την αξία των μικρών κρατών και τον ιδιαίτερο ρόλο που αυτά δύνανται να διαδραματίσουν. Χαρακτηριστικά ο Keohane αναφέρει: *«Αν οι Λιλιπούτειοι μπορούν να δέσουν τον Γκιούλιβερ και να τον κάνουν να πολεμήσει γι΄αυτούς, τότε θα πρέπει να τους μελετήσουμε με την ίδια προσοχή όπως και τον γίγαντα»* (1969: 75).

Έχει αρχίσει επομένως να γίνεται αντιληπτό ότι δεν θα πρέπει να παραβλέπεται η αξία των μικρών κρατών και του ρόλου τους στο διεθνές σύστημα. Άλλωστε μετά το τέλος του «Ψυχρού Πολέμου», και τη διάσπαση της Σοβιετικής Ένωσης, ο αριθμός των μικρών κρατών ιδιαίτερα στην Ευρώπη αυξήθηκε σημαντικά. Σήμερα παγκοσμίως αριθμούνται 195 κράτη, εκ των οποίων τα 193 αποτελούν μέλη των Ηνωμένων Εθνών (United Nations, 2018).

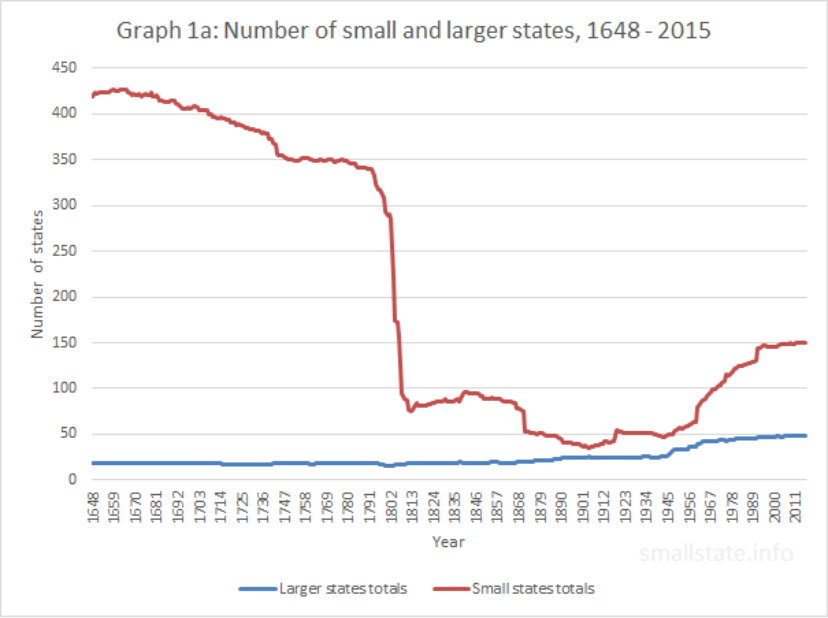

Εικόνα 1.2: Εξέλιξη των Μικρών και Μεγάλων Κρατών στη Διάρκεια της Ιστορίας (1648 - 2016), (Maass, 2017)

Παράλληλα ακόμη και σήμερα συνεχίζονται να καταγράφονται πλήθος άλλων αποσχιστικών τάσεων ανά την υφήλιο, σε μία προσπάθεια να δημιουργηθούν νέες κρατικές οντότητες, κάποιες εξ' αυτών αμφιβόλου δυνατοτήτων και προοπτικής. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν σήμερα οι περιπτώσεις της Καταλονίας στην Ισπανία, η Κριμαία στην Ουκρανία, το Κόσοβο στη Σερβία, η Σκωτία στη Μεγάλη Βρετανία, κ.α (Γουρναροπούλου, 2016). Αν και αποτελούν διαφορετικές περιπτώσεις μεταξύ τους ως προς τις αιτίες και τις συνθήκες που λαμβάνουν χώρα, ωστόσο καταδεικνύουν τη γενική τάση που υπάρχει σήμερα για αυτονόμηση. Όλες οι παραπάνω πιθανές ή απίθανες κρατικές δομές απαιτούν μία ξεχωριστή ανάλυση για τις ειδικές συνθήκες που η κάθε μία από αυτές παρουσιάζει.

Τα πιθανά αυτά νέα κράτη αν και ασθενή είναι δυνατό να παίξουν σημαντικό – στρατηγικό ρόλο, για κάποια μεγάλη δύναμη (η Κριμαία στην Ουκρανία για τη Ρωσία), ή με την ένταξή τους σε κάποια συμμαχία (το Κόσοβο στη Σερβία για το ΝΑΤΟ), καθώς θα προσδώσουν στους μεγάλους «παίκτες της ομάδος» τα χαρακτηριστικά που τους λείπουν (πχ. στρατηγική θέση, πρόσβαση σε περιοχή πλούσια σε φυσικούς πόρους, κ.α).

Μέσα σε αυτό το σύνθετο περιβάλλον, το μικρό κράτος έχει δύο κύριους κατευθυντήριους άξονες που δύναται να ακολουθήσει στην εξωτερική του πολιτική (Vaicekauskaite, 2017).

Ο πρώτος άξονας της εξωτερικής πολιτικής στηρίζεται στην αυτόνομη λειτουργία του κράτους που επιδιώκει να απέχει από τις διεθνείς δράσεις, τηρώντας μία ουδετερότητα ή ακόμη και απομόνωση, όπως αποτέλεσε η Αλβανία του Χότζα (Κουσκουβέλης, 2004). Στην περίπτωση αυτή επιτυγχάνει την πλήρη ανεξαρτησία του από όλες τις εξωτερικές προς αυτό στρατηγικές, με όλους τους κινδύνους που είναι πιθανό να επιφέρει η δεδομένη αδυναμία του.

Κατά την δεύτερη κατεύθυνση της εξωτερικής του δράσης, το κράτος επιτρέπει τον έλεγχο και την επιρροή των ισχυροτέρων χωρών επί της πολιτικής του παραχωρώντας μέρους της εθνικής του βούλησης, κερδίζοντας ωστόσο την ασφάλεια ενός ισχυρού συμμάχου (Rickli, 2008).

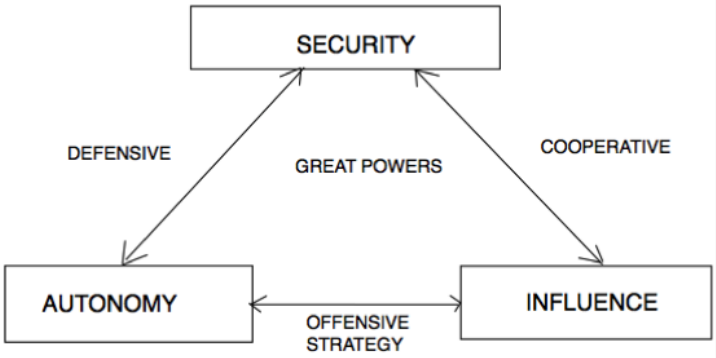

Εικόνα 1.3: Πολιτικές Επιλογές του Κράτους (Rickli, 2008)

Μία ασφάλεια η οποία ωστόσο δεν είναι εγγυημένη αλλά περισσότερο θυμίζει υπόσχεση παρά δέσμευση (Bergsmann, 2001), καθώς τα συμφέροντα και οι επιδιώξεις των μεγάλων δυνάμεων μεταβάλλονται εξαρτώμενα από τις διεθνείς ισορροπίες και είναι αυτά τα κύρια κριτήρια που καθορίζουν την εξωτερική πολιτική των μεγάλων δυνάμεων και όχι οι φιλίες (Biro, 2001).

Σύμφωνα με τον καθηγητή Πλατιά: *«Εάν μια μεγάλη δύναμη θα τιμήσει τη δέσμευσή της σε ένα μικρό κράτος, θα γίνει γνωστό όταν έρθει η δοκιμασία, αλλά τότε μπορεί να είναι πολύ αργά»* (1986: 26).

Το μικρό κράτος στην πρώτη του πιθανή επιλογή θα προσπαθήσει να εκμεταλλευτεί την εσωτερική του ενδυνάμωση (ενισχύοντας την πολιτκή, οικονομική, τεχνολογική και στρατιωτική του δομή) εκτιμώντας ότι θα του επιτρέψουν να διατηρήσει τη θέση του και την αυτονομία του. Παράλληλα επικαλείται τακτικά το δίκαιο των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου, σε μία προσπάθεια διατήρησης του status quo (Rickli, 2008).

Στη δεύτερη του επιλογή το μικρό κράτος θα αποτελέσει ενεργό μέλος του διεθνούς συστήματος, προσπαθώντας να εκμεταλλευτεί τις διεθνείς συγκυρίες ώστε να βελτιώσει τη θέση του. Στην προσπάθειά του αυτή και καθώς δεν δύναται να αναπτύξει κυρίαρχο – ηγεμονικό χαρακτήρα (λόγω της έλλειψης ισχύος) θα διατηρήσει υποχωρητικό ρόλο, προσδενόμενο σε μία μεγάλη δύναμη (bandwagoning) ή θα τηρήσει στάση εξισορρόπησης απέναντι στις διεθνείς προκλήσεις (balancing), (Rickli, 2008).

Με τη πρόσδεση στο άρμα του ισχυρού (bandwagoning) θα αποτελέσει τον «επιβάτη» ενός ισχυρού σχηματισμού, παραχωρώντας μέρος της εθνικής πολιτικής του και της βούλησης, αναμένοντας τη «λογική» επέμβαση του μεγάλου συμμάχου για την απομάκρυνση των απειλών (Κουσκουβέλης, 2004: 204).

Γίνεται αντιληπτό ότι αφού η βοήθεια από τους συμμάχους αποτελεί περισσότερο υπόσχεση παρά δέσμευση από την πλευρά του ισχυρού (Bergsmann, 2001), το δίλημμα εγκατάληψης που προαναφέρθηκε (Snyder, 1984: 466), το μικρό κράτος πρέπει να φροντίζει παράλληλα και τους εσωτερικούς του συντελεστές (εσωτερική ενδυνάμωση), αλλά και να συνεχίσει να επενδύει σε συμμαχίες. Η υλοποίηση της πολιτικής αυτής που αποτελεί συνδυασμό των δύο στρατηγικών επιλογών του αποτελεί ίσως τη βέλτιστη λύση, είναι όμως δύσκολο να επιτευχθεί στο έπακρο.

Η ακροβασία των μικρών κρατών σε αυτό το σύνθετο πεδίο του διεθνούς συστήματος και η εξισσορόπηση σύνθετων πολιτικών επιλογών και πράξεων αποτελούν σημαντική πρόκληση για τη κάθε πολιτική εξουσία τους.

Όπως καταγράφεται στην παγκόσμια βιβλιογραφία η εξωτερική πολιτική πρέπει να παραμένει σταθερή ανεξαρτήτως κυβέρνησης. Πάντα όμως θα προκύπτουν πολιτικά διλήμματα που θα εμπεριέχουν διαφορετικές επιλογές εντός της ίδιας και ενιαίας κεντρικής εξωτερικής πολιτικής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα σταθερότητας και προσήλωσης στην εξωτερική πολιτική αποτελεί η Σιγκαπούρη, η οποία αποτελεί ένα μικρό σύγχρονο θαύμα. Μία μικρή αδύναμη χώρα η οποία κατόρθωσε να εκμεταλλευτεί στο έπακρο τους εσωτερικούς της παράγοντες και στηριζόμενη στο δόγμα της ολικής άμυνας, κατόρθωσε να αναπτυχθεί και να αποτελεί μία χώρα πρότυπο (Matthews & ZhangYan, 2007).

Είναι πλέον γενικά αποδεκτό και θεωρείται δεδομένο ότι το διεθνές δίκαιο δε συμβαδίζει απαρέγκλιτα με τη διακαιοσύνη (Bull, 1977), αλλά ουσιαστικά εφαρμόζεται κατά περίπτωση, όπως ο Bull περιγράφει τη δήλωση του Ali Mazrui : *«Το διεθνές δίκαιο καταδικάζει την επίθεση, μόλις αυτή όμως καταστεί επιτυχής, παύει να την καταδικάζει»* (Bull, 1977: 136).

Μέσα σε αυτό το διεθνές άναρχο σύστημα, τα κράτη επιβάλλεται να οδηγηθούν στο μονόδρομο της αυτοβοήθειας (self – help) κάτι που άλλωστε ήταν

γνωστό από αρχαιοτάτων χρόνων: *«Διότι, τους υπερέχοντας εις δύναμιν δεν αποκρούομεν μόνον επιτιθεμένους, αλλά και λαμβάνομεν προφυλακτικά μέτρα, διά να μη μας επιτεθούν»*, (Θουκιδίδης, Ιστορίαι: ΣΤ - 18).

Επομένως κάθε κράτος θα πρέπει καταρχάς να δύναται το ίδιο να διασφαλίσει την επιβίωσή του και μετέπειτα να δραστηριοποιηθεί στο διεθνές προσκήνιο. Σε αυτή του την προσπάθεια θα πρέπει να οργανώσει όλους τους εσωτερικούς συντελεστές ισχύος, ώστε να επιδιώξει να διαφοροποιηθεί από τα υπόλοιπα μικρά κράτη.

Στην προσπάθειά του αυτή αποτελεί ζωτική προϋπόθεση η ύπαρξη του στοιχείου της αυτογνωσίας. Θα πρέπει δηλαδή να εξετάσει «τι είναι αυτό που μπορεί το ίδιο δύναται πραγματικά να παράγει και είναι απαραίτητο στους υπόλοιπους». Δηλαδή είναι αναγκαίο να πάψει να αποτελεί απλό καταναλωτή ασφάλειας του διεθνούς συστήματος, αλλά θα πρέπει να λειτουργεί συνεισφέροντας στη διεθνή ασφάλεια και τη σταθερότητα με τα μέσα που διαθέτει. Θα πρέπει να είναι βασικό συστατικό της εξωτερικής του πολιτικής η ανάπτυξη μίας ευέλικτης και έξυπνης στρατηγικής, που θα αποτελέσει τη βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός επιτυχημένου μικρού κράτους.

1.4 Η Έξυπνη Στρατηγική των Μικρών Κρατών

Για την έξυπνη στρατηγική των μικρών κρατών έχουν λάβει χώρα πλήθος μελετών και αναλύσεις. Οι περισσότερες εξ΄ αυτών συγκλίνουν σε τρεις κυρίως στρατηγικές που θα πρέπει να αποτελούν την κεντρική ιδέα της εξωτερικής πολιτικής των μικρών κρατών (Gron & Wivel, 2011, TrolleSmed & Wivel, 2017).

Σε μία προσπάθεια να απομονωθούν κάποια (ίσως τα κυριότερα κατά την εκτίμησή μου) από τα στοιχεία που διακρίνουν την έξυπνη στρατηγική των μικρών κρατών, είναι δυνατόν να παρατεθούν τα παρακάτω:

- Τα μικρά κράτη δεν έχουν την πληθώρα των πηγών και των πόρων που θα μπορούσαν εκματελλευτούν και να επενδύσουν στη χάραξη της εξωτερικής τους πολιτικής. Δεδομένου των περιορισμών αυτών θα πρέπει να μην αναπτύσουν ευρείες ατζέντες θεμάτων, αλλά να περιορίζονται σε περιορισμένους τομείς και σε συγκεκριμένα θέματα. Θα πρέπει να επιδιώκουν τη διαμόρφωση

συγκεκριμένης πολιτικής επί θεμάτων χαμηλής σπουδαιότητος, που θα γίνει αποδεκτή από το σύνολο του διεθνούς συστήματος. Με τον τρόπο αυτό θα επιτύχουν να εξειδεικευτούν σε κάποιο τομέα και να γίνει χρήσιμος παράγοντας στους υπόλοιπους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Δανία στην αντιμετώπιση της πειρατείας. Στις διεθνείς σχέσεις η επικέντρωση των προσπαθειών από ένα κράτος σε ένα συγκεκριμένο θέμα με σκόπο την επίτευξη του καλύτερου αποτελέσματος, ονομάζεται «Εξειδικευμένη Διπλωματία – niche diplomacy», (Lakatos, 2017).

- Τα θέματα που θα αποφασίσουν να υπερασπιστούν ή να αναπτύξουν δεν θα πρέπει να έρχονται σε αντίθεση με τις γενικές πολιτικές των μεγάλων δυνάμεων, καθώς το τελευταίο που επιζητά ένα μικρό κράτος είναι η αντιπαράθεσή του με τους ισχυρούς του διεθνούς συστήματος. Επομένως θα προσπαθήσει να προωθήσει θέματα που αποτελούν στρατηγικά αδιέξοδα των ισχυρών, λόγω του μεγέθους τους. Θα αποτελέσει δηλαδή το στρατηγικό διαμεσολαβητή των ισχυρών σε αδιέξοδες καταστάσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ελληνική και Κυπριακή προσπάθεια προσέγγισης της Αιγύπτου και του Ισραήλ μέσω τριμερών και των τετραμερών συμφωνιών. Πρόκειται ουσιαστικά για μία έμμεση προσέγγιση της Αιγύπτου από το ΝΑΤΟ την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και το Ισραήλ.

- Τέλος το μικρό κράτος θα πρέπει να επιδείξει μία σταθερή πολιτική τοποθέτηση επί των θεμάτων που θα αποφασίσει να διαχειριστεί. Η σταθερή αυτή τοποθέτησή του απέναντι σε ένα διεθνές πρόβλημα και η τήρηση των συμφωνιών, θα του προσδώσει τον τίτλο του έντιμου διαπραγματευτή και του «παίκτη» εκείνου στον οποίο οι μεγάλες δυνάμεις μπορούν να δουν τον σταθερό συντελεστή ενός προβλήματος για την προώθηση των δικών τους τελικά συμφερόντων.

Όπως γίνεται αντιληπτό από τις παραπάνω κατευθύνσεις το μικρό κράτος δε γίνεται να αποτελέσει παραγωγό ασφάλειας, τουλάχιστον άμεσο, αλλά είναι δυνατόν ένα μικρό κράτος να γίνει χρήσιμο στο διεθνές σύστημα και να αναβαθμίσει με την αύξηση της επιρροής του, τη θέση του στην παγκόσμια κατάταξη. Ακριβώς επειδή τα μικρά κράτη δεν έχουν τους απεριόριστους πόρους που απαιτούνται για να επενδύσουν και να μπορέσουν να διακριθούν στο διεθνές

πεδίο, οι τρεις παραπάνω συνιστώσες αποτελούν τη «σοφή» επιλογή της εξωτερικής τους πολιτικής, καθώς τους δίνει τη δυνατότητα να συστηθούν αλλά και να παραμείνουν στο διεθνές προσκήνιο (Steinmetz & Wivel, 2010: 23 - 26).

Το μικρό κράτος επιβάλλεται να δομήσει την εξωτερική του πολιτική κατά τρόπο που θα είναι δυνατό να προσφέρει και να βελτιώσει τη χρησιμότητά του στο διεθνές σύστημα, είτε με τη συνολική του προσφορά, είτε με την εξειδίκευσή του σε κάποιο τομέα. Αυτή η προσφορά του ή η εξειδίκευσή του είναι που θα του προσδώσει την απαραίτητη ώθηση, αλλά και τη δυνατότητα να αντιμετωπιστεί από τους τρίτους στις διεθνείς ή διακρατικές του σχέσεις ως ομότιμο.

Συμπερασματικά το μικρό κράτος με τη συμμετοχή του σε μία συμμαχία, εξασφαλίζει την επιβίωσή του, όχι μόνο απέναντι στους ανταγωνιστές του, αλλά και απέναντι στην ίδια τη μεγάλη δύναμη την οποία και προσεταιρίζεται (Keohane, 1971).

Ενισχύει τους περιορισμένους πόρους του συνδράμοντας στο ευρύτερο ταμείο της συμμαχίας, οπότε το μικρό κράτος έχει «πρόσβαση» στο κοινό ταμείο ισχύος (Κουσκουβέλης, 2004: 215). Αποκτά έτσι περισσότερες επιλογές ελιγμού στη διεθνή σκακιέρα (Wiberg, 1987).

Πέρα από την ασφάλεια και την επιβίωση πολλά κράτη επιτυγχάνουν την εσωτερική τους σταθερότητα (Pedi, 2016: 149 - 150). Αυτό το φαινόμενο παρουσιάστηκε ιδιαίτερο έντονο στη μετα – ψυχροπολεμική εποχή και ιδιαίτερα στις ασταθείς κατά το πρώτο στάδιο χώρες που προέκυψαν από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.

Στα μειονεκτήματα της συμμετοχής ενός μικρού κράτους σε μία συμμαχία, θα προκύψει ενδεχομένως η απώλεια του πολιτικού του λόγου, η απουσία της αυτονομίας του (Rickli, 2008) καθώς και ο εξαναγκασμός της συμμετοχής του μικρού κράτους σε μία πολεμική εμπλοκή που το ίδιο δε διατηρεί κάποιο εθνικό συμφέρον (Honkanen, 2002: 23 - 24). Στην περίπτωση αυτή το τίμημα για την συμμετοχή σε μία συμμαχία είναι δυνατόν να είναι μεγαλύτερο από τα οφέλη, δημιοργώντας το γνωστό δίλημμα της παγίδευσης (Snyder, 1984: 467).

Παράλληλα με τις συμμαχίες το μικρό κράτος θα πρέπει να αποτελεί μέλος σε κάποιους από τους Διεθνείς Οργανισμούς, ώστε να γίνει ενεργή συνιστώσα της διεθνούς προσπάθειας για την επίλυση των κοινών προβλημάτων (τρομοκρατία, παγκόσμια ασφάλεια, ανθρώπινα δικαιώματα, κλπ). Αν όμως αποτελεί μέλος των οργανισμών χωρίς ουσιαστικά πολιτικό λόγο, γίνεται πιόνι στη σκακιέρα των ισχυρών.

> *«Αν και θεωρητικά οι Διεθνείς Οργανισμοί δίνουν τη δυνατότητα σε όλα τα κράτη (μικρά ή μεγάλα) ως ομότιμα μέλη από πλευράς ψήφου, να εκφράσουν τις απόψεις και τις πεποιθήσεις τους, εντούτοις αυτό αποτελεί μία ουτοπία»* (Baker Fox, 1965).

Άλλωστε όπως προαναφέραμε, το δημοκρατικό σύστημα του διεθνούς δικαίου είναι υποκριτικό, καθώς αφενός είναι άδικο διαφορετικού μεγέθους χώρες να διαθέτουν όλες από μία ψήφο, αφετέρου παρασκηνιακά οι μικρότερες και ασθενέστερες είναι δεδομένο ότι επηρεάζονται στις αποφάσεις τους από τους ισχυρούς του συστήματος.

Σε κάθε περίπτωση και σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει ξεκάθαρη «συνταγή» που να καθορίζει τα κριτήρια οφέλους ή κόστους για το κάθε μικρό κράτος και να καθορίζει συγκεκριμένη συμπεριφορά και την ορθότητα ή όχι της επιλογής για τη συμμετοχή του σε κάποια συμμαχία ή οργανισμό. *«Το κάθε κράτος διαθέτει ένα σύνολο επιμέρους παραγόντων που είναι δυνατόν να αυξάνουν την επιρροή του εντός της συμμαχίας»,* (Pedi, 2016: 151).

Στον αντίποδα, αν τα κράτη αναλώνονται μόνο στην δική τους ασφάλεια και επιβίωση, απομονωμένα από τις διεθνείς εξελίξεις και επενδύοντας αποκλειστικά στην εσωτερική τους ενδυνάμωση (π.χ Αλβανία από τη δεκαετία του 1970 μέχρι το 1980), κινδυνεύουν να αποτελέσουν έρμαιο των διεθνών εξελίξεων, ιδιαίτερα σε πολωμένες εποχές (Κουσκουβέλης, 2004: 188).

Σε κάθε περίπτωση η συμμετοχή ενός μικρού κράτους σε μία συμμαχία, αλλά και η στάση που αυτό τηρεί εντός αυτής, οδηγούν σε ένα συνδυασμό αποφάσεων και συνεπειών, όπως έχει αναλυθεί και από τη διεθνή βιβλιογραφία (Reiter & Gartner, 2001, Snyder, 1984). Η ευθύνη επομένως των μικρών κρατών έγκειται στη συνεισφορά τους στην παγκόσμια προσπάθεια για την ασφάλεια

μέσα από τη συμμετοχή τους σε διάφορους οργανισμούς, αλλά και μέσα από την υλοποίηση συμμαχιών για την ικανοποίηση των εθνικών συμφερόντων τους.

Θεωρητικά η εξωτερική πολιτική μίας χώρας θα πρέπει να διακρίνεται από την γενική και ενιαία χάραξή της, ανεξαρτήτως πολιτικού κόμματος και κυβέρνησης. Θα πρέπει δηλαδή να αποτελεί μία σταθερή προσέγγιση των διεθνών ζητημάτων και προβλημάτων, ώστε το κράτος να παραμένει αξιόπιστο. Αυτό είναι κάτι που το δηλώνει καθαρά και δημόσια το σύνολο του πολιτικού κόσμου μίας χώρας. Αποδεικνύεται ωστόσο όλο και πιο συχνά ότι τα μικρά κράτη στην πολυεπίπεδη προσπάθεια τους να έχουν ποικίλους προσανατολισμούς χάνουν συχνά την βασική αυτή αρχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{ο} : ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 Ιστορική Αναδρομή

Η ανάπτυξη και η εκτέλεση διεθνών αποστολών και επιχειρήσεων για τη διατήρηση της ειρήνης αποτελούν απορρέουσες υποχρεώσεις των ιδρυτικών αρχών του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, όπως αυτός υπογράφηκε στις 26/6/1945 στο San Francisco και τέθηκε σε ισχύ την 24/10/1945. Σύμφωνα με τα κεφάλαια VI και VII του Χάρτη καθορίζεται ρητά ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει τη δυνατότητα της επέμβασης με εντολή του οργανισμού για την προστασία της ειρήνης με τη συνδρομή των χωρών μελών του Οργανισμού. Χαρακτηριστικά αναφέρεται στο άρθρο 42 του κεφαλαίου VII:

> *«Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι τα μέτρα που προβλέπονται από το Άρθρο 41 θα ήταν ανεπαρκή ή ότι έχουν αποδειχτεί ανεπαρκή, μπορεί να προχωρήσει με αεροπορικές, θαλάσσιες ή χερσαίες δυνάμεις στην ανάληψη της δράσης που θα ήταν αναγκαία για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης. Αυτή η δράση θα μπορούσε να περιλαμβάνει στρατιωτικές επιδείξεις, αποκλεισμό και άλλες επιχειρήσεις αεροπορικών, θαλάσσιων ή χερσαίων δυνάμεων των Μελών των Ηνωμένων Εθνών»* (United Nations, 1945)

Πάνω σε αυτές τις απορρέουσες υποχρεώσεις τέθηκε γρήγορα η ανάγκη της ανάπτυξης κοινών δυνάμεων για την αντιμετώπιση των καταστάσεων αυτών. Άλλωστε στις 7 Φεβρουαρίου του 1944 στην συνδιάσκεψη του Dumbarton Oaks, τα Ηνωμένα Έθνη αποφάσισαν τη δημιουργία κοινών στρατιωτικών δυνάμεων που θα τοποθετούνταν στη διάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας, χαρακτηρίζοντας τη μέχρι τότε έλλειψη, *«ως θανάσιμη αδυναμία της Κοινωνίας των Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης»* (United Nations, 1944 - 1945: Dumbarton Oaks and Yalta).

Το δίλημμα που κυριάρχησε περιελάμβανε το ερώτημα, αν οι δυνάμεις αυτές θα ήταν μόνιμα οργανωμένες, ή θα οργανώνοταν κατά περίπτωση από την εθελοντική συνεισφορά των κρατών. Η μεγάλη αντιπαλότητα του Ψυχρού Πολέμου όμως δεν επέτρεψε την εφαρμογή των συμφωνηθέντων δράσεων για τη

διατήρηση της ειρήνης, καθώς σε κάθε περίπτωση κάποια από τις δύο πλευρές έθετε veto στην υλοποίηση τους, καθώς οι περιοχές επιχειρήσεων ήταν στη σφαίρα επιρροής της μίας ή της άλλης πλευράς.

2.2 Η αναγκαιότητα και η εξέλιξη των Διεθνών Ειρηνευτικών Αποστολών – Έξυπνη Άμυνα (Smart Defence)

Ο πρώην Πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα το 2009 όταν παραλάμβανε το Νόμπελ Ειρήνης είχε δηλώσει:

> *«Ο πόλεμος με τη μία ή την άλλη μορφή εμφανίστηκε με τον πρώτο άνθρωπο. Η ύπαρξη του δεν αμφισβητήθηκε, ήταν απλά ένα γεγονός, όπως η ξηρασία ή η ασθένεια – ο τρόπος με τον οποίο οι φυλές και έπειτα οι πολιτισμοί αναζητούσαν εξουσία και διευθετούσαν τις διαφορές τους»* (White House Transcript, 2009).

Η αναγκαιότητα επομένως των αποστολών αυτών είναι δεδομένη, καθώς ο άνθρωπος αποτελεί ένα άπληστο ον που επιδιώκει τη συνεχή μεγιστοποίηση των ωφελημάτων του και ο πόλεμος και η βία θα αποτελούν παντοτινή συνιστώσα του διεθνούς συστήματος.

Αρχικά θα πρέπει να γίνει ένας βασικός διαχωρισμός των επιχειρήσεων για την ειρήνη. Σύμφωνα με τα εξειδεικευμένα στρατιωτικά εγχειρίδια ως ειρηνευτικές επιχειρήσεις περιγράφεται ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που δημιουργούν ή διατηρούν την ειρήνη σε μία ενδοκρατική ή διακρατική σύγκρουση (JCS – Joint Chief of Staff, 1999).

Στην επίσημη ιστοσελίδα του ΟΗΕ ως “peacekeeping operations” περιλαμβάνονται το σύνολο των αποστολών που αποσκοπούν στην διατήρηση ή της επίτευξη της ειρήνης σε μία ασταθή περιοχή. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, οι ειρηνευτικές αποστολές περιγράφονται ως:

> *«το πιο αποτελεσματικό εργαλείο που διαθέτουν τα Ηνωμένα Έθνη για να βοηθήσουν τα φιλοξενούντα κράτη να καθοδηγηθούν από τη σύγκρουση στην ειρήνη. Έχει μοναδικά πλεονεκτήματα συμπεριλαμβανομένης της νομιμότητας, της κατανομής των βαρών*

και της ικανότητας να αναπτυχθούν και να διατηρηθούν στρατεύματα και αστυνομικοί από όλο τον κόσμο, ενσωματώνοντάς τους με μη στρατιωτικές ειρηνευτικές δυνάμεις για την προώθηση των πολυδιάστατων εντολών» (United Nations, 2018).

Γίνεται άμεσα αντιληπτό ότι οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου Ασφαλείας και οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις αποτέλεσαν και συνεχίζουν να αποτελούν αναγκαιότητα του διεθνοποιημένου κόσμου, σε μία προσπάθεια διατήρησης της ειρήνης και της τάξης. Πρόκειται δηλαδή για μία προσπάθεια εφαρμογής της «υποχρεωτικής» επιβολής των κανόνων του ΟΗΕ.

Οι επιχειρήσεις για την διατήρηση ή την επίτευξη της ειρήνης κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες (SEEBRIG, 2000, NATO, 2001):

- Αποτροπή Σύγκρουσης (Conflict Prevention - CP)
- Δημιουργία Ειρήνης (Peacemaking - PM)
- Διατήρηση Ειρήνης (Peacekeeping - PK)
- Επιβολή Ειρήνης (Peace Enforcement - PE)
- Εγκαθίδρυση Ειρήνης (Peace Building - PB)
- Ανθρωπιστικές Αποστολές (Humanitarian Operations - HO)

Αυτό που αξίζει να αναφερθεί είναι το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου οι διεθνείς αυτές επιχειρήσεις υπήρχαν στα σχέδια του ΟΗΕ και είχαν σκοπό όπως και σήμερα τη διατήρηση της ειρήνης, χωρίς ωστόσο να επιδιώκουν (όσες φορές απαιτήθηκε να εφαρμοστούν) την ουσιαστική υλοποίηση της. Βασική επιδίωξη των δύο πλευρών που κυριαρχούσαν (ΗΠΑ – ΕΣΣΔ) ήταν η προώθηση των συμφερόντων τους. Οι αποστολές διατήρησης της ειρήνης (peacekeeping) αποσκοπούσαν στη διατήρηση του “status quo” και οι όποιες επιχειρήσεις γίνονταν είχαν σκοπό τη διαχείριση της κρίσης προς όφελος της κάθε πλευράς. Αυτή είναι η αιτία, που σε όλες τις περιπτώσεις που κλήθηκε ο ΟΗΕ να υλοποιήσει διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές κατά την περίοδο αυτή, επιδίωξε να το πετύχει ή το υλοποίησε αποκλειστικά και μόνο με την τοποθέτηση

παρατηρητών και με την τήρηση ουδέτερης στάσης των τμημάτων του ανάμεσα στις αντιμαχόμενες πλευρές (Aoi, DeConing, & Thakur, 2007: 5).

Η διεθνής αυτή συμπεριφορά επιβλήθηκε ουσιαστικά από το διπολισμό της εποχής. Οι σφαίρες επιρροής αποτελούσαν ζωτικό χώρο για τις δύο υπερδυνάμεις και δύσκολα επιτρέπαν την οποιαδήποτε μεταβολή σ΄ αυτές, πολύ περισσότερο την εκτέλεση "αθώων" ειρηνευτικών αποστολών.

Σήμερα υπάρχει ευρεία εφαρμογή όλων των κατηγοριών των ειρηνευτικών αποστολών. Η διαφορά με την ψυχρο - πολεμική περίοδο έγκειται στο γεγονός ότι αφενός οι χώρες έχουν αποδεχθεί την αναγκαιότητα εφαρμογής των ειρηνευτικών αποστολών σε όλο το εύρος τους, αφετέρου στο διεθνές προσκήνιο και στη μετα – ψυχροπολεμική περίοδος προέκυψε η παντοκρατορία των Ηνωμένων Πολιτείων.

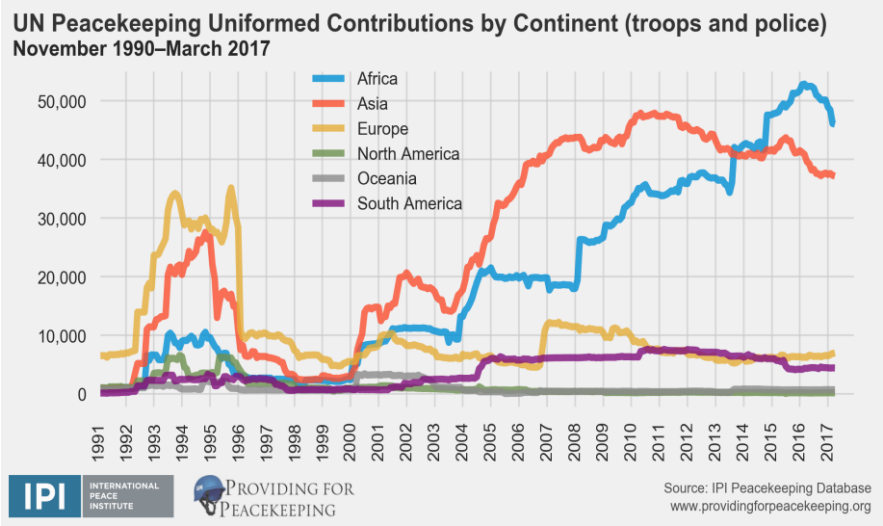

Εικόνα 2.1:Αποστολές Διατήρησης Ειρήνης από 1990 – Μάρτιο 2017

Η σταδιακή μετακύληση της ευθύνης της εφαρμογής των κανόνων του ΟΗΕ από το Συμβούλιο Ασφαλείας στο ΝΑΤΟ ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1990. Σε αυτό συνετέλεσε το γεγονός ότι μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ όλο και περισσότερα κράτη εντάχθηκαν στο ΝΑΤΟ (σε μία προσπάθεια εξισσορόπησης του Ρωσικού παράγοντα). Αποτέλεσμα οι μελλοντικές αποστολές της συμμαχίας για συλλογική άμυνα με βάση την εφαρμογή του άρθρου 5 της συνθήκης της Ουάσιγκτον, να αλληλοκαλύπτεται για μεγάλο αριθμό μελών του ΟΗΕ και από

την εφαρμογή των άρθρων 51 και 52 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ (ατομική, συλλογική άμυνα και δημιουργία συμμαχιών), (Higgins, 2009).

Παράλληλα η υλική αδυναμία των Ηνωμένων Εθνών να καλύψει σε παγκόσμιο επίπεδο τις ένοπλες συγκρουσιακές περιοχές, ανάγκασε τον Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού να αναφερθεί στον επιμερισμό των ευθυνών για τη διατήρηση της ειρήνης και σε άλλους θεσμούς (Boutros - Gali, 1992).

Κατά συνέπεια μέσα από την εξέλιξη της ιστορίας (Σύνοδος Ρίγας 2006), η βορειο - ατλαντική συμμαχία άλλαξε χαρακτήρα και από αμυντικό συνασπισμό απέκτησε προσωρινά το ρόλο του οργάνου εφαρμογής της ειρήνης (Ευθυμιόπουλος & Δεμερτζής, 2009: 105). Ένα προσωρινό ρόλο του οποίου η νομιμότητα, όπως εμφανίζεται και από τις διεθνείς εξελίξεις και τις ισορροπίες των δυνάμεων με την άνοδο κάποιων εκ της Ρωσίας, Κίνας και Ινδίας, εκτιμώ ότι θα τεθεί σε αμφισβήτηση στο άμεσο προσεχές μέλλον.

Η αποκλειστικότητα του ρόλου του ΝΑΤΟ ως διαχειριστή των ενόπλων συγκρούσεων που θέτουν υπό δοκιμασία την παγκόσμια ασφάλεια, εκτιμάται ότι θα τεθεί γρήγορα σε αμφισβήτηση, τόσο λόγω των διεθνών συγκυριών (μεταβολή της ισορροπίας ισχύος), όσο και με τη ανάπτυξη νέων στρατιωτικών δυνατοτήτων και ισορροπιών, όπως αυτών της Αφρικανικής, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Gartner, 1999: 5).

Χαρακτηριστικά καταγράφεται ότι οι αποσταθεροποιητικές εστίες που αναπτύχθηκαν εντός της Ευρώπης στις αρχές της δεκαετίας του 1990, αλλά και οι συνέπειες των σκέψεων των ΗΠΑ για περιορισμό των εξωτερικών εμπλοκών της χώρας, άρχισαν να δείχνουν το δρόμο στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την ανάπτυξη αυτόνομων στρατιωτικών δυνάμεων (Παρίσης, 2013).

Δεδομένου ότι στην Ευρωπαϊκή ήπειρο υπάρχουν παραδοσιακές στρατιωτικά δυνάμεις, γίνεται εύκολα αντιληπτό οι δυνατότητες που η Ευρώπη δύναται να αναπτύξει και τους ρόλους που μπορεί να διαδραματίσει στα παγκόσμια δρώμενα. Με το σχηματισμό της Δυτικο - Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ευρώπη είχε τη δυνατότητα να αναλάβει αρχικά μόνο ειρηνευτικές αποστολές υποστήριξης. Όπως χαρακτηριστικά όμως θα δηλώσει ο Γενικός Γραμματέας της Jose Cutileiro στο Ελσίνκι το 1999 (Gartner, 1999: 5):

“Σήμερα η Δυτικο – Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα πολιτικο – στρατιωτικό εργαλείο για τη διαχείριση των κρίσεων. Θα υπάρξουν επιχειρήσεις που οι Ευρωπαίοι θα αποφασίσουν να τις αναλάβουν και οι Βορειο – Αμερικανοί δεν θα επιθυμούν να συμμετάσχουν άμεσα”

Η Ευρώπη μέσα από μία εξελικτική διαδρομή (Άμστερντάμ 1997 - Κολωνία 1999 – Νίκαια 2001 – Λισσαβώνα 2007) οδηγήθηκε στην Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), με αντικειμενικές επιδιώξεις την αποκατάσταση της σταθερότητας σε περιοχές στρατηγικού ενδιαφέροντος για την Ευρώπη (Παρίσης, 2013).

Με τη συνθήκη της Λισσαβώνας η Ευρώπη υιοθετεί εξ΄ ολοκλήρου τις αποστολές τύπου Πέτερσμπεργκ, οι οποίες αφορούσαν (EUR - Lex, 1992):

- Ανθρωπιστικές αποστολές ή αποστολές για την απομάκρυνση υπηκόων των κρατών μελών
- Αποστολές πρόληψης συγκρούσεων και ειρηνευτικές αποστολές
- Αποστολές μάχιμων μονάδων για τη διαχείριση κρίσεων, όπως επιχειρήσεις για την αποκατάσταση της ειρήνης
- Κοινές δράσεις αφοπλισμού
- Αποστολές για την παροχή συμβουλών και συνδρομής σε στρατιωτικά θέματα
- Επιχειρήσεις σταθεροποίησης στο τέλος μίας σύγκρουσης

Η Ελλάδα εκτός από μέλος του ΝΑΤΟ αποτελεί μέλος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το λόγο αυτό έχει θέση και στην περίπτωση δραστηριοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τη συμμετοχή της χώρας στις ειρηνευτικές αποστολές που ο αντίστοιχος θεσμός θα υλοποιήσει.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σήμερα η Ε.Ε διεξάγει οκτώ στρατιωτικές επιχειρήσεις: Concordia, Artemis, AMIS, Darfur, EUSSR Guinea – Bisau, EUFOR Tchad, EUFOR ALTHEA, EUSEC RDC, ενώ το ΝΑΤΟ δραστηριοποιείται μόνο στο Αφγανιστάν και το Κόσοβο (Rickli, 2008).

Οι ΗΠΑ και κατ΄ επέκταση το ΝΑΤΟ εισήλθε στη διαδικασία του νέου προσανατολισμού περίπου με μία δεκαετία διαφορά, όταν ο Robert Gates πρώην Υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ (2006 – 2011), στην αποχαιρετιστήρια ομιλία του έκανε λόγο για επικίνδυνη αποστρατικοποίηση της Ευρώπης (U.S Department of Defense, 2011, Grand, 2012: 45). Μία δήλωση που αν και προκάλεσε αίσθηση, ωστόσο κατέγραφε την πραγματικότητα. Άλλωστε όπως απεικονίζεται και από επίσημα στατιστικά δεδομένα οι Ευρωπαϊκές χώρες την τελευταία δεκαετία, έχουν προχωρήσει σε σημαντική περικοπή των ετήσιων εξοπλιστικών τους επενδύσεων.

Στην παρακάτω απεικόνιση αποτυπώνεται ότι οι εξοπλιστικές επενδύσεις στην Ευρώπη για το 2017 ήταν $ 342 δις δολλάρια, παρουσιάζοντας μείωση 2.2% από το 2016 (SIPRI, 2018).

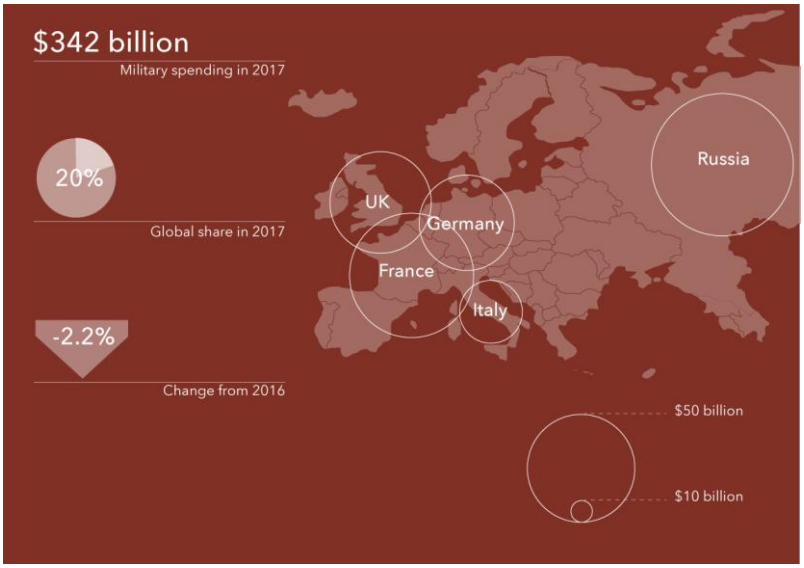

Εικόνα 2.2: Εξοπλιστικές Επενδύσεις στην Ευρώπη 2017

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω δεδομένων και παρά τις όποιες προσδοκίες ή επιδιώξεις μπορεί να προγραμμάτιζε η κάθε χώρα, η παγκόσμια κρίση έθεσε επιτακτικά πλέον την ανάγκη της υλοποίησης του σχεδιασμού της «Έξυπνης Άμυνας», τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και σε επίπεδο ΝΑΤΟ.

Για τη συμμαχία η επιλογή του Smart Defence προέκυψε ως ζωτική ανάγκη για τη διατήρηση των παγκόσμιων ηγεμονικών σκήπτρων, καθώς το διάστημα 2001 – 2010 τα εξοπλιστικά έξοδα στην Ευρώπη παρουσίασαν αύξηση

μόνο 4,1% (για τις χώρες της Ευρώπης που ανήκουν στο ΝΑΤΟ), όταν αντίστοιχα για την Κίνα ήταν 189%, τη Ρωσία 82% και τις ΗΠΑ 81% (SIPRI, 2018).

Ουσιαστικά οι περικοπές των στρατιωτικών εξόδων σε κάθε δραστηριότητα, αποτέλεσαν πολιτικό μονόδρομο για τις ΗΠΑ. Συνέπεια αυτού και πιο εύκολη όχι όμως τόσο άμεση επιλογή, ήταν η σταδιακή αποχώρηση των στρατευμάτων τους από τις πολυάριθμες ειρηνευτικές αποστολές, που ικανοποιούσε τόσο την κοινωνική απαίτηση της χώρας, αλλά κυρίως μείωνε το εθνικό κόστος της σε στρατιωτικά ζητήματα. Ο καλύτερος επιμερισμός του κόστους των αποστολών σε όλα τα κράτη που θα συνεισφέραν στις ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ είχε τεθεί πλέον στο τραπέζι (Samuels, 2018).

Παρακάτω απεικονίζεται η μείωση των αμερικανικών στρατευμάτων στο Αφγανιστάν από το 2002 έως 2014 (Johnson, 2017).

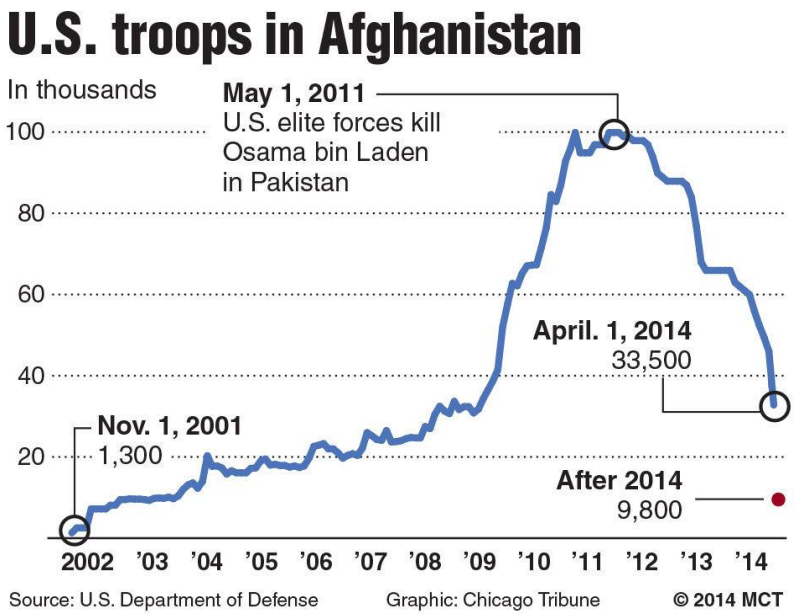

Εικόνα 2.3: Αμερικανικά Στρατεύματα στο Αφγανιστάν (Johnson, 2017)

Η επιδίωξη του καταμερισμού των εξόδων γίνεται όλο και πιο έντονη απαίτηση της αμερικανικής πλευράς, όπως αποτυπώνεται και από την προσπάθεια που καταγράφεται στις ΗΠΑ για τον έμμεσο εξαναγκασμό των συμμάχων στην αύξηση των εξοπλιστικών δαπανών. Παρατηρούνται δηλαδή οι ΗΠΑ να θέτουν ως προϋπόθεση την τήρηση του 2% του ΑΕΠ ως το ελάχιστο ποσοστό που θα πρέπει οι χώρες μέλη της συμμαχίας να επενδύουν στις

αμυντικές τους δαπάνες (κάποιοι από τους συμμάχους δεν το τηρούν), ενώ ο Αμερικανός Πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ έκανε λόγο για 4% του ΑΕΠ ως το ποσό που θα πρέπει να επενδύουν στην άμυνα τα μέλη της συμμαχίας (MacAskill & Grerar, 2018).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Ελλάδα με 2,4% του ΑΕΠ της για το 2016, είναι από τα λίγα κράτη της συμμαχίας που τηρούν σήμερα το ελάχιστο όριο των 2% που ισχύει για τη συμμαχία, κατέχοντας τη δεύτερη θέση στην ποσοστιαία κλίμακα.

Παρακάτω φαίνονται οι δημόσιες εξοπλιστικές δαπάνες των χωρών μελών του ΝΑΤΟ το 2016 (McCarthy, 2017).

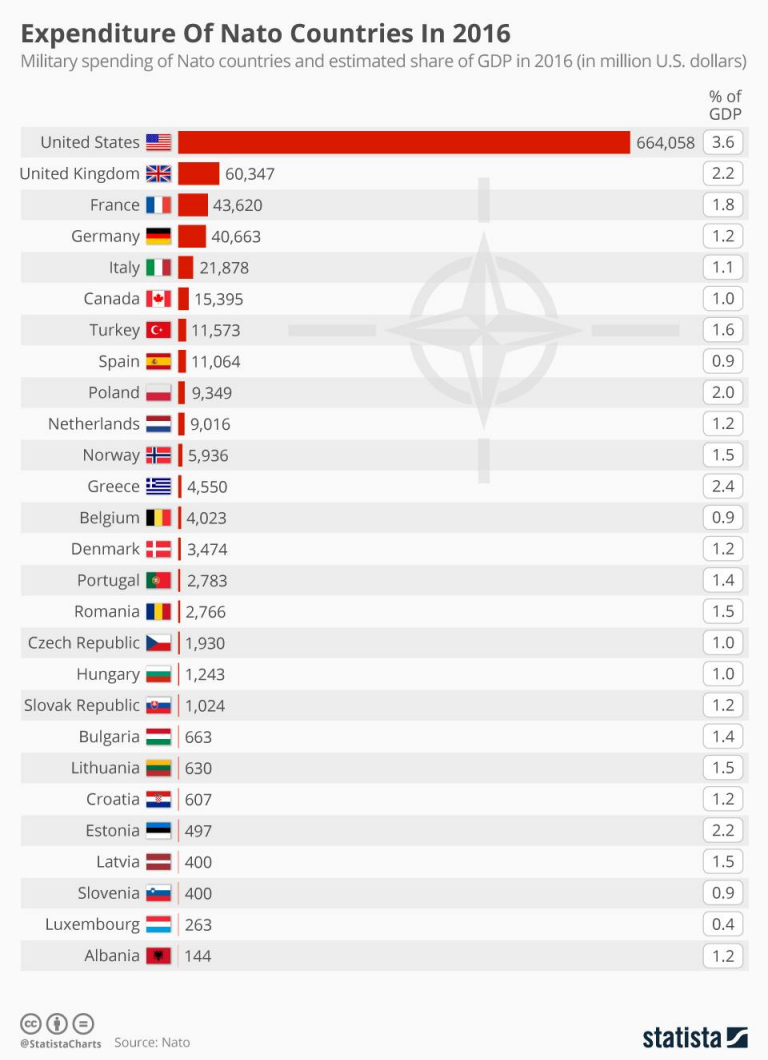

Εικόνα 2.4: Εξοπλιστικές Δαπάνες των χωρών του ΝΑΤΟ έτους 2016 (McCarthy, 2017).

2.3 Μορφές Ειρηνευτικών Αποστολών

Οι μορφές των ειρηνευτικών αποστολών παρουσιάζουν και αυτές εξελικτική πορεία μέσα στη διάρκεια της ιστορίας, υπό τις πιέσεις των διεθνών προκλήσεων, αλλά και τη σταδιακή εξοικείωση των κρατών με το θεσμό αυτό. ‘Ετσι στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει μία άτυπη διαφωνία ως προς τον αριθμό των γενεών που έχουν μετεξελιχθεί οι ειρηνευτικές αποστολές, με τον αριθμό να ποικίλει από δύο (Kaya, 2015) έως έξι (Thakur & Schnabel, 2001). Η ασυμφωνία στο διαχωρισμό των ειρηνευτικών αποστολών έγκειται στο γεγονός της χρησιμοποίησης διαφορετικών κριτηρίων από τους αναλυτές, αλλά και στο γεγονός ότι κάποιοι εξ΄ αυτών αναφέρονται σε χρονικές περιόδους ενώ άλλοι σε μορφές ή τύπους επιχειρήσεων που λαμβάνουν χώρα (Wilde, 2010: 333).

Η πλειοψηφία ωστόσο των αναλυτών συμφωνεί στις τέσσερεις γενεές (Mateja, 2015, Findlay, 2002: 3-9), ενώ η επόμενη σημαντική ομάδα καταλήγει στην ύπαρξη μίας ακόμη γενεάς, που αποτελεί τον συνδυασμό των υπολοίπων και είναι η υβριδική μορφή των ειρηνευτικών αποστολών (DrJones & Cherif, 2003, Kenkel, 2013: 122 - 143). Παρακάτω θα γίνει μία παράθεση των πέντε γενεών θεωρώντας προσωπικά την κατανομή αυτή, ως την πιο ενδεικτική.

Η πρώτη γενιά των ειρηνευτικών αποστολών (από ιδρύσεως του ΟΗΕ και μέχρι την κατάρρευση της ΕΣΣΔ), αναφέρεται στις αρχικές επιχειρήσεις που έλαβαν χώρα στην ψυχρο – πολεμική περίοδο. Στη γενιά αυτή περιλαμβάνονται οι 13 ειρηνευτικές επιχειρήσεις που υλοποιήθηκαν κατά την περίοδο αυτή και ίσως αποτελούν την κατηγορία στην οποία συμφωνούν οι περισσότεροι αναλυτές. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, κύριος σκοπός τους ήταν να διατηρήσουν την ειρήνη με αποκλειστικά ειρηνικούς τρόπους (Observers). Αυτό υλοποιούνταν είτε μόνο με τη συμμετοχή διεθνών παρατηρητών των Ηνωμένων Εθνών, είτε με την αποστολή ελαφρών στρατιωτικών δυνάμεων για την επιτήρηση των συμφωνηθέντων μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων πλευρών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ύπαρξη των δυνάμεων του ΟΗΕ (κυανόκρανοι), που αναπτύχθηκαν στην Κύπρο μετά την Τουρκική εισβολή και δραστηριοποιούνται μέχρι και σήμερα.

Στη δεύτερη γενιά, την περίοδο αμέσως μετά τον τερματισμό του ψυχρού πολέμου, οι ειρηνευτικές αποστολές αναφέρονται στις αποστολές όπου οι στρατιωτικές δυνάμεις έχουν διευρυμένες αρμοδιότητες και εμπλέκονται τόσο στη στήριξη εκτέλεσης δημοκρατικών εκλογών, όσο και την ευρύτερη οικοδόμηση της ειρήνης (Interposition). Παράδειγμα αποτελεί η διεθνής δύναμη που αναπτύχθηκε στην Αλβανία το 1997.

Κατά την τρίτη γενιά των ειρηνευτικών αποστολών αναφέρονται οι αποστολές εκείνες που οι στρατιωτικές δυνάμεις έχουν την εντολή για εκτεταμένη χρήση βίας, σε μία προσπάθεια εξαναγκασμού και επιβολής της ειρήνης (Multidimensional). Παράδειγμα της κατηγορίας αυτής αποτελεί η Σομαλία την περίοδο 1993 – 1994.

Η τέταρτη γενιά των ειρηνευτικών αποστολών αναφέρεται σε διεθνείς αποστολές με την εξουσιοδότηση εκτεταμένης χρήσης βίας από τις στρατιωτικές δυνάμεις, παράλληλα με τον πλήρη έλεγχο της πολιτικής διοιίκησης του κράτους που βρίσκεται σε κρίση ή της εμπόλεμης περιοχής (Transitional Administration). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του Κοσόβου το 1998 (Dorn, 2011).

Τέλος ως πέμπτης γενιάς ειρηνευτικές αποστολές αναφέρονται οι υβριδικές αποστολές (Hybrids). Αυτές περιλαμβάνουν την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων, καθώς και δυνάμεων της αστυνομίας, αλλά παράλληλα και άλλες πολιτικές δυνάμεις, τόσο για την αποκατάσταση της ειρήνης, αλλά και για την μεταστροφή του προσανατολισμού του κράτους. Παράδειγμα της κατηγορίας αυτής αποτελεί η ανάπτυξη των δυνάμεων στο Αφγανιστάν 2001.

Γίνεται αντιληπτό ότι όσο περνά ο χρόνος και οι εποχές θα εξελίσσονται τόσο οι διεθνείς οργανισμοί θα εμπλέκονται πιο ενεργά για την επιβολή της ειρήνης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το 2015 η Αφρικανική Ένωση ξεκίνησε μία συνεργασία με τα Ηνωμένα Έθνη επί του θέματος αυτού, με μελλοντική προοπτική για καλύτερα αποτελέσματα (Korean Ministry of Foreign Affairs, 2015).

Άλλωστε οδηγούμαστε σταδιακά αλλά σταθερά προς μία παγκοσμιοποιημένη διεθνή κοινωνία και ένα διεθνές σύστημα που οι έκκρυθμες

καταστάσεις και αλλαγές σε κάποια περιοχή της υφηλίου θα επηρεάζουν όλο τον κόσμο (Κουσκουβέλης, 2004: 64).

2.4 Παράγοντες που Επηρεάζουν τις Ειρηνευτικές Αποστολές

Δεδομένου ότι σήμερα υπάρχουν πλήθος εστιών αστάθειας ανά την υφήλιο, εύλογα δημιουργείται το ερώτημα πως επιλέγεται η περιοχή με την οποία θα ασχοληθούν οι παγκόσμιοι θεσμοί ώστε να επέμβουν, ή πως προτεραιοποιείται μία συγκρουσιακή περιοχή έναντι μίας άλλης. Δημιουργείται δηλαδή πλήθος ερωτηματικών κατά πόσο οι πολιτικές επιδιώξεις των μεγάλων δυνάμεων επηρεάζουν την επιλογή των περιοχών και το είδος των αποστολών που θα απαιτηθεί να επέμβει κάποιος εκ των Διεθνών Θεσμών.

Όπως χαρακτηριστικά περιγράφεται από πλήθος αναλυτών, η εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πρωτεύοντα θέματα που ενδιαφέρουν τους τρεις μεγάλους δρώντες της (Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο) καθορίζεται από τους ίδιους τους δρώντες (Hill, 2004). Πρόκειται για μία προώθηση των συμφερόντων τους μέσα από μία συνεχή αλληλεπίδραση με τις εξωτερικές πολιτικές των υπολοίπων μελών της ένωσης, όπως επίσης και μέσα από την αλληλεξάρτηση της Ε.Ε με το ΝΑΤΟ (Gross, 2009).

Ιδιαίτερα τα μικρά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να προωθήσουν την εξωτερική τους πολιτική, χρησιμοποιώντας μερικώς την Ε.Ε ως πλατφόρμα και κυρίως σε θέματα χαμηλής στρατηγικής (Nasra, 2013). Αντίστοιχα εκτιμάται ότι καθορίζεται η λήψη αποφάσεων και από τον οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η συμπεριφορά των κρατών μελών του ΟΗΕ για τη λήψη μίας απόφασης βασίζεται στο αποτέλεσμα μίας ανάλυσης που εκτελείται σε εθνικό επίπεδο και εξετάζει τη σχέση κόστους – οφέλους, είτε για τα ίδια τα κράτη, είτε για τους φίλους και συμμάχους τους (Peterson, 1986).

Οι ΗΠΑ λόγω της τρέχουσας παντοδυναμίας τους έχουν κυριαρχήσει στις διεθνείς αποφάσεις - ισορροπίες του Οργανισμού (Boutros - Gali, 1999). Υπάρχει η αντίληψη, ότι κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου η παγκόσμια κατάσταση εμπεριείχε περισσότερη ισορροπία (Thakur, 2006). Ωστόσο είναι ξεκάθαρο ότι η

δημοκρατική διαδικασία λήψης απόφασης από τον ΟΗΕ οδηγεί συχνά σε στρεβλώσεις, αφού χώρες με τεράστιες διαφορές (πληθυσμιακές, οικονομικές, στρατιωτικές), έχουν την ίδια βαρύτητα ψήφου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν το Ναουρού με την Κίνα που διαθέτουν ψήφο της ίδιας βαρύτητας παρά τις όποιες διαφορές τους, (πληθυσμιακά, οικονομικά, στρατιωτικά) (Peterson, 1986: 113).

Οι πολιτικές σκοπιμότητες των ισχυρών μελών του διεθνούς συστήματος σε συνδυασμό με τη σχέση οφέλους – κόστους των κρατών για τα ίδια ή τους «φίλους» τους, καταδεικνύει ότι οι αποφάσεις των Θεσμών (Οργανισμών – Συμμαχιών) ελέγχονται και κατευθύνονται. Ιδιαίτερα σε ένα μονοπολικό σύστημα, η έλλειψη ισορροπίας ισχύος δημιουργεί αβέβαιες καταστάσεις.

Δεν είναι άλλωστε λίγες οι φορές που καταδικαστικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν τέθηκαν ποτέ σε εφαρμογή ακόμη και μετά από χρόνια (καταδικαστικές αποφάσεις του ΟΗΕ για την εισβολή του «ΑΤΤΙΛΑ» στην Κύπρο), ενώ αντίστοιχα ψηφίζονται αποφάσεις που αποτελούν πρόκληση για τις βασικές αρχές του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, αλλά εφαρμόζονται άμεσα (κυρώσεις προ της εισβολής στο Ιράκ).

Ένα κεντρικό φαινόμενο που επηρεάζει την παγκόσμια κοινωνία αποτελούν οι προς κατάρρευση ή ασταθείς χώρες (Failed States). Στη μετα – ψυχροπολεμική εποχή το παγκόσμιο ενδιαφέρον έχει στραφεί στις χώρες αυτές (Dziedzic, 1999: 232). Αν και στο σύνολό τους οι χώρες εμφανίζουν σε παγκόσμιο επίπεδο μία κάποια βελτίωση προς τη σταθερότητα, οι έντονες εσωτερικές αντιπαλότητες (πολιτικές, θρησκευτικές, φυλετικές, εθνοτικές, λανθασμένη χάραξη συνόρων), δημιουργούν εκρηκτικά μίγματα και συγκρουσιακές εντάσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο (Messner, 2018).

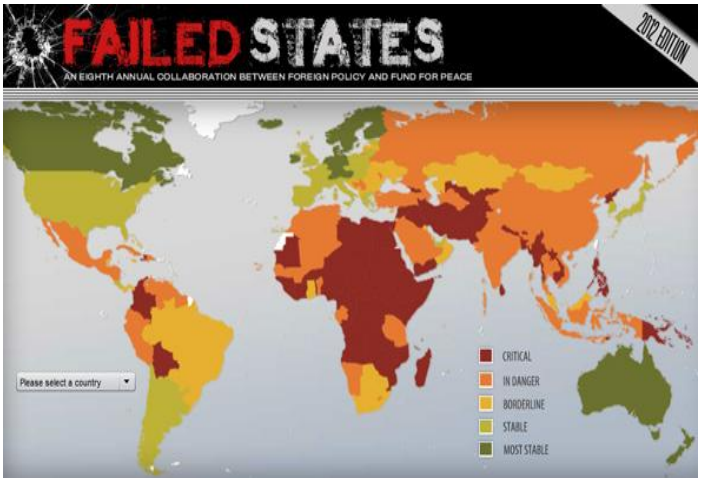

Εικόνα 2.5:Δείκτης Ευθραυστότητας των Χωρών 2018 (FFP, 2018)

Σύμφωνα με τον Messner του ιδρύματος (Fund For Peace – FFP) η αστάθεια που παρουσιάζουν κάποιες χώρες, δύναται να επηρεάσουν κάθε χώρα της υφηλίου, ακόμη και τις πιο ανεπτυγμένες (2018: 8 - 10). Τόσο σήμερα όσο και στο άμεσο μελλον θα είναι αρκετά σύνηθες το φαινόμενο της επέμβασης των ειρηνευτικών δυνάμεων σε αντίστοιχες περιοχές (Failing State). Στις περιπτώσεις αυτές η επέμβαση υλοποιείται εκτός από την προστασία ανθρώπινων ζωών (ανθρωπιστικές αποστολές), αλλά και κατόπιν πρόσκλησης της χώρας, η οποία τελεί υπό κατάρρευση.

Θα πρέπει να καταγραφεί ότι όλα τα τελευταία σενάρια (Skolkan Senario) που εκτελεί το ΝΑΤΟ στις πολυ – εθνικές του ασκήσεις έχουν ως σκοπό τη στήριξη χωρών που τελούν υπό κατάρρευση, (Dewing, 2016). Σαφέστατα και πέραν των παραπάνω η πρόθεση επέμβασης από τους διεθνείς παράγοντες υλοποιείται στις περιοχές που παρουσιάζουν στρατηγικό ενδιαφέρον για τους ισχυρούς.

Στις περιπτώσεις επέμβασης κάθε διεθνούς στρατιωτικής δύναμης για την αντιμετώπιση μίας απειλής σε αποσταθεροποιημένη περιοχή αποτελεί μέγιστης σημασίας χαρακτηριστικό να γνωρίζουν οι ειρηνευτικές δυνάμεις, το πλαίσιο ενεργειών τους (European Commission, 2012). Όταν έχουν επέμβει κατόπιν πρόσκλησης είναι φιλοξενούμενοι της χώρας που τους κάλεσε και για το λόγο αυτό υπογράφονται διμερείς συμφωνίες (MOU, SOI, COR, κ.λ.π) μεταξύ ΝΑΤΟ και χώρας που οριοθετούν τις δραστηριότητες των τμημάτων (NATO AJP-4-5, 2013). Δεν αποτελούν εισβολείς και δεν θα πρέπει να συμπεριφέρονται έτσι.

Αποτελεί σημαντικό στοιχείο να καθορισθούν συγκεκριμένοι κανόνες μέσα στους οποίους θα λειτουργήσουν τα στρατεύματα που θα αναπτυχθούν.

Ως αποτέλεσμα των αιτιών που δύναται μία διεθνής στρατιωτική δύναμη να επέμβει σε μία περιοχή, μπορεί να είναι είτε οι πραγματικές καταστροφικές συνθήκες που απειλούν τους γηγενείς κατοίκους, είτε στρατηγικοί λόγοι υπό την «κάλυψη» ανθρωπιστικών αιτιών.

Μέσα σε όλο αυτό το δυσνόητο και σύνθετο περιβάλλον, οι μικρές δυνάμεις θα πρέπει να λάβουν αποφάσεις και να κάνουν εκείνες τις σωστές επιλογές.

2.5 Η συμμετοχή των μικρών δυνάμεων σε διεθνείς στρατιωτικές αποστολές: επιθυμία ή ανάγκη

Γεννιέται επομένως το ερώτημα, αν η συμμετοχή σε ειρηνευτικές αποστολές για τα μικρά κράτη, είναι επιλογή ή ανάγκη.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η εξωτερική πολιτική των μικρών κρατών στηρίζεται σε ένα συνεχές δίλημμα επιλογών (Rickli, 2008). Αν βρίσκονται εκτός συμμαχιών κινδυνεύουν να βρεθούν στη μέση των πολιτικών παιχνιδιών των μεγάλων δυνάμεων, ενώ αν ανήκουν σε συμμαχία η παρέκλιση από την κεντρική της γραμμή μπορεί να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις τόσο στο εσωτερικό της συμμαχίας, όσο και στο διεθνές κύρος της χώρας (Κουσκουβέλης, 2004: 216).

Επίσης όπως προ-αναφέρθηκε υπάρχει πάντα η πιθανότητα της εγκατάλειψης ενός μικρού κράτους από τους συμμάχους του, αν έχουν διαφοροποιηθεί τα συμφέροντά τους (Snyder, 1984: 466). Αποτέλεσμα τα μικρά κράτη να δραστηριοποιούνται σε ένα σχετικά «θολό τοπίο» στις ισορροπίες με τις συμμαχίες τους.

Κατά την ψυχρο – πολεμική περίοδο (ύπαρξη διπολικού συστήματος) τα πράγματα ήταν πιο διακριτά. Τα κράτη επέλεγαν συγκεκριμένη πλευρά, καθώς ο πλανήτης είχε χωριστεί σε «στρατόπεδα». Σήμερα τα κράτη ευελπιστούν ότι μία συμμαχία με τον κυρίαρχο του παιχνιδιού (ΗΠΑ), θα είναι σε θέση να τα παρέχει την απαραίτητη προστασία, έναντι των λοιπών ανταγωνιστών τους (έχοντας

πάντα κατά νου τις όποιες αμφιβολίες). Ωστόσο η φιλοδοξία και οι επιδιώξεις που το κάθε μικρό κράτος παρουσιάζει, αποτελούν τα κίνητρα και τις προϋποθέσεις που χαρακτηρίζουν τη μικρή ή τη μεγάλη του συμμετοχή στις δράσεις της συμμαχίας (Rickli, 2008).

Κατόπιν των παραπάνω εύλογα δημιουργείται το ερώτημα, γιατί θα πρέπει να παρεκλίνει κάποιος από την κεντρική γραμμή μίας συμμαχίας στην οποία ανήκει. Εδώ επομένως τοποθετείται η ανάγκη να αναφερθεί ότι οι χώρες και κατ΄ επέκταση και τα μικρά κράτη (όσο τους επιτρέπεται), προσπαθούν μέσω της πολυδιάστατης και πολυεπίπεδης εξωτερικής τους πολιτικής να διατηρούν δεσμούς με ποικίλες μεγαλύτερες από αυτά χώρες (κάποιες φορές και αντίπαλες μεταξύ τους) (Contessi, 2015: 300). Με την πολιτική αυτή διατηρούν τους «παραδοσιακούς» δεσμούς ζωντανούς, προσπαθώντας παράλληλα να μειώσουν την πολιτική τους εξάρτηση. Χαρακτηριστικά παραδείγματα εφαρμογής της πολυδιάστατης πολιτικής αποτελούν κυρίως οι χώρες της Ευρασίας: Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν (Contessi, 2015: 302).

Η συμμετοχή σε κάποια ειρηνευτική αποστολή με τα δεδομένα που αναφέρθηκαν αποτελεί πολλές φορές τη δύσκολη επιλογή και πιθανόν αυτή που είναι ενάντια στα ουσιαστικά συμφέροντα της μικρής χώρας. Στην περίπτωση αυτή η εκάστοτε κυβέρνηση καλείται να σταθμίζει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε διαθέσιμης επιλογής, διαχειριζόμενη μία κρίση με την όποια αβεβαιότητα επί της ορθότητας της απόφασής της.

Παρακάτω παραθέτονται κάποια πλεονεκτήματα που παρέχει η συμμετοχή ενός μικρού κράτους σε κάποια ειρηνευτική αποστολή (Schmidl, 2001: 85 - 89):

- Τα μικρά κράτη έχουν μικρότερο διεθνές αποτύπωμα (κατακτητικούς πολέμους, αποικιοκρατία, ιμπεριαλιστική πολιτική). Μπορούν έτσι να παρουσιάσουν ένα «αστυνομικό προφίλ», που είναι πιο ήπιο από το αντίστοιχο «στρατιωτικό» και κατ΄ επέκταση είναι δυνατόν να αναπτυχθούν σε συγκρουσιακές περιοχές, χωρίς να αντιμετωπίσουν μεγάλες αντιδράσεις από το τοπικό στοιχείο ή τις αντίπαλες πλευρές.

- Λόγω του μικρού τους μεγέθους, τείνουν να προσπαθούν ιδιαίτερα στη εκτέλεση των έργων που θα τους ανατεθούν σε μία ειρηνευτική αποστολή, με σκοπό τη διεθνή ή εντός του Οργανισμού – Συμμαχίας καταξίωσή τους.

- Τέλος τα μικρά κράτη αποκτούν πολυσύνθετες στρατιωτικο – πολιτικές εμπειρίες από τη συνεργασία τους με χώρες στρατιωτικά και πολιτικά ισχυρότερες, που τους βοηθά να βελτιώνονται.

Αντίστοιχα με τα οφέλη υπάρχουν και τα αντίστοιχα κόστη και μειονεκτήματα που προκύπτουν για τα μικρά κράτη (Schmidl, 2001):

- Η συνεισφορά των μικρών κρατών λόγω του περιορισμού των πόρων είναι συνήθως δεδομένη και κατ΄ επέκταση περιορισμένων δυνατότητων επί της υλοποίησης των σχεδίων που έχει θέσει ο Οργανισμός ή η Συμμαχία.

- Το μικρότερο και όχι τόσο σύγχρονο οπλοστάσιο σε σχέση με μία μεγαλύτερη δύναμη, έχει ως αποτέλεσμα αριθμό δυσχερειών που θα προκύψουν για το ίδιο το προσωπικό της, αλλά και την ύπαρξη λιγώτερου πειστικού παράγοντα ισχύος και επιβολής της τάξης στην ασταθή περιοχή.

- Τέλος θα πρέπει να προστεθεί, ότι η συμμετοχή μίας χώρας σε κάποια ειρηνευτική αποστολή συνεπάγεται και την επιβάρυνσή της με κάποιο σημαντικό οικονομικό κόστος, που στην παρούσα περίοδο αποτελεί σημαντικό κριτήριο καθορισμού της δράσης της. Ειδικά για ένα μικρό κράτος το οικονομικό τίθεται πλέον ως βασικό δεδομένο και στη δραστηριοποίηση μίας χώρας των ισορροπιών εντός μίας συμμαχίας (Walt, 1987).

Στον κυκεώνα αυτών των πληροφοριών που θα πρέπει να αναλύσει η εκάστοτε κυβέρνηση του μικρού κράτους και σε κάθε εκδοχή της απόφασης που θα λάβει, με πολιτικά ή οικονομικά κριτήρια, η μικρή χώρα θα εισπράξει τα εύσημα αλλά και τις αντιδράσεις των «παραδοσιακών» της φίλων καθώς και της εσωτερικής κοινής γνώμης της. Αποτελεί επομένως μία συνεχή πρόκληση η λήψη της όποιας απόφασης από την εκλεγμένη εξουσία της μικρής χώρας τόσο για τις σχέσεις της με τους εξωτερικούς αλλά και τους εσωτερικούς παράγοντες. Η διαχείριση αυτών των καταστάσεων, παραπέμπει στη θεωρία της λήψης απόφασης και διαχείρισης κρίσεων.

Αντίστοιχα στην περίπτωση της Ελλάδος θα πρέπει να εξεταστούν: η πολιτική της στάση επί των ειρηνευτικών αποστολών, οι δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα απέναντι σε διεθνείς οργανισμούς και συμμαχίες, η ικανότητα της για τη συμμετοχή της (αν αυτή αποφασισθεί), τα οφέλη και τα κόστη που θα αποκομίσει από τη συμμετοχή της.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ο} : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

3.1 Το Δόγμα της Ελλάδος

Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδος κατά τη διάρκεια της ιστορίας της, ακολουθεί μία πορεία εξέλιξης και δυστυχώς για την ίδια κάποιες φορές ασταθή, επηρεαζόμενη από τις συνεχείς διαφοροποιήσεις του διεθνούς γίγνεσθαι και των προκλήσεων που καλείται να αντιμετωπίσει. Επί το πλείστον παραμένει σταθερή ως προς τον κεντρικό και στρατηγικό της προσανατολισμό, αν και υπήρξε περίοδος στη δεκαετία του 1980, που η χώρα αποχώρησε από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ (CIA, 1983).

Σύμφωνα με τη γενική αρχή της εξωτερικής της πολιτικής και σε ότι αφορά τη συμμετοχή της χώρας στους διεθνείς θεσμούς, καθορίζεται στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών, ότι η Ελλάδα θα πρέπει να είναι συνεπής απέναντι στις συμμαχικές της υποχρεώσεις αλλά και τις δεσμεύσεις που πηγάζουν από τη συμμετοχή της στους διάφορους οργανισμούς (Hellenic Republic - MFA, 2018). Συγκεκριμένα αναφέρεται:

> *"Η παρουσία της Ελλάδος στα διεθνή fora έχει τη σημαντική ιστορική της διάσταση (ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ, παλαιό μέλος Ε.Ε και ΝΑΤΟ) και προσλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία, καθότι βασικό συστατικό της εξωτερικής πολιτικής της είναι ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που αποτελούν τα θεμέλια της διεθνούς κοινότητας".*

Κατ΄ αντιστοιχία με τη γενική τοποθέτηση του Υπουργείου Εξωτερικών προκύπτει το εθνικό πολιτικό και στρατηγικό δόγμα της χώρας, όπως και περιγράφεται αναλυτικά στην εκάστοτε «Λευκή Βίβλο για τις Ένοπλες Δυνάμεις» του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Συγκεκριμένα στη Λευκή Βίβλο του 2014 περιγράφεται ότι η Ελλάδα ως μέλος των παγκόσμιων και περιφερειακών θεσμών ασφαλείας (ΟΗΕ, ΕΕ, ΝΑΤΟ,

ΟΑΣΕ), έχει την υποχρέωση να συμβάλει στην επίτευξη της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας (ΥΠΕΘΑ 2015: 15 – 22). Συγκεκριμένα περιγράφεται:

> *«Σε διεθνές επίπεδο, η Ελλάδα, ως χώρα με βαθιά πίστη, στη συμβολή του ρόλου του ΟΗΕ, στη διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας και την επίλυση των διεθνών διαφορών, διαχρονικά, στήριζε και θα συνεχίσει να στηρίζει τις σχετικές πρωτοβουλίες του Οργανισμού και να μετέχει στα συναφή διεθνή όργανα και συμβάσεις.*

3.2 Η Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδος

Γίνεται αντιληπτό ότι μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ η χώρα μας ως μέλος του ΝΑΤΟ ακολούθησε το σύνολο των χωρών της συμμαχίας ως κύριο προσανατολισμό της εξωτερικής της πολιτικής. Μίας ευρύτερης εξωτερικής πολιτικής για τη βορειο – ατλαντική συμμαχία, που τέθηκε σε αμφισβήτηση στις αρχές της δεκαετίας του 1990, όταν και ουσιαστικά βρέθηκε χωρίς αποστολή (κατάρρευση της ΕΣΣΔ – διάλυση του φαντάσματος του κομμονισμού). Ίσως εκεί να οφείλονταν και οι πρώτες κινήσεις από την πλευρά της Ευρώπης για την ανάπτυξη της συλλογικής άμυνας και ασφάλειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Μάαστριχ 1992), που θα αναφερθούν παρακάτω.

Σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο των Ενόπλων Δυνάμεων του 1996 - 1997 (ΥΠΕΘΑ, 1998: 15 - 16), καθορίζεται ρητά ότι η Ελλάδα θα πρέπει να έχει ενεργό ρόλο στη βορειο - ατλαντική συμμαχία.

Συγκεκριμένα όπως χαρακτηριστικά περιγράφεται (ΥΠΕΘΑ, 1998:16):

> *«Είναι πεποίθηση ότι το ΝΑΤΟ έχει τις δυνατότητες να αποτελέσει την καλύτερη δυνατή εγγύηση της ειρήνης στα Βαλκάνια και την Ευρώπη, ως η μόνη αξιόλογη υπάρχουσα στρατιωτική οντότητα μετά την κατάρρευση του διπολικού συστήματος».*

Μέσα από αυτή την εξέλιξη των διεθνών σχέσεων το ΝΑΤΟ βρήκε γρήγορα νέο σκοπό, ως ο κυρίαρχος «παίχτης» του διεθνούς συστήματος, στην παραγωγή σταθερότητας και ασφάλειας σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ ο σκοπός

αυτός μετασχηματίστηκε σε αποστολή χωρίς επιλογή μετά την 11 Σεπτεμβρίου 2001 και το τρομοκρατικό χτύπημα στους δίδυμους πύργους (Santamato & Beumler, 2013, DuPerier, 2004, ΥΠΕΘΑ 2015: 15).

Χαρακτηριστικό της εναρμόνισης της χώρας μας προς τις διεθνείς τάσεις και προσταγές, αποτελεί το γεγονός ότι μέσα στη Λευκή Βίβλο του 1996 - 1997 αναφέρονται τα κυριότερα συμπεράσματα από τη Διακήρυξη της Μαδρίτης (ΥΠΕΘΑ, 1998: 17), όπου δηλώνονται μεταξύ άλλων οι προθέσεις της συμμαχίας για τη συνεργασία με τη Ρωσία στην Ευρωπαϊκή ασφάλεια και τη συνεργασία για την παγκόσμια ειρήνη.

Εξελισσόμενη η Ελληνική εξωτερική πολιτική μέσα στο χρόνο οδηγείται στη σύνταξη της Λευκής Βίβλου του 2014, όπου αναφέρεται ρητά ότι η χώρα θα πρέπει να πορεύεται συμμορφούμενη με τις αποφάσεις της σύσκεψης κορυφής του ΝΑΤΟ στη Λισσαβώνα (2010), (ΥΠΕΘΑ, 2015).

Αντίστοιχα συμμορφώνεται με τις αποφάσεις της συνόδου κορυφής του Σικάγου (2012: 15), όπου καθορίστηκε ότι θα ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα από τη συμμαχία, ώστε να δημιουργηθούν έξυπνες δυνάμεις (σύνολο διαλειτουργικών και υποστηρίξιμων μονάδων) που θα της επιτρέπουν να αναπτύσσεται ταχύτατα για την εκπλήρωση των αποστολών της (ΥΠΕΘΑ, 2015: 66 - 67). Η δομή αυτών των δυνάμεων αυτών περιγράφεται με το "Smart Defense" και αποτελεί την προσπάθεια κυρίως της κεντρικής δύναμης της συμμαχίας (ΗΠΑ) να εμπλέξει περισσότερο τις συμμαχικές χώρες στις μελλοντικές αποστολές αυτής (Παναγόπουλος, 2012).

Ανάλογα με το ΝΑΤΟ και η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη λήξη της ψυχρο – πολεμικής περιόδου εισήλθε σε μία εποχή όπου άρχισε να αναζητά την ταυτότητά της και τη θέση της στο διεθνές σύστημα. Συνέπεια της αναζήτησης, αυτής και της προσπάθειάς της να λειτουργεί ως μία οντότητα (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2018), αποτέλεσε μία σειρά από συμφωνίες (Μάαστριχ 1992, Άμστερντάμ 1997, Σεν Μαλό 1998, Λισσαβώνα 2007), όπου άρχισε να διευρευνά τα περιθώρια ανάπτυξης μίας ενιαίας αμυντικής πολιτικής (Υπουργείο Εξωτερικών, 2018).

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρώπης (ΚΕΠΠΑ) σύμφωνα με το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών αποσκοπεί στη:

> *«διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της Ένωσης, η ενίσχυση της ασφάλειάς της, η διατήρηση της ειρήνης και η ενδυνάμωση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη του ΟΗΕ, την Τελική Πράξη του Ελσίνκι και τους στόχους της Χάρτας των Παρισίων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τα εξωτερικά σύνορα»* (Υπουργείο Εξωτερικών, 2018).

Επί των παραπάνω ευρωπαϊκών αποφάσεων η Ελλάδα στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών έχει ξεκάθαρη στάση, όπως περιγράφεται:

> *«Η Ελλάδα υπήρξε ανέκαθεν μεταξύ των χωρών που τάσσονταν υπέρ της ανάπτυξης μίας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής Ασφάλειας της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της ανάδειξης μίας ευρωπαϊκής ταυτότητας στον τομέα της άμυνας. Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα υποστήριξε καθ΄όλη τη διάρκεια της εξελικτικής διαδικασίας την ανάγκη ενίσχυσης της Ένωσης με μία αξιόπιστηκαι ισχυρή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, η οποία θα διαθέτει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, τη συνοχή και συνεκτικότητα, καθώς και τα επιχειρησικά εργαλείαγια την ανάδειξη του ρόλου της Ένωσης στη διεθνή σκηνή», (Υπουργείο Εξωτερικών, 2018).*

3.3 Προκλήσεις – Κίνητρα για την Ελλάδα

Η Ελλάδα αποτελεί ενεργό και ιδρυτικό μέλος των κυριότερων σύγχρονων οργανισμών (ΟΗΕ, Ε.Ε) και της ισχυρότερης ίσως αυτή τη στιγμή συμμαχίας (ΝΑΤΟ). Όλες οι δομές αυτές έχουν αποδεχθεί το ρόλο του υπεύθυνου διεθνή παράγοντα διασφάλισης της παγκόσμιας ασφάλειας και ειρήνης. Ως μέλος των δομών αυτών και σύμφωνα με τα όσα καθορίζονται από την εξωτερική πολιτική

της (Hellenic Republic - MFA, 2018), η Ελλάδα δε θα ήταν δυνατόν να απουσίαζε από τη συνολική συνεισφορά των χωρών για την παγκόσμια σταθερότητα.

Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα αποτελεί μία χώρα με μακρά και σημαντική ιστορία στην περιοχή και καθώς αποτελεί ενεργό μέλος πολλών διεθνικών θεσμών παραγωγής ασφαλείας (ΟΗΕ, ΟΑΣΕ, ΕΕ, ΝΑΤΟ), παρουσιάζεται ως μία από τις βασικές παραμέτρους των Βαλκανίων. Η σημαντικότητα της χώρας για την ευρύτερη περιοχή της βαλκανικής χερσονήσου οφείλεται στη δεσπόζουσα θέση της (συνδέει τρεις ηπείρους), ενώ με το πλήθος των λιμανιών της αποτελεί φυσική πύλη των Βαλκανιών από και προς τη Μεσόγειο θάλασσα (Στάμκος, 2018).

Ωστόσο το κομμάτι αυτό της νοτιο – ανατολικής Ευρώπης έχει μεγάλα και συσωρευμένα εθνοτικά, πολιτικά και οικονομικά προβλήματα που το τοποθετούν ως ξεχωριστό αντικείμενο μελέτης στις Ευρωπαϊκές ή παγκόσμιες αναλύσεις. Τα Βαλκάνια πέραν των όποιων ιδιαιτεροτήτων τους αποτελούν σημαντικό πεδίο δραστηριοποίησης της ελληνικής πολιτικής, ωστόσο αποτελούν και πεδίο στρατηγικών συγκρούσεων εξαιτίας των συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων του διεθνούς συστήματος (Carafano, 2017).

Υπό το πρίσμα αυτό αλλά και το γεγονός ότι η Ελλάδα θέλοντας να διατηρήσει (όχι πάντα με επιτυχία) μία πολυδιάστατη πολιτική, υπήρξαν αρκετές περιπτώσεις που η κατεύθυνση της εξωτερικής πολιτικής της χώρας και οι πολιτικές της επιλογές, προβλημάτησαν τους συμμάχους στο ΝΑΤΟ και τους εταίρους της στην Ε.Ε. Στην προσπάθεια αυτή η Ελληνική Κυβέρνηση βρέθηκε αρκετές φορές απέναντι στους συμμάχους της σε μία προσπάθεια να υπερασπισθεί παραδοσιακές σχέσεις με ομόδοξες βαλκανικές χώρες ή τη Ρωσία. Άλλωστε στη χώρα υπήρχε πάντοτε μία αίσθηση ότι τα συμφέροντά της θα ικανοποιούνταν καλύτερα σε κάποια σύμπλευση με τη Ρωσία (Atlantic Council, 2017), ή τουλάχιστον μία πολυδιάστατη πολιτική με ΗΠΑ και Ρωσία ταυτόχρονα (πολιτικό άνοιγμα της Κυβέρνησης Καραμανλή προς τη Μόσχα το 2007).

Στον αντίποδα τα κίνητρα της συμμετοχής της χώρας μας στις διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές μέσω διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, Ε.Ε) και του ΝΑΤΟ είναι πάρα πολλά. Παρακάτω αναφέρονται κάποια από αυτά:

- Ο παγκόσμιος αντίκτυπος, καθώς με τη συμμετοχή της χώρας σε αποστολές που γίνονται υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, η χώρα αναγνωρίζεται διεθνώς, αφού συμβάλει στην βασική αποστολή του οργανισμού που αφορά τη διατήρηση της έννομης τάξης και της διεθνούς νομιμότητας. Με τη συμμετοχή της σε δράσεις του οργανισμού αποδεικνύει τη χρηστικότητα της και την ενεργή της στάση στα προβλήματα της διεθνούς κοινωνίας. Βελτιώνει τις πιθανότητες να διεκδικήσει θέση μη μονίμου αντιπροσώπου στο Συμβούλιο Ασφαλείας, καθώς θα έχει να επιδείξει έργο προς την κατεύθυνση της διεθνούς ασφάλειας (ΥΠΕΞ, 2004).

- Ενίσχυση της συμμαχικής εικόνας της Ελλάδος εντός του ΝΑΤΟ, καθώς η χώρα δεν αποτελεί καταναλωτή ασφάλειας εντός της συμμαχίας (free - ride) αλλά συνεισφέρει στο σύνολό της και τους σκοπούς της (Κουσκουβέλης, 2004: 216).

- Αναλογικά με την ενίσχυση της θέσης στη συμμαχία, αναβαθμίζεται και η θέση της στην Ε.Ε, καθώς με τη συμμετοχή της σε αντίστοιχες επιχειρήσεις αποδεικνύει στους εταίρους της ότι αποτελεί ενεργό μέλος της ένωσης, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο τη σταθερότητα και την προσήλωση της εξωτερικής της πολιτικής σε θέματα ασφάλειας και ειρήνης.

- Διαδραματίζει περιφερειακό ρυθμιστικό ρόλο σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές, με την γενικά αποδεκτή θετική εικόνα που παρουσιάζει η Ελλάδα, ιδιαίτερα σε χώρες που ο δυτικός συνασπισμός δεν είναι αποδεκτός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η προσέγγιση της Ελλάδας με την Αίγυπτο και τον αραβικό χώρο την περίοδο που έχει προσεγγίσει και το Ισραήλ (Tziampiris, 2013: 35).

- Ανεκτίμητη περιουσία αποτελεί η συγκέντρωση εμπειριών του στρατιωτικού προσωπικού από τις κοινές επιχειρήσεις με συναδέλφους άλλων χωρών (Ήφαιστος, 2015).

- Ανάπτυξη και βελτίωση των διπλωματικών σχέσεων σε πολιτικό αλλά και στρατιωτικό επίπεδο (Ακόλουθοι Άμυνας), αλλά και της ευρύτερης

στρατιωτικής συνεργασίας μέσα από τη συνεργασία διακρατικών επιτροπών κατά την προσπάθεια εξεύρεσης λύσης (Ήφαιστος, 2015: 34 - 35).

3.4 Σημερινή Θέση της Ελλάδος στις Ειρηνευτικές Αποστολές

Η Ελλάδα ως μέλος των διεθνικών θεσμών παραγωγής ασφάλειας και σταθερότητας (ΟΗΕ, ΝΑΤΟ Ε.Ε, ΟΑΣΕ), της σημαντικής γεωγραφικής θέσης της, τις πολυδιάστατες σχέσεις που διατηρεί με πλήθος κρατών του δυτικού και αραβικού κόσμου, έχει τη δυνατότητα να αποτελέσει «εργαλείο» των οργανισμών στην υλοποίηση των ειρηνευτικών τους έργων.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών και όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω, η χώρα είναι προσανατολισμένη να τηρεί τις δεσμεύσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή της στο ΝΑΤΟ και τους διεθνείς οργανισμούς, αποτελώντας μέλος μίας Ευρώπης που κινείται στην κατεύθυνση της συλλογικής άμυνας, παράλληλα με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Hellenic Republic - MFA, 2018). Ωστόσο δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται ότι αποτελεί προτεραιότητα για την ίδια η εμπλοκή της σε περιοχές άμεσου στρατηγικού ενδιαφέροντος (Βαλκάνια, Μέση Ανατολή, Βόρεια Αφρική – Ανατολική Μεσόγειο).

Στα πλαίσια των διεθνών δράσεων για την υλοποίηση των παραπάνω η χώρα μας έχει αποδεχτεί την αναγκαιότητα της αποστολής στρατευμάτων εκτός του εθνικού της χώρου. Η Ελλάδα από ιδρύσεως αποτελούσε τη χώρα παράδειγμα που αγωνίζονταν για την επικράτηση των βασικών αρχών του ανθρωπίνου γένους (της ειρήνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας της διακαιοσύνης και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας), ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που υπερασπίστηκε τα ιδανικά αυτά σε παγκόσμιο επίπεδο, παραδίδοντας μαθήματα αυτοθυσίας (Περσικοί πόλεμοι, Έπος 1940 – 1941).

Η Ελλάδα πιστή στην παράδοση και τις αρχές της δημοκρατίας, δεν συμμερίζεται την ανάμειξη τρίτων εξωγενών παραγόντων στα εσωτερικά μίας χώρας. Σύμφωνα με τη γενική κατεύθυνση που καθορίζεται από το Υπουργείο Εξωτερικών (Hellenic Republic - MFA, 2018) και την επίσημη ανάρτηση στην ιστοσελίδα του ΓΕΕΘΑ, η Ελλάδα:

«Θέτει ως βασική προϋπόθεση, κατά την εφαρμογή της εξωτερικής της πολιτικής στη συμμετοχή των ειρηνευτικών αποστολών, την ύπαρξη απόφασης (resolution) ή εντολής (mandate) από τον ΟΗΕ, πριν τη συγκρότηση της δύναμης, τη διαμόρφωση καθορισμένης ιεραρχίας και την υιοθέτηση ξεκάθαρων κανόνων εμπλοκής» (ΓΕΕΘΑ, 2018).

Όπως καθορίζεται από τον ν. 2292/1995 (άρθρο 11, παρ 12), «ο ΑΓΕΕΘΑ είναι ο μόνος αρμόδιος για την οργάνωση, διάθεση, καθώς και για την παρακολούθηση και τον έλεγχο των Δυνάμεων που βρίσκονται σε αποστολές εκτός της ελληνικής Επικράτειας, σύμφωνα με τις αποφάσεις που λαμβάνει το ΚΥΣΕΑ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΕ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ

4.1 Γενικά

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν τρεις από τις ειρηνευτικές αποστολές στις οποίες συμμετείχε ή εξακολουθεί να συμμετέχει η Ελλάδα. Συνολικά σήμερα η χώρα μας συνδράμει σε δώδεκα ειρηνευτικές αποστολές, όπως αυτές περιγράφονται στην επίσημη ιστοσελίδα του ΓΕΕΘΑ (2018).

Οι αποστολές που βρίσκονται σε εξέλιξη και εξακολουθεί να συμμετέχει η Ελλάδα είναι ΓΕΕΘΑ (2018).:

- Επιχείρηση ΕΕ, “ATALANTA”
- Λίβανος, “UNIFIL”
- Βοσνία – Ερζεγοβίνη, Επιχείρηση “ALTHEA”
- Επιχείρηση Joint Enterprise – Deterrent Presence (ΕΛΔΥΚΟ 3)
- Πρώην Γιουγκοσλαβία Δημοκρατίας Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) – NHQ – SKOPJE
- Αφγανιστάν, Resolute Support Mission (RSM)
- Επιχείρηση “Active Endeavour”
- Επιχείρηση “Enduring Freedom”
- Σύνδεσμος Βελιγράδι
- Standing NATO Maritime Group (SNMG-2)
- Standing NATO Mine Countermeasures Group 2 (SNMCMG – 2)
- EUTM MALI (ΜΑΛΙ)

Εκτός των παραπάνω υπάρχουν 28 διεθνείς αποστολές, στις οποίες συμμετείχε η χώρα μας και έχουν πλέον περατωθεί ΓΕΕΘΑ (2018).

Για την περιπτωσιολογική μελέτη επιλέχθησαν τρεις από το σύνολο των σαράντα διεθνών αποστολών στις οποίες συμμετείχε η χώρα μας. Η επιλογή τους έγινε επί της βάσης ότι και οι τρεις αποστολές αναφέρονται σε κάποια ιδιαίτερη και χαρακτηριστική περίοδο για την Ελλάδα, σε μία προσπάθεια να εξεταστούν τα ερωτήματα που τέθηκαν στη εισαγωγή, πως δηλαδή το πολιτικό δόγμα και η στρατηγική κουλτούρα της χώρας επηρρέασαν τη συμμετοχή της σε μία διεθνή αποστολή και ποιος ο αντίκτυπος αυτής στην ελληνική κοινωνία:

- Η περίπτωση της Σομαλίας (Φεβρουάριος 1993 – Μάϊος 1994): Αποτελεί την πρώτη χρονικά διεθνή συμμετοχή της Ελλάδος στη μετα – ψυχροπολεμική περίοδο, όντας απούσα από τις ειρηνευτικές αποστολές (εναρμονισμένη με τη γενικότερη τάση περιορισμού τους κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου). Αποτελεί την πρώτη εκστρατευτική αποστολή της Ελλάδος 30 περίπου χρόνια από την τελευταία αποστολή που είχε συμμετάσχει (Κορέα 1950 – 1958). Πέρα από τα κεντρικά ερωτήματα διερευνάται αν η απειρία του κράτους στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις επηρέασε την εκτέλεση της αποστολής.

- Η περίπτωση της Αλβανίας (Απρίλιος 1997 – Ιούλιος 2000): Κριτήριο αποτέλεσε η εγγύτητα της συγκεκριμένης αποστολής (κοινή συνοριογραμμή με την Ελλάδα) και η χρονική περίοδος που απαιτήθηκε να υλοποιηθεί (ένα έτος από την κρίση των Ιμίων του 1996). Διερευνάται πλέον των κεντρικών ερωτημάτων, αν εξακολούθησε να υπάρχει η απειρία του κράτους (τρία χρόνια μετά την επιχείρηση στη Σομαλία) και αν υπήρξε οποιαδήποτε προέκταση πολιτική ή στρατηγική από την κρίση των Ιμίων.

- Η περίπτωση του Αφγανιστάν (Ιανουάριος 2002 – μέχρι και σήμερα): Αποτελεί τη μακροβιότερη σε εξέλιξη σύγχρονη αποστολή που συμμετέχει η χώρα μας. Τα κύρια ερωτήματα παραμένουν, αλλά θα πρέπει να γίνει αντικείμενο μελέτης από πολλές οπτικές γωνίες, καθώς ακόμη και σήμερα η περιοχή δεν εμφανίζεται να έχει σταθεροποιηθεί.

4.2 Περίπτωση 1η : Σομαλία (UNOSOM - UNITAF)

4.2.1 Ανασκόπηση της Κρίσης

Τα βαθύτερα και κύρια αίτια για τη δεινή θέση στην οποία βρίσκεται η Σομαλία είναι αποτέλεσμα ποικίλων καταστάσεων εσωτερικών και εξωτερικών. Κύριος παράγοντας η χάραξη των συνόρων όπως αυτή προέκυψε από τις μεγάλες δυνάμεις κατά την απο – αποικιοποίηση (UKEssays, 2013). Η χώρα αποτελούσε τμήματα των Ιταλικών και Βρετανικών αποικιών. Το 1960 και με την ανεξαρτησία της χώρας προέκυψε η κυβέρνηση του Mohammed Siad Barre. Κατά τη διάρκεια της θητείας της πολλά αναπτυξιακά προγράμματα άρχισαν να υλοποιούνται (αγροτικά, εκπαίδευση, οικονομία, κ.α). Ουσιαστικά όμως η χώρα (από το 1960 με την ανεξαρτησία της από τη Μ. Βρετανία και την Ιταλία) δεν μπόρεσε ποτέ να αποκτήσει μία ομογενή εθνικά ταυτότητα (Chossudovsky, 2011).

Η Σομαλία ως χώρα βρίσκεται σε μία συνεχή αντιπαλότητα με την Αιθιοπία από ιδρύσεως μέχρι και σήμερα καθώς σημαντικός αριθμός Σομαλών κατοικούν στα νοτιο - ανατολικά της Αιθιοπίας (Ogaden). Η χώρα ποτέ δεν υπήρξε συγκροτημένη πολιτικά και κοινωνικά, καθώς πάντοτε ήταν διαιρεμένη σε πλήθος φυλών που ήταν διασκορπισμένες, ελέγχοντας περιοχές διαφορετικού οικονομικού αντίκτυπου (UKEssays, 2013, The Guardian, 2006).

Η κατάσταση ανθρωπιστικά εκτροχιάστηκε με την πραξικοπιματική πτώση του καθεστώτος του Σομαλού δικτάκτορα Μπάρε (Mohammed Siad Barre) το 1991. Η αντιπαλότητα για τον έλεγχο των επαρχιών που ακολούθησε και η διαμάχη για την κεντρική εξουσία οδήγησε σε μία εμφύλια σύρραξη. Οι συγκρούσεις είχαν ως αποτέλεσμα την κατάρρευση του κράτους, την καταστροφή της αγροτικής παραγωγής και την αλόγιστη ναρκοθέτηση τεράστιων περιοχών της χώρας (UKEssays, 2013).

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΟΗΕ, ο υποσιτισμός που κυριάρχησε στην περιοχή είχε πάνω από 900.000 νεκρούς και 4,5 εκατομμύρια απειλούμενους από πείνα και αρρώστειες. Το μεταναστευτικό κύμα που προκλήθηκε ήταν τεράστιο για τα δεδομένα της εποχής, αναγκάζοντας τον τότε Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ (Χαβιέ Πέρες ντε Κουαγιάρ) να δηλώσει στο

Συμβούλιο Ασφαλείας ότι επιθυμεί την ανάληψη πρωτοβουλίών για την επίλυση αυτής της ανθρωπιστικής κρίσης.

4.2.2 Ανάλυση της Κατάστασης

Την 17η Μαρτίου 1992 το Συμβούλιο Ασφαλείας ενέκρινε το ψήφισμα 746/1992 υιοθετόντας τις εισηγήσεις του Γενικού Γραματέα του Οργανισμού, σχετικά με την κατάσταση που επικρατούσε στη Σομαλία και τις προτάσεις του για την αντιμετώπιση της κρίσης. Με το ψήφισμα 751/1992 αποφασίζεται η δημιουργία της UNOSOM (United Nations Operation in Somalia) με αποστολή της την υλοποίηση ενός σχεδίου δράσης 90 ημερών (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 24).

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο νέος Γ. Γ του ΟΗΕ Μπούτρος Μπούτρος Γκάλι (διάδοχος του Ντε Κουαγιάρ), πρότεινε την ανάπτυξη 500 ενόπλων στρατιωτών, που θα επέβλεπαν την ομαλή διανομή των εφοδίων στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας Μογκαντίσου. Ωστόσο τόσο ο Λευκός Οίκος, όσο και το Αμερικανικό Υπουργείο Άμυνας αποδείχτηκαν απρόθυμοι σε αυτό το ενδεχόμενο. Δεδομένου ότι οι ΗΠΑ θα έπρεπε να συνεισφέρουν το 30% του οικονομικού κόστους της αποστολής, συμφωνήθηκε τελικά η αποστολή μόνο 50 ενόπλων (Recchia, 2018).

Κατά τη διάρκεια της δραστηριοποίησης των παρατηρητών του ΟΗΕ και των ομάδων εποπτείας διανομής των τροφίμων, παρατηρήθηκε η αδυναμία των τμημάτων να παρέχουν ουσιαστική βοήθεια στον τοπικό πληθυσμό. Οι διαμάχες μεταξύ των φατριών και η έλλειψη κεντρικής κυβέρνησης δεν επέτρεπαν την υλοποίηση των σχεδίων του οργανισμού. Η παντελής έλλειψη συνεργασίας με τις όποιες τοπικές αρχές είχαν ως αποτέλεσμα την καθημερινή απώλεια χιλιάδων ανθρώπων από πείνα: «3000 άνθρωποι πέθαιναν ημερησίως από την πείνα, ενώ οι αποθήκες παρέμειναν γεμάτες με τρόφιμα» (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 31).

Η εκτός ελέγχου κατάσταση, παρά την αποστολή της UNOSOM ανάγκασε τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου Ασφαλείας να υποβάλει προς εξέταση στην ολομέλεια πέντε εναλλακτικές λύσεις για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών στην ομαλή διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας. Οι πέντε προτεινόμενες εναλλακτικές περιελάμβαναν (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 32 - 33):

- Τη συνέχιση με πιο εντατικό ρυθμό της UNOSOM για την υλοποίηση των αρχικών στόχων.

- Εγκατάλειψη της χρήσης στρατιωτικού προσωπικού και ανάληψη του έργου από τις διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις, σε συνεργασία με τις φυλές της χώρας.

- Ανάπτυξη και ανάληψη από διεθνή στρατεύματα στη Σομαλία στρατιωτικής δράσης και επίδειξη δύναμης στην πρωτεύουσα Μογκαντίσου.

- Στρατιωτική δράση από ομάδα κρατών με επικεφαλής τις ΗΠΑ σε όλη την επικράτεια της χώρας, με την εξουσιοδότηση του ΟΗΕ.

- Στρατιωτική δράση σε όλη τη χώρα υπό τη διοίκηση και τον έλεγχο των Ηνωμένων Εθνών.

Δεδομένου ότι τα Ηνωμένα Έθνη δεν ήταν σε θέση να αναλάβουν τον έλεγχο και τη διοίκηση μιας ειρηνευτικής αποστολής στη Σομαλία, προκρίθηκε και αποφασίστηκε η τέταρτη εναλλακτική πρόταση. Με την 794/1992 απόφαση του, ο Οργανισμός υλοποίησε την αποστολή ενισχυμένης στρατιωτικής δύναμης, της «Ενιαίας Δύναμης Επιχειρήσεων» (Unity Task Force - UNITAF), της οποίας τη διοίκηση ανέλαβε ο Αμερικανός Αντιστράτηγος Johnston (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 35). Η αποστολή που έλαβε χώρα από το Δεκέμβριο του 1992 μέχρι το Μάιο του 1993, ονομάστηκε “Αποκατάσταση Ελπίδας – Restore Hope” (ΓΕΕΘΑ, 2018).

Η νέα πολυεθνική δύναμη που αναπτύχθηκε στη χώρα με την ονομασία UNITAF αποτελούνταν από 45.000 άνδρες, εκ των οποίων 28.000 αμερικανοί και οι υπόλοιποι 17.000 από 21 χώρες: Αίγυπτο, Αυστραλία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ζιμπάμπουε, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ινδία, Καναδάς, Κουβέιτ, Μαρόκο, Μεγάλη Βρετανία, Μποτσουάνα, Νέα Ζηλανδία, Νιγηρία, Νορβηγία, Πακιστάν, Σαουδική Αραβία, Σουηδία, Τυνησία (ΓΕΕΘΑ, 2018). Η παραπάνω δύναμη ανδρών, αλλά και η σύνθεση των χωρών παρουσιάζουν μικρές διαφορές μεταξύ των αρχείων του ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 38 - 42) και του ιστοτόπου του ΓΕΕΘΑ. Η αιτία έγκειται στο γεγονός της μετάπτωσης των διεθνών δυνάμεων από UNITAF σε UNOSOM II, η οποία έλαβε επίσημα χώρα την περίοδο από την 1 μέχρι 15 Μαρτίου του 1993.

Εντούτοις κάποιες από τις διεθνείς στρατιωτικές δυνάμεις προϋπήρχαν στη χώρα και υπήρξε περίοδος που οι δύο δομές επιχειρούσαν παράλληλα, αλλά με διαφορετική αποστολή.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 43):

> *"Με άλλα λόγια οι δυνάμεις της UNITAF που βρίσκονταν στη Σομαλία ενεργούσαν ακόμη για την επιβολή της ειρήνης, ενώ με την μετάπτωσή τους από 1 Μαρτίου 1993 στη UNOSOM II, θα ενεργούσαν για τη διατήρηση της ειρήνης και κατά συνέπεια, προκειμένου να διασφαλισθεί η ομαλή διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας, θα έπρεπε να αντιμετωσπισθεί αποτελεσματικά οποιαδήποτε απειλή από τις ίδιες τις δυνάμεις της UNOSOM II".*

Το Μάρτιο του 1993 οι αρχηγοί των δεκατεσσάρων κυριοτέρων φυλών υπέγραψαν στην Αντίς Αμπέμπα συμφωνία με τον ΟΗΕ για την παραμονή των ειρηνευτικών δυνάμεων μέχρι το 1995. Σκοπός της πολυεθνικής δύναμης, που θα παρέτεινε την παραμονή της στη χώρα, θα αποτελούσε η προσπάθεια συνεισφοράς στην ασφάλεια και την τάξη, ώστε να οδηγηθεί ομαλά στην εγκατάσταση μίας νόμιμης κυβέρνησης και να είναι δυνατή η επαναλειτουργία του κράτος (ΓΕΕΘΑ, 2018).

Το προσωπικό της UNOSOM II φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (ΓΕΕΘΑ, 2018):

ΧΩΡΑ	**ΔΥΝΑΜΕΙΣ**					
	7/10/93	**29/10/94**	**1/3/94**	**1/4/94**	**30/11/1994**	
					ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ	**ΣΤΡΑΤΟΣ**
α	**β**	**γ**	**δ**	**ε**	**στ**	**ζ**
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	539	1696	1680	1680	1	1176
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ		50	54	52	1	
ΒΕΛΓΙΟ	952	39	4			
ΓΑΛΛΙΑ	1118	98	100	12		
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1727	1334	1232			
ΓΚΑΝΑ					6	
ΕΛΛΑΔΑ	107	87	45	2		
ΖΑΜΠΙΑ					6	
ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	894	899	1076	1075	5	939
ΗΝ. ΑΡΑΒ. ΕΜΙΡΑΤΑ	683	659	326			
ΗΠΑ	4228	1883	21	12		
ΙΝΔΙΑ	3606	4935	5050	4967		4689
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ						6
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	80	80	83	85		3
ΙΤΑΛΙΑ	2672	2290	1604			4

ΚΑΝΑΔΑΣ			5	4		
ΚΟΡΕΑ	251	251	255	6		3
ΚΟΥΒΕΙΤ	156	120	120			
ΜΑΛΑΙΣΙΑ	871	876	1064	1067		1135
ΜΑΡΟΚΟ	1347	1453	1383	1381		
ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	948	943	975	974	1	139
ΜΠΟΤΣΟΥΑΝΑ	247	319	250	342		
ΝΕΠΑΛ		313	313	313		2
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ			50	50		
ΝΙΓΗΡΙΑ	614	613	668	665	5	57
ΝΟΡΒΗΓΙΑ		143	142	8		
ΟΛΛΑΝΔΙΑ					1	
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	5003	4995	5358	6368		5988
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	236	235	231	231		
ΣΑΟΥΔ. ΑΡΑΒΙΑ	678	796	756	150		
ΣΟΥΗΔΙΑ	148					
ΤΟΥΡΚΙΑ	312	320				
ΤΥΝΗΣΙΑ	142	142	1	1	1	
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ					1	
ΣΥΝΟΛΟ	**27559**	**25569**	**22846**	**19445**	**28**	**14141**

Πίνακας 4.1:Προσωπικό της UNOSOMII (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 192)

4.2.3 Συγκρότηση – Αποστολή

Η Σομαλία αποτέλεσε την πρώτη διεθνή ειρηνευτική αποστολή που συμμετείχε η χώρα μας, μετά τον πόλεμο της Κορέας.

Από το Σεπτέμβριο του 1992 η ανώτατη στρατιωτική ηγεσία της χώρας (ΑΓΕΕΘΑ ο Στρατηγός Ιωάννης Βερυβάκης) είχε βολιδοσκοπηθεί από το Γάλλο ομόλογό του (Ναύαρχο Laxade) για την ιδέα της διάθεσης ενός Ελληνικού τμήματος στον ΟΗΕ και τη συμμετοχή του στην ειρηνευτική αποστολή στη Σομαλία. Θα πρέπει να καταγραφεί ότι την περίοδο εκείνη είχε ανακοινωθεί από τις Αυστρία, Δανία, Φιλανδία και Καναδά, η σταδιακή μείωση ή η οριστική αποχώρηση των δυνάμεών τους από τις ειρηνευτικές δυνάμεις της Κύπρου (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 40).

Μέσα σε αυτό το διεθνές τοπίο και το πνεύμα των ελληνο – γαλλικών συζητήσεων, αφέθηκε να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι αν η Ελλάδα διέθετε στρατιωτική δύναμη υπό την αιγίδα του ΟΗΕ στη Σομαλία, θα υπήρχε μεγαλύτερη ανταπόκριση στην προσπάθεια του οργανισμού για την εξεύρεση δυνάμεων από άλλες χώρες και τη Γαλλία, στην UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus) στην Κύπρο (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 40).

Ως αποτέλεσμα με την υπ΄ αριθμ. 3 γνωμάτευση της 1/93 Συνεδρίασης του Συμβουλίου των Αρχηγών, ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας εξέδωσε την διαταγή συγκρότησης (21 Ιανουαρίου 1993). Παράλληλα αποφασίστηκε ότι η συμμετοχή – βοήθεια της χώρας θα περιελάμβανε την παροχή υγειονομικής περίθαλψης, εκτέλεσης μεταφορών και τεχνικής υποστήριξης (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995:42).

Το τμήμα που συγκροτήθηκε σύμφωνα με τις παραπάνω αποφάσεις της πολιτικο – στρατιωτικής ηγεσίας ήταν διακλαδικό (τμήματα από τους τρεις Κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων), σε ποσοστά: Στρατός Ξηράς 60%, Πολεμικό Ναυτικό και Πολεμική Αεροπορία από 20%. Η χώρα συμμετείχε στην αποστολή με μία δύναμη 106 ατόμων (64 άτομα από το Σ.Ξ, 21 άτομα από το ΠΝ και 21 άτομα από την ΠΑ), (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 45).

Το οργανόγραμμα συγκροτήσεως της ΕΛΛΑΣΟΜ, όπως έχει καταγραφεί στα αρχεία του ΓΕΣ, καταδεικνύει ότι το Ελληνικό τμήμα είχε ως αποστολή μόνο την παροχή υποστήριξης και διοικητικής μέριμνας, όπως είχε αποφασιστεί από την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της χώρας (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995:42).

Σχηματικά απεικονίζεται παρακάτω (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 165):

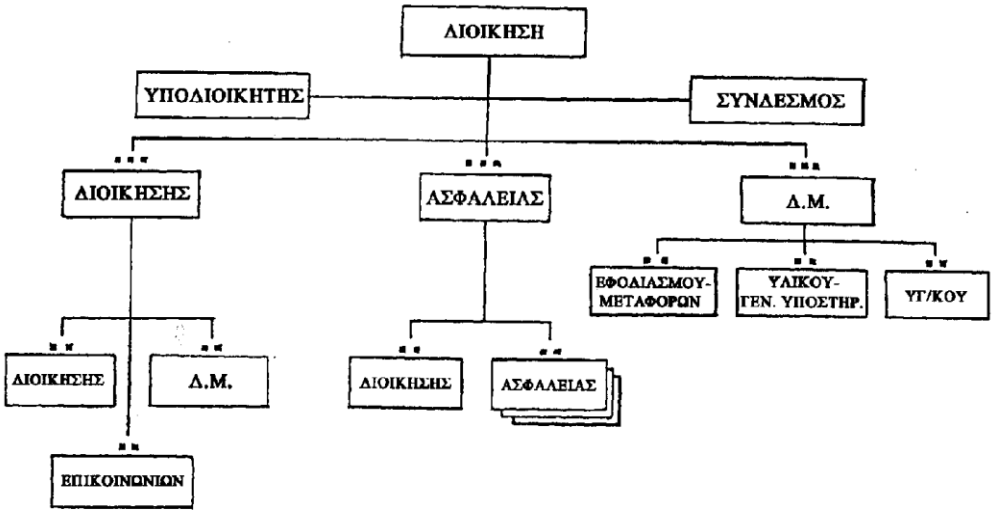

Εικόνα 4.1:Οργανόγραμμα Συγκροτήσεως ΕΛΛΑΣΟΜ (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 165)

Οι αποστολές που αναφέρθηκαν παραπάνω και ανατέθηκαν στις ελληνικές δυνάμεις, αφορούσαν την εκτέλεση έργων υποστήριξης και διοικητικής μέριμνας αποκλειστικά στην περιοχή του Ουαζίτ.

Συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια της δραστηριοποίησης του ελληνικού τμήματος στη Σομαλία οι αποστολές που υλοποιήθηκαν, σύμφωνα με τα αρχεία του ΓΕΕΘΑ (2018) ήταν:

- *"Συνοδεία, μεταφορά και διανομή εφοδίων και τροφίμων. Οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκαν εξήντα αποστολές διανομής τροφίμων, σε συνεργασία με την οργάνωση "CONCERN".*

- *Παροχή υγειονομικής περίθαλψης σε 2500 περίπου ασθενείς στη διάρκεια των εβδομήντα - πέντε αποστολών σε διάφορα χωριά της περιοχής, ενώ εξετάστηκαν 550 περίπου ασθενείς στο ιατρείο της μονάδος. Παράλληλα διατέθηκε ιατρικά εξειδικευμένο προσωπικό για τη συνεργασία με την ελληνική ομάδα "Γιατροί του Κόσμου".*

- *Επισκευή ή κατασκευή έργων κοινωνικής ωφέλειας (δρόμοι, γέφυρες, ορφανοτροφείων, αποκατάσταση ηλεκτρικού δικτύου, κ.λ.π)* (ΓΕΕΘΑ, 2018)*".*

4.2.4 Νομικό Πλαίσιο - Κανόνες Εμπλοκής

Καθώς στην απόφαση του ΟΗΕ 794/3-12-94 δεν προβλέπονταν κάποιες ιδιαίτερες ρυθμίσεις ή νομικοί περιορισμοί, το προσωπικό του ΕΛΛΑΣΟΜ, κατά τη διάρκεια της αποστολής του, υπαγόταν στο σύνολο των υποχρεώσεων που απορρέουν από τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Σε ότι αφορά τη δημόσια συμπεριφορά των στελεχών, αυτή έπρεπε να είναι εναρμονισμένη με τους τοπικούς νόμους, ενώ τα εσωτερικά ζητήματα πειθαρχίας και λειτουργίας αποτελούσε θέμα της Ελλάδος (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 106 - 107).

Σε όλες τις παραπάνω δραστηριότητες οι κανόνες εμπλοκής των ελληνικών δυνάμεων περιορίζονταν αποκλειστικά σε καταστάσεις αυτοάμυνας και προστασίας φιλίων. Στον παρακάτω Πίνακα αποτυπώνονται οι κανόνες εμπλοκής που δόθηκαν στην ελληνική δύναμη (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 167):

ΚΩΔ	ΤΗΡΗΤΕΑ ΣΤΑΣΗ	ΠΙΘΑΝΗ ΕΧΘΡΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΠΟΥ
102	Ανταποδώσατε τα μεμονωμένα πυρά του εχθρού που ρίχνοται κατ΄ εξακολούθηση, με δικά σας όπλων ευθυτενούς τροχιάς με τελικό σκοπό την παύση των εχθρικών πυρών. Εφαρμόζονται επιπλέον οι κανόνες 016 και 020	Εκδήλωση μεμονωμένων πυρών με όπλα ευθυτενούς τροχιάς, προς ένα σημείο ή περιοχή που ελέγχεται	Περιοχή Ζώνης Ευθύνης σας
016	Σημάνατε συναγερμό του εγγύτερου τμήματος και λάβετε θέσεις έναντι του σημείου συμβάντος	Παραβιάση του ορίου της περιοχής που ελέγχετε,από εχθρική περίπολο ή ενόπλους ατάκτους	Περιοχή Ζώνης Ευθύνης σας
020	Εφαρμόσατε τον Κανόνα 016, τηρείται ετοιμότητα επανδρώσεως των τοποθεσιών άμυνας σε μεγαλύτερη έκταση, ανάλογα με την εξέλιξη του γεγονότος	Εκδήλωση μεμονωμένων πυρών με όπλα ευθυτενούς τροχιάς, προς ένα σημείο ή περιοχή που ελέγχεται	
106	Ενισχύσατε με κάθε δυνατό τρόπο την απειλούμενη γειτονική Μονάδα, εφόσον η δική σας Μονάδα δεν προσβάλλεται και κατά τρόπο που δε θα διακυβευθεί η κύριά σας αποστολή, εφαρμόζονται επιπλέον οι κανόνες 016 και 021	Εκδήλωση πολλαπλών πυρών εναντίον Ελληνικού τμήματος με ταυτόγχρονη κίνηση εχθρικού τμήματος ή ατάκτων προς την περιοχή του.	Περιοχή Ζώνης Ευθύνης σας
021	Σημάνετε συναγερμό σε ολόκληρη τη Μονάδα. Επανδρώστε την τοποθεσία άμυνας της Μονάδας με όλη τη διατιθέμενη δύναμη.	Εκδήλωση πολλαπλών πυρών εναντίον σημείου που ελέγχεται με ταυτόγχρονη κίνηση ή ατάκτων εναντίον σας	Περιοχή Ζώνης Ευθύνης σας

Πίνακας 4.2: Κανόνες Εμπλοκής Ελληνικής Δύναμης (ΕΛΛΑΣΟΜ)

Εντούτοις η παρουσία των ελληνικών δυνάμεων στη Σομαλία δεν υπήρξε αναίμακτη, καθώς υπήρξε η απώλεια ενός υπαξιωματικού της αποστολής.

Συγκεκριμένα την 14 Οκτωβρίου του 1993 ο Λοχίας Σούμπουρος Μιχαήλ, σκοτώθηκε σε κίνηση φάλλαγος 40 χιλιόμετρα βόρεια του Ουαζίτ, όταν το όχημα στο οποίο βρισκόταν έπεσε σε ενέδρα. Πρόκειται ουσιαστικά για τον πρώτο νεκρό που έχει η Ελλάδα από τη συμμετοχή της που σε διεθνή ειρηνευτική αποστολή τα τελευταία πενήντα χρόνια. Στο Παράρτημα «Α» παρατίθεται επιστολή του Περιφερειακού Διοικητή του Ουαζίτ (εκπροσωπώντας τη Σομαλική Κυβένηση) προς την Ελληνική δύναμη, εκφράζοντας τα συλληπητήρια του Σομαλικού λαού.

Ο «φόρος αίματος» δεν περιορίστηκε μόνο στο στρατιωτικό προσωπικό, αλλά υπήρξε και ένα μέλος (Γεώργιος Γλύπτης) της Ελληνικής ομάδος «Γιατροί

του Κόσμου», που σκοτώθηκε από ένοπλο Σομαλό την 10η Μαρτίου 1993 (Παράρτημα «Β»).

Οι ειδήσεις των θανάτων των δύο ανδρών δεν πήραν μεγάλη έκταση στην Ελλάδα και δεδομένου ότι η πληροφόρηση μέσω του διαδικτύου δεν ήταν τότε διαθέσιμη, λίγοι ουσιαστικά ενημερώθηκαν επί των τραγικών συμβάντων, οπότε δεν υπήρξαν και ουσιαστικές αντιδράσεις από την ελληνική κοινωνία.

4.2.5 Διάρκεια της Αποστολής

Η διάρκεια της αποστολής κράτησε λίγο περισσότερο από ένα χρόνο. Το ΕΛΑΣΟΜ αναχώρησε από την Ελλάδα στις 22 Φεβρουαρίου του 1993, με αρματαγωγό του Πολεμικού Ναυτικού και έφτασε στο λιμάνι του Μουγκαντίσσου τις 4 Μαρτίου του 1993. Στις 8 Μαρτίου έφτασε στην πόλη Ουαζίτ και εγκαταστάθηκε στον προαύλιο χώρο ενός εγκατελειμένου Ρώσικου νοσοκομείου (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 95).

Στις 21 Ιανουαρίου του 1994 με Α/Φ C-130 της Πολεμικής Αεροπορίας επαναπατρίσθηκαν οι πρώτοι 57 άνδρες από το ειρηνευτικό σώμα. Οι υπόλοιποι επαναπατρίσθηκαν την 3 Μαρτίου του 1994, για να ολοκληρωθεί η επιστροφή των δύο τελευταίων συνδέσμων του ΓΕΕΘΑ την 17 Μαϊου του 1994.

4.2.6 Προβλήματα – Δυσχέρειες

Τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι ελληνικές δυνάμεις ξεκίνησαν από το στάδιο της αρχικής συγκρότησης της δύναμης. Χαρακτηρίζονται κυρίως από προβλήματα οργάνωσης και κατανομής ρόλων, που αντικατοπτρίζουν την απειρία της χώρας στο τομέα της συγκρότησης στρατιωτικών δυνάμεων για επιχειρήσεις εκτός της Ελληνικής επικράτειας. Άλλωστε όπως προαναφέρθηκε η αποστολή αυτή ήταν η πρώτη της Ελλάδος εκτός της επικράτειάς της από την συμμετοχή της στον πόλεμο της Κορέας.

Σύμφωνα με τα αρχεία του ΓΕΣ τα προβλήματα και οι δυσχέρειες της αποστολής έχουν όπως παρακάτω (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 141 - 144):

- Καταγράφηκε ως δεδομένο, ότι από το προσωπικό που αναπτύχθηκε στη Σομαλία, ελάχιστοι γνώριζαν την αγγλική γλώσσα με ευχέρεια,

γεγονός που δημιουργούσε σοβαρές δυσχέρειες τόσο στην επικοινωνία με τους ντόπιους, όσο κυρίως με τα ειρηνευτικά τμήματα των υπολοίπων χωρών. Επισημαίνεται ότι ούτε ακόμη τα στελέχη που είχαν τοποθετηθεί στη Γαλλική Ταξιαρχία γνώριζαν τη γαλλική γλώσσα, αν και θα ήταν δόκιμο.

- Η εκ των προτέρων κατανομή των καθηκόντων των επικεφαλής στελεχών, όπως αυτή αποφασίστηκε από το επιτελείο στην Ελλάδα. Ενώ τοποθετήθηκαν περισσότεροι αξιωματικοί δεν έγινε εκ νέου κατανομή καθηκόντων με βάση την αρχαιότητά τους, δημιουργώντας σαφέστατη παραβίαση της ιεραρχίας του στρατεύματος. Το παραπάνω πλέον του μη νόμιμου είχε και αντίκτυπο επί της δομής και της πειθαρχίας της αποστολής. Αιτία εκτιμώ ότι αποτέλεσε η ελλειπής για την εποχή ύπαρξη διακλαδικότητας, με αποτέλεσμα την έλλειψη συντονισμού των τριών κλάδων στην επάνδρωση των θέσεων για την υλοποίηση της αποστολής.

- Δεν υπήρξε επαρκής ενημέρωση των στελεχών επί της αποστολής, των καθηκόντων τους και της οικονομικής αποζημίωσης τους, με αποτέλεσμα όταν η ενημέρωση επί των θεμάτων αυτών έλαβε χώρα (λίγο πριν την αναχώρησή τους), υπήρξε σημαντικός αριθμός στελεχών που αρνήθηκαν να συμμετάσχουν. Το παραπάνω είχε σοβαρές επιπτώσεις στην ομαλή συγκρότηση και οργάνωση της δύναμης, με πολλαπλές διαφοροποιήσεις μέχρι και την τελευταία στιγμή. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η συμμετοχή των στελεχών στην αποστολή αυτή είχε εθελοντικό χαρακτήρα.

- Λόγω της μη προγενέστερης εμπειρίας της χώρας σε διεθνή ειρηνευτική αποστολή εκτός των συνόρων, δεν υπήρχαν εκ των προτέρων έτοιμα υλικά και εφόδια τα οποία θα ήταν δυνατόν να αποστέλλονταν στη Σομαλία. Το αποτέλεσμα ήταν αφενός η δύσκολη και καθυστερημένη συγκέντρωσή τους, αφετέρου η ελλειπής ποιοτική τους κατάσταση και αξιοπιστία.

- Υπήρξαν στελέχη που μην έχοντας τη σωστή εκπαίδευση επί τέτοιων αποστολών, λειτουργούσαν αυτόβουλα και ανεξάρτητα των διαταγών, δημιουργώντας σημαντικό αριθμό πειθαρχικών παραπτωμάτων, (ιδιαίτερα γνωρίζοντας ότι ο διοικητής δεν είχε την αρμοδιότητα για τον άμεσο επαναπατρισμό όσων ήταν απείθαρχοι). Χαρακτηριστικό παράδειγμα της

αυτόβουλης συμπεριφοράς αποτελεί το γεγονός ότι: *«ο διοικητής ενός τμήματος δυσκολεύτηκε αρχικά να αποδεχθεί την ανατεθείσα αποστολή στο τμήμα του, που αφορούσε τη λειτουργία του νοσοκομείου στην Ουαζίτ και την παροχή ιατρο - φαρμακευτικής περίθαλψης σε Σομαλούς πολίτες»* (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 141) *.*

- Οι ιδιαίτερες καιρικές συνθήκες της περιοχής (υπεβολική ζέστη, υγρασία και σκόνη) δημιουργούσαν ένα περιβάλλον πολύ διαφορετικό από το αντίστοιχο της Ελλάδας, αποδεικνύοντας επί του πεδίου ότι ο εξοπλισμός (ακόμη και οι στολές του προσωπικού) που έφεραν οι Ελληνικές δυνάμεις μαζί τους από την Ελλάδα, ήταν ανεπαρκής ή ακόμη και ακατάλληλος.

Θα πρέπει να γίνει αναφορά στο γεγονός ότι οι Ελληνικές δυνάμεις αναγκάστηκαν να προσφύγουν στο δανεισμό ή την ενοικίαση μεγάλου μέρους του εξοπλισμού τους, από τις Γαλλικές ή τις Αμερικανικές δυνάμεις, κυρίως σε ότι αφορά: κρεββάτια, φορειοφόρο όχημα, πλαστικές υδατο - δεξαμενές, υλικά οργάνωσης και ασφάλισης της στρατοπεδιάς. Το παραπάνω γεγονός αποτέλεσε συνέπεια είτε της ακαταλληλότητας των αντίστοιχων ελληνικών, είτε της μη πρόβλεψής τους κατά την αρχική οργάνωση και συγκρότηση του τμήματος.

4.2.7 Συμπεράσματα

Τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εκτέλεση της αποστολής αυτής είναι:

- Στη Σομαλία ακόμη και σήμερα υπάρχει ένας εμφύλιος σπαραγμός, μία κοινωνική και πολιτική εκτροπή. Είκοσι – πέντε χρόνια μετά την επιχείρηση «Αποκατάσταση Ελπίδας – Restore Hope» η έκρυθμη κατάσταση εξακολουθεί να υποδηλώνει την αποτυχία της επιχείρησης (Recchia, 2018).

- Η στρατιωτική και πολιτική αποτυχία ενός διεθνούς οργανισμού όπως τα Ηνωμένα Έθνη αντικατοπτρίζει την δυσκολία και την αβεβαιότητα για την επίτευξη ενός επιτυχούς αποτελέσματος, στην προσπάθεια επιβολής της ειρήνης με βίαιο τρόπο σε περιοχή με υπαρκτούς αντιπάλους, που σαμποτάρουν την ίδια την επιχείρηση (Rutherford, 2008).

- Η ελληνική πλευρά πλήρωσε στην κυριολεξία με αίμα την απειρία της σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις. Η χώρα απείχε από τις διεθνείς ειρηνευτικές επιχειρήσεις για πάνω από τριάντα χρόνια και παράλληλα (ευτυχώς για τη ίδια και τους πολίτες της) δεν ενεπλάκει σε κάποιο πραγματικό πόλεμο. Το αποτέλεσμα ήταν ότι ουσιαστικά δεν διέθετε εμπειροπόλεμο ένοπλο δυναμικό και αποδείχτηκε στην πράξη η ανετοιμότητα των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων στην εκτέλεση επιχειρήσεων σε επίπεδο εξοπλισμού, προσωπικού και εκπαίδευσης.

- Η έλλειψη της διακλαδικής λειτουργίας των τριών κλάδων για την υλοποίηση μίας διακλαδικής επιχείρησης, δημιουργούσε μείζονα προβλήματα συντονισμού και οργάνωσης (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995).

- Τα στελέχη της αποστολής στην πλειοψηφία τους υπερέβαλλαν ευατώ και κατόρθωσαν να καταγράψουν σημαντική κοινωνική και ανθρωπιστική προσφορά, τόσο σύμφωνα με τα αρχεία των Γενικών Επιτελείων (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995: 148), όσο και από την αλληλογραφία της εποχής. Η αναφορά της προσφοράς του ελληνικού τμήματος στην περιοχή του Ουαζίτ, μνημονεύεται στη συλλυπητήρια επιστολή της Σομαλικής Κυβέρνησης Παράρτημα «Α», καθώς και στην επιστολή της Ιεράς Μητρόπολης Αξώμης, Παράρτημα «Γ».

- Αν και η χώρα ανέκαθεν στήριζε τις διεθνείς δράσεις του ΟΗΕ για την διευθέτηση των διαφορών, εντούτοις δεν είχε θέσει τις αποστολές εκτός συνόρων ως προτεραιότητα των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων. Ως αποτέλεσμα το πολιτικό της δόγμα δεν είχε προσανατολιστεί ανάλογα και κατ΄ επέκταση δεν είχε καλλιεργηθεί η απαιτούμενη στρατιωτική κουλτούρα. Η απουσία ξεκάθαρου πολιτικού δόγματος και της αντίστοιχης στρατιωτικής κουλτούρας, καθώς επίσης η απειρία και η αποχή από τις πραγματικές εμπόλεμες επιχειρήσεις κόστισαν με αίμα στην Ελλάδα (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995). Αντίστοιχα η έλλειψη του διαδικτύου δεν επέτρεψε στην ελληνική κοινωνία να έχει γνώση εις βάθος επί των πεπραγμένων στη Σομαλία και δεν υπήρξαν σοβαρός κοινωνικός αντίκτυπος.

4.3 Περίπτωση 2η : Αλβανία (Operation Alba - NHQT)

4.3.1 Ανασκόπηση της Κρίσης

Η κρίση στην χώρα της Αλβανίας ξεκίνησε ως συνέπεια των κλυδωνισμών που βίωσε η χώρα κατά την είσοδό της στη μετακομμουνιστική εποχή και η οποία σηματοδοτήθηκε με την πτώση του πολιτεύματος Χότζα (1944 - 1985). Η μεταβατική αυτή περίοδος αποτέλεσε μία ανεξέλεγκτη εποχή, όπου οι κερδοσκόποι κατόρθωσαν να αποκομίσουν τεράστια κέρδη σε βάρος της αλβανικής κοινωνίας και του απλού λαού.

Η αδυναμία του μετέπειτα Προέδρου της χώρας Σαλί Μπερίσα να προωθήσει νέο σύνταγμα στα μέσα του 1996, η παρατραπεζική οργάνωση των πυραμίδων (όπως αποδείχθηκε αργότερα, ο Πρόεδρος της Αλβανίας στήριζε ενεργά την εταιρεία YEFA) και η κατάρρευση του επίσημου τραπεζικού συστήματος οδήγησαν στην απώλεια σημαντικών καταθετικών κεφαλαίων των πολιτών της χώρας (Jarvis, 2000).

Το γεγονός αυτό πυροδότησε μία αλυσιδωτή αντίδραση που οδήγησε τόσο στην πτώση της κυβέρνησης Μπερίσα, αλλά και στην αδυναμία της επόμενης κυβέρνησης του Μπασκίν Φίνο να ανακτήσει τον έλεγχο της τάξης και της ασφάλειας στη χώρας. Η ήδη ρευστή από πλευράς ασφάλειας κατάσταση επιδεινώθηκε σημαντικά. Τεράστιος αριθμός όπλων και εκρηκτικών υλών, κυκλοφορούσαν ανεξέλεγκτα σε όλη την επικράτεια, ενώ η χώρα αποτέλεσε πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη ποικίλων παραστρατιωτικών οργανώσεων. Γρήγορα η χώρα και κυρίως ο Αλβανικός Νότος βρέθηκαν σε κατάσταση εκτός ελέγχου (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998: 45 - 45).

Ως αποτέλεσμα της έκρυθμης κατάστασης, οι Αλβανικές Αρχές ζήτησαν τη συνδρομή του ΟΗΕ για την αποστολή στρατιωτικής δύναμης επιδιώκοντας την ανάκτηση του ελέγχου και την αποκατάσταση της τάξης στο σύνολο της επικρατείας της.

Την 28 Μαρτίου 1997 το Συμβούλιο Ασφαλείας (Σ.Α) του ΟΗΕ με την υπ΄ αριθμ 1101 εντολή του ενέκρινε τη δημιουργία μίας πολυεθνικής, αλλά και περιορισμένης χρονικά σε διάρκεια (διάστημα τριών μηνών) εντεταλμένης

δύναμης για την επίτευξη της σταθερότητας και της ασφάλειας στη χώρα. Το κόστος της επιχείρησης επιμερίστηκε στις συμμετέχουσες χώρες, οι οποίες είχαν και την υποχρέωση να αναφέρουν τα πεπραγμένα τους κάθε δύο εβδομάδες στο Σ.Α (Security Council, 1997).

Το είδος των επιχειρήσεων που αναπτύχθηκαν αφορούσε την εκτέλεση ανθρωπιστικών αποστολών με ουδέτερο και αμερόληπτο τρόπο, ώστε να δύναται να δημιουργηθεί κατάλληλο και ασφαλές περιβάλλον, για να οδηγηθεί η χώρα ομαλά στην εκτέλεση δημοκρατικών εκλογών. Επικεφαλής χώρα του συνόλου των επιχειρήσεων τέθηκε η Ιταλία (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998).

4.3.2 Ανάλυση της Κατάστασης

Το σύνολο των χωρών που ανέπτυξαν δυνάμεις στην αποστολή αυτή ήταν 10 με την πλειοψηφία αυτών να την αποτελούν οι χώρες της Βαλκανικής χερσονήσου. Η Ελλάδα συμμετείχε με 803 άτομα, που αποτελούσε ποσοστό 11,98% επί του συνόλου, (όντας η τρίτη χώρα σε συμμετοχή πίσω από την Ιταλία και τη Γαλλία). Οι ελληνικές δυνάμεις αναπτύχθηκαν στις περιοχές των Τιράνων, Αυλώνος και Ελβασάν (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998).

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις χώρες που συμμετείχαν, τις δυνάμεις τους και που ακριβώς αναπτύχθηκαν (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998):

Α/Α	ΧΩΡΑ	ΔΥΝΑΜΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΠΕΡΙΟΧΗ
1	ΙΤΑΛΙΑ	3214	47,91	Τίρανα-Αυλώνας-Κορυτσά-Βεράτι
2	ΓΑΛΛΙΑ	954	14,23	Δυρράχιο
3	ΕΛΛΑΔΑ	803	11,98	Τίρανα-Αυλώνας-Ελβασάν
4	ΤΟΥΡΚΙΑ	774	11,54	Τίρανα - Α/Δ (Ρίνας) Τιράνων
5	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	399	5,95	Αργυρόκαστρο
6	ΙΣΠΑΝΙΑ	342	5,10	Άγιος Ιωάννης
7	ΑΥΣΤΡΙΑ	115	1,72	Τίρανα
8	ΔΑΝΙΑ	59	0,8	Δυρράχιο
9	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	24	0,35	Α/Δ (Ρίνας) Τιράνων
10	ΒΕΛΓΙΟ	24	0,35	Α/Δ (Ρίνας) Τιράνων
ΣΥΝΟΛΟ		**6708**	**100**	

Πίνακας 4.3: Οι χώρες που συμμετείχαν στη διεθνή αποστολή στην Αλβανία (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998)

4.3.3 Συγκρότηση – Αποστολή

Η συγκρότηση των δυνάμεων στην αποστολή αυτή, ως προς τη γενική δομή της, ήταν ανάλογη της αντίστοιχης στη Σομαλία. Υπερτερούσε ωστόσο ως προς τον αριθμό του προσωπικού, καθώς αντί για ένα Λόχο Πεζικού που εκτελούσε τις αποστολές ασφαλείας, στην Αλβανία αναπτύχθηκε Τάγμα. Αντίστοιχα ενισχυμένες σε προσωπικό ήταν και οι μονάδες παροχής Διοικητικής Μέριμνας. Η μεγάλη δύναμη που απέστειλε η χώρα στην Αλβανία, καταδεικνύει τη σημαντικότητα που παρουσίαζε η αποστολή για την Ελλάδα.

Παρακάτω απεικονίζεται η δομή των Ελληνικών δυνάμεων στην Αλβανία:

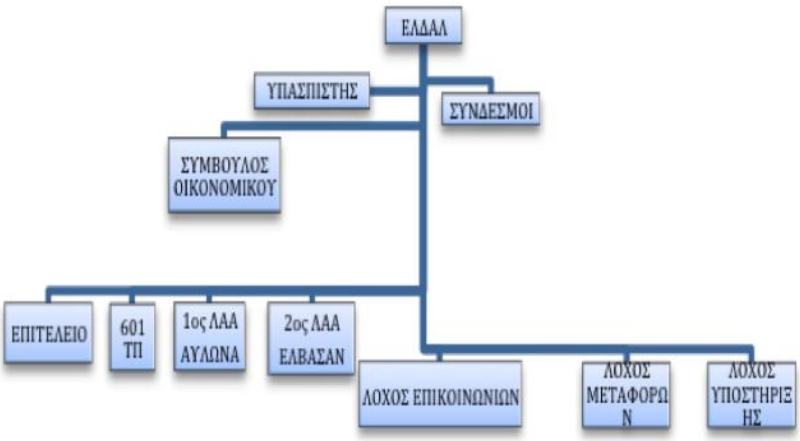

Εικόνα 4.2: Οργανόγραμμα Συγκροτήσεως ΕΛΔΑΛ (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998)

Η κύρια αποστολή τους εστιάστηκε στην εξασφάλιση των κύριων εισόδων στην περιοχή που αναπτύσσονταν, ώστε να παρέμενε ελεύθερη η προσέγγιση των ανθρωπιστικών οργανώσεων, καθώς και η διαφύλαξη της τάξης και της ασφάλειας, ώστε να ήταν δυνατή η εκτέλεση ελεύθερων δημοκρατικών εκλογών στις περιοχές αυτές. Τα παραπάνω έργα και οι αποστολές καθορίζονταν επακριβώς στη συμφωνία που υπογράφηκε μεταξύ της Αλβανικής κυνέρνησης και των Κρατών που μετείχαν στην πολυεθνική δύναμη προστασίας (Νομικό Συμβούλιο Κράτους (ΝΣΚ), 1997).

4.3.4 Νομικό Πλαίσιο – Κανόνες Εμπλοκής

Το προσωπικό της ΕΛΔΑΛ κατά τη διάρκεια της αποστολής υπαγόταν στο σύνολο των υποχρεώσεων που προέκυπταν από τους κανόνες του διεθνούς

δικαίου, του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ και τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας για τη συγκεκριμένη αποστολή. Δεδομένου ότι ως τμήματα είχαν παραχωρηθεί στον ΟΗΕ, παρακολουθούνταν από τη διοίκηση της Πολυεθνικής Δύναμης Προστασίας (Forza Multinationale Protezione – FMP) σε διοικητικό και επιχειρησιακό επίπεδο. Σε ότι αφορά τη δημόσια συμπεριφορά των στελεχών, αυτή έπρεπε να είναι εναρμονισμένη με τους τοπικούς νόμους, ενώ τα εσωτερικά ζητήματα πειθαρχίας και λειτουργίας ήταν αποκλειστικά εσωτερικά θέματα της Ελλάδος (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998: 53 - 55).

Οι κανόνες εμπλοκής που είχαν δοθεί στην πολυεθνική δύναμη, αφορούσαν την ελάχιστη χρήση βίας για την αυτοπροστασία της δύναμης και της προστασίας της ζωής και της περιουσίας των πολιτών. Σε περιπτώσεις ενόπλων τμημάτων οι ειρηνευτικές δυνάμεις είχαν το δικαίωμα της ανάλογης ανταπόδωσης.

Στον παρακάτω Πίνακα περιγράφονται αναλυτικά οι κανόνες εμπλοκής που δόθηκαν στην ελληνική δύναμη:

ΚΩΔ	**ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ**
L02	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης δύναμης για να υπερασπίστε τις φίλιες δυνάμεις και τα άτομα με καθορισμένο ειδικό καθεστώς από εχθρικές ενέργειες
L04	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης δύναμης για να αποφύγετε την αρπαγή ή την κλοπή αγαθών που ανήκουν στη δύναμη ή αγαθών ανθρωπιστικής βοήθειας
L05	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης δύναμης για να αποφύγετε την κλοπή ή αρπαγή προστατευομένων αγαθών. Γι΄ αυτό το σκοπό, προσωπικό που εκτελεί υπηρεσία σε απομονωμένα σημεία πρέπει να ενημερώνεται όταν το έργο του είναι να προστατεύσει συγκεκριμένα αγαθά
L06	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης δύναμης ως μέσο άμυνας εναντίον εισβολής εχθρικών πολιτών, σε περιοχές συγκεντρώσεως, σε στρατιωτικές περιοχές που διέπονται από κανονισμούς ή άλλες περιοχές καθορισμένες από τον εξουσιοδοτημένο διοικητή
L07	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης και ανάλογης δύναμης εναντίον πολιτών και κάθε άλλου εχθρικού προσωπικού που παρεμποδίζουν τις φίλιες δυνάμεις, μόνο μετά από

	αποτυχία κατάλληλων μη βίαιων προσπαθειών για απομάκρυνση των εμποδίων
L08	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης και ανάλογης δύναμης εναντίον πολιτών που επιχειρούν να εισέλθουν σε ελεγχόμενες περιοχές και οι οποίοι εκτελούν ή απειλούν να εκτελέσουν επιθέσεις ή σοβαρά εγκλήματα κατά φίλιων δυνάμεων
L09	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης και ανάλογης δύναμης εναντίον πολιτών που εμποδίζουν την κίνηση των φιλίων δυνάμεων με διαδηλώσεις, εξεγέρσεις και άλλα μέσα
L10	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης και ανάλογης δύναμης εναντίον πολιτών που εισέρχονται ή επιχειρούν να εισέλθουν χωρίς εξουσιοδότηση σε περιοχή ελεγχόμενη από φίλιες δυνάμεις
L11	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης και ανάλογης δύναμης εναντίον πολιτών που προσβάλλουν μέλος των φιλίων δυνάμεων
L13	Επιτρέπεται η χρήση ελάχιστης και ανάλογης δύναμης εναντίον πολιτών που επιτίθενται σε περιουσία των φιλίων δυνάμεων
L16	Επιτρέπεται η ρίψη προειδοποιητικών βολών
L17	Επιτρέπεται η χρήση συστημάτων φωτισμού

Πίνακας 4.4: Κανόνες Εμπλοκής Ελληνικής Δύναμης (ΕΛΔΑΛ), (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998)

4.3.5 Διάρκεια της Αποστολής

Οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις παρέμειναν στην Αλβανία, από την 5 Απριλίου του 1997 και για περίπου δυόμιση χρόνια. Με την ολοκλήρωση της αρχικής ανάπτυξης (ΕΛΔΑΛ-1) στις 5 Αυγούστου 1999, η Ελληνική και η Αλβανική Κυβέρνηση υπέγραψαν στα Τίρανα πρωτόκολλο βοήθειας. Η χρονική του διάρκεια καθορίστηκε αρχικά να είναι εξάμηνη, αλλά παρατάθηκε μετά από αίτημα της αλβανικής πλευράς και ολοκληρώθηκε μετά από ένα χρόνο.

Κεντρική αποστολή των ελληνικών δυνάμεων ήταν η συνδρομή της Ελλάδος στην ανασυγκρότηση της χώρας, αναδιοργάνωση και εκπαίδευση των Αλβανικών Ε.Δ, αποκατάσταση της οδοποιίας και των σχολείων, φύλαξη του νοσοκομείου των Τιράνων και παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στην περιοχή αυτή (ΓΕΕΘΑ, 2014).

Το πρωτόκολλο περιελάμβανε τη συνεργασία των δύο πλευρών στα παρακάτω (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998: σελ 119 - 124):

«Πρωτόκολλο Βοήθειας και Συνεργασίας των ΕΔ Αλβανίας και Ελλάδος»:

- Οργάνωση των ενόπλων δυνάμεων
- Εκπαίδευση αξιωματικών – υπαξιωματικών – οπλιτών
- Διοικητική μέριμνα – Σύστημα εφοδιασμού και επικοινωνιών
- Νοσηλευτικό τμήμα ενόπλων δυνάμεων
- Στρατολογία και εκπαίδευση
- Κατασκευή στρατιωτικών εγκαταστάσεων
- Συνεισφορά στη βελτίωση των μέτρων ασφαλείας των σημείων εισόδου από ξηρά, θάλασσα και αέρα
- Πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες

Οι Ελληνικές δυνάμεις συνέχισαν την παραμονή τους στο στρατόπεδο ISBERISH μέχρι το τέλος Ιουλίου του 2000. Συγκεκριμένα στις 31 Ιουλίου του 2000 το στρατόπεδο ISBERISH παραδόθηκε στις αλβανικές αρχές, ενώ την ίδια μέρα επαναπατρίσθηκε το σύνολο των ελληνικών δυνάμεων.

4.3.6 Προβλήματα – Δυσχέρειες

Τα προβλήματα που αντιμετώπισε η ελληνική αποστολή κατά την εκτέλεση της αποστολής της, όπως αυτά έχουν καταγραφεί από τους επίσημους φορείς του Γενικού Επιτελείου Στρατού εστιάζονται στα παρακάτω (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998):

- Η ανεξέλεγκτη κατοχή οπλισμού, ναρκών και εκρηκτικών υλών από μεγάλο μέρος του Αλβανικού πληθυσμού.

- Η εχθρότητα ή τουλάχιστον η δυσπιστία που αντιμετώπισε το σύνολο της ειρηνευτικής δύναμης, αλλά ιδιαίτερα η ελληνική αποστολή από το ντόπιο στοιχείο, στις περιοχές όπου υπερτερούσε το αλβανικό στοιχείο (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998: 54).

- Το ορεινό και έντονο ανάγλυφο της χώρας σε συνδυασμό με το υποτυπώδες οδικό δίκτυο δημιουργούσε σημαντικές δυσκολίες σε επικοινωνία και συγκοινωνίες. Επιπρόσθετα ο χαμηλών προδιαγραφών λιμένας του Αυλώνα, δημιουργούσε σοβαρές δυσχέρειες στον ελλιμενισμό του ελληνικού στόλου και τον ανεφοδιασμό των δυνάμεων από τη θάλασσα.

- Τέλος η οργάνωση του στρατωνισμού και της διαβίωσης του προσωπικού της αποστολής ήταν δυσχερής σε περιοχές που ακόμη και η ύπαρξη ηλεκτρικού ρεύματος αποτελούσε πολυτέλεια.

- Η ανάπτυξη μεγάλου αριθμού οπλισμένων παραστρατιωτικών οργανώσεων, που δραστηριοποιούνταν για ιδίο όφελος, είτε εθνικιστικό, είτε οικονομικό. Διάφορες οργανωμένες συμμορίες τρομοκρατούσαν το μεγαλύτερο μέρος της Αλβανικής επικράτειας.

Παρακάτω παρουσιάζεται ένας χάρτης της Διεύθυνσης Ιστορίας του ΓΕΣ που απεικονίζει τις εστίες των οργανωμένων συμμοριών (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998):

Εικόνα 4.3:Εστίες οργανωμένων συμμοριών (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998)

Δεδομένου ότι η παρούσα ανάπτυξη αποτελούσε την τρίτη σύγχρονη ειρηνευτική αποστολή για την Ελλάδα (Σομαλία, Βοσνία), αλλά και της απροσδόκητης ανάπτυξής της, οι ελληνικές δυνάμεις αντιμετώπισαν αρκετά διαδικαστικά προβλήματα (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998: 92):

- Έλειψη οργάνωσης και τυποποίησης του αρχείου της αποστολής, κυρίως σε νατοϊκά έντυπα και διαδικασίες. Αποτελεί συνέπεια της απειρίας της χώρας σε οργάνωση και λειτουργία νατοϊκού επιτελείου.

- Ελλειπής ή ακόμη και λανθασμένη συλλογή πληροφορίων που δεν επέτρεπαν τη σωστή και οργανωμένη σχεδίαση των αποστολών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα εκτός από την έλλειψη συντονισμού και την εκτέλεση όλων των αποστολών από όλους και όχι από τα ειδικά τμήματα. Δεν τηρήθηκε δηλαδή το οργανόγραμμα συγκροτήσεως που αναφέρθηκε παραπάνω.

- Η έλλειψη εξιδεικευμένων πυροτεχνουργών για την αντιμετώπιση των ναρκοθετήσεων και των πολυάριθμων πυροδοτικών μηχανισμών. Οι ειδικότητες αυτές αν και υπήρχαν στο στράτευμα δεν έγινε η απαραίτητη πρόβλεψη της αναγκαιότητάς τους.

- Περιορισμένος αριθμός διερμηνέων (αλβανοφώνων) που καθιστούσε δυσχερή την επαφή με το τοπικό στοιχείο.

4.3.7 Συμπεράσματα

Τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ειρηνευτική αποστολή στην Αλβανία είναι:

- Η Ελλάδα βρέθηκε απροετοίμαστη στην κατάρρευση της Αλβανίας σε όλα τα επίπεδα (κοινωνικό με την είσοδο των λαθροματαναστών, στρατιωτικά - ασφάλειας με την κατάρρευση της χώρας).

- Η εγγύτητα ωστόσο της περιοχής δραστηριοποίησης της ειρηνευτικής δύναμης, επέτρεψε στην Ελλάδα να έχει σημαντική παρουσία. Επιπρόσθετα παρείχε στη χώρα τη δυνατότητα να επιλύει άμεσα τις όποιες αδυναμίες και δυσκολίες παρουσιάζονταν.

- Το στρατηγικό ενδιαφέρον της Ελλάδος για την περιοχή (λόγω εγγύτητας), αλλά και η εξαιρετική παρουσία των ελληνικών δυνάμεων (ΓΕΕΘΑ, 2014) επέτρεψαν την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και την ανάπτυξη διμερών συνεργασιών μεταξύ των δύο χωρών.

- Αν και η χώρα διένυε μία περίοδο ανασυγκρότησης των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων (λόγω της πρόσφατης κρίσης στα Ίμια), εντούτοις επέδειξε γρήγορα αντανακλαστικά και ικανότητα προσαρμογής, σε μία ευαίσθητη περιοχή και στρατηγικού ενδιαφέροντος για την ίδια, όπως τα Βαλκάνια.

- Η Ελληνική συμμετοχή κατά την κρίση στην γείτονα χώρα, σημαδεύτηκε από απόλυτη επιτυχία, γεγονός που καταγράφηκε τόσο από τον επικεφαλή των δυνάμεων του ΟΗΕ Ιταλό διοικητή Forlani, όσο και από τον Αλβανό Αρχηγό ΓΕΕΘΑ Copani (ΓΕΕΘΑ, 2014).

- Σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων (1996 – 1997), η χώρα είχε εισάγει στο πολιτικό της δόγμα τη συμμετοχή στρατιωτικών δυνάμεων σε επιχειρήσεις εκτός συνόρων (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998). Ωστόσο αν και είχαν προκύψει οι αποστολές σε Ιράκ και Βοσνία η χώρα εξακολουθούσε να μεταφέρει τις παθογένειες του παρελθόντος (απειρία, διαστακτικότητα ανάπτυξης, ανασφάλειες). Η κρίση στα Ίμια αποτέλεσε ένα ισχυρό σοκ για την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της χώρας, που οδήγησε σε πλήρη αναδιάρθρωση των ενόπλων δυνάμεων. Έτσι το ξαφνικό ξέσπασμα της κρίσης στην Αλβανία αρχικά αιφνιδίασε τη χώρα (συγκρότηση – οργάνωση δυνάμεων), αλλά η εγγύτητα της περιοχής δράσης της επέτρεψε να ολοκληρώσει την αποστολή με επιτυχία (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998). Η ελληνική κοινωνία ήταν πολύ πιο συγκαταβατική στη συμμετοχή των ελληνικών δυνάμεων στην Αλβανία, καθώς η εγγύτητα και η σημασία της περιοχής περιόριζε τις όποιες αντιδράσεις (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998).

4.4 Περίπτωση 3η : Αφγανιστάν (ISAF)

4.4.1 Ανασκόπηση της Κρίσης

Η εξέταση του Αφγανιστάν είναι μία αρκετά ιδιόμορφη περίπτωση. Η κρίση στη χώρα ανατρέχει αρκετά παλιά, καθώς η περιοχή αποτέλεσε σφοδρό πεδίο σύγκρουσης των δύο υπερδυνάμεων (ΗΠΑ, ΕΣΣΔ). Αφορμή της έναρξης του μεταξύ τους πολέμου στάθηκε το πραξικόπημα του 1977, με το οποίο οι κομμουνιστικές δυνάμεις της χώρας ανέλαβαν τον έλεγχο της (OXFAM, 2010: 7). Οι δύο υπεδυνάμεις της εποχής επιδόθηκαν σε ένα ανηλεή ανταγωνισμό και σε μία προσπάθεια να αποδείξουν η κάθε μία την ανωτερότητά της. Στρατηγικός σκοπός των ΗΠΑ αποτέλεσε η αποχώρηση των σοβιετικών δυνάμεων από την περιοχή (Χειλά, 2017, Κωφοπούλου, 2018).

Με την Συμφωνία της Γενεύης, όπου αποφασίστηκε η αποχώρηση των σοβιετικών στρατευμάτων από το Αφγανιστάν, ουσιαστικά επήλθε και η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, καθώς η άλλοτε κραταιά δύναμη απώλεσε σημαντικό κύρος από το γόητρό της. Ουσιαστικά όμως η κύρια αιτία της διάλυσης της ΕΣΣΔ, ήταν η οικονομική εξάντλησή της, ως αποτέλεσμα του συνεχούς εξοπλιστικού ανταγωνισμού του «ψυχρού πολέμου» και του διπολισμού (ΥΠΠΕΘ, 2016).

Δυστυχώς όμως με την αποχώρηση των σοβιετικών στρατευμάτων και κατά τη διάρκεια της μετα - ψυχροπολεμικής περιόδου δεν υπήρξε ουσιαστικό ενδιαφέρον για τη στήριξη της χώρας. Ως αποτέλεσμα το Αφγανιστάν παραδόθηκε στις εμπόλεμες ομάδες (Μουτζαχεντίν – Ταλιμπάν) που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή, κατά την περίοδο του πολέμου και οι οποίες αμφότερες είχαν εξοπλισθεί από τις δύο πλευρές (Χειλά, 2017). Η κατάσταση παρέμεινε έκρυθμη και ο εμφύλιος των συνεχίστηκε (Britannica, 2018, OXFAM, 2010).

Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στην καρδιά της Νέας Υόρκης, αποτέλεσε την αφορμή, ίσως και την αιτία για την στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν, (GPF, 2011, Jenkins & Godges, 2011: 1 - 2).

Είναι γενικά αποδεκτό ότι το τρομοκρατικό χτύπημα αποτέλεσε ένα καίριο πλήγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες με παγκόσμιο αντίκτυπο, καθώς είχε σημαντικές ανθρώπινες απώλειες, αλλά κυρίως γιατί έλαβε χώρα εντός του αμερικανικού εδάφους. Ως λογική συνέπεια η αμερικανική πολιτική εξουσία δήλωσε δημόσια ότι αποφάσισε να στραφεί σε ένα πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και η εξωτερική πολιτική της στόχευσε τα κράτη εκείνα που αποδεδειγμένα υπέθαλπαν τις τρομοκρατικές οργανώσεις (Jenkins & Godges, 2011: 15).

Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του Προέδρου George Bush με τα οποία ολοκλήρωσε την πρώτη εξαγγελία του στον Αμερικανικό λαό μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου:

> *"Αυτή είναι μία μέρα που όλοι οι Αμερικανοί από κάθε χώρο ενώνουν την αποφασιστικότητά τους για δικαιοσύνη και ειρήνη. Η Αμερική κατόρθωσε να σταματήσει τους εχθρούς της στο παρελθόν, το ίδιο θα κάνει και τώρα. Κανείς από εμάς δεν πρόκειται να ξεχάσει αυτή τη μέρα, όμως προχωράμε για να υπερασπιστούμε την ελευθερία και όλα όσα είναι δίκαια στον κόσμο μας"* (Bush, 2001).

Στην προπτική αυτή υπήρξαν χώρες που ενστερνίστηκαν άμεσα τις πεποιθήσεις των ΗΠΑ. Την αμέσως επόμενη μέρα (12/9/2001) το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ με την 1368/2001 απόφασή του καταδίκασε την επίθεση και ζήτησε τη συσπείρωση της διεθνούς κοινότητας, στην αντιμετώπιση της απειλής αυτής. Ωστόσο η απόφαση 1373/2001 (28/9/2001) ήταν αυτή που σηματοδότησε την επέμβαση στο Αφγανιστάν (Security Council, 2001).

Δεδομένου όμως ότι η παραπάνω απόφαση δεν έδωσε την πλήρη εξουσιοδότηση στις ΗΠΑ για την επέμβαση τους, υπήρξε η από πλευράς τους διακήρυξη του δικαιώματος της «νόμιμης άμυνας», όπως αυτή περιγράφεται από το άρθρο 51 του καταστατικού χάρτη του ΟΗΕ (United Nations, 1945). Σύμφωνα με το άρθρο αυτό οι ΗΠΑ τέθηκαν επικεφαλής στον διεθνή αγώνα απέναντι στην τρομοκρατία, αλλά παράλληλα έθεσαν έμεσα και τους συμμάχους τους μπροστά στο δίλημμα: «είστε μαζί μας ή απέναντι» (GPF, 2011). Ως αποτέλεσμα

οργανώθηκε και τέθηκε άμεσα σε υλοποίηση η επιχείρηση Operation Enduring Freedom (OEF).

Στο αδιέξοδο των συμμάχων για τη συμμετοχή τους σε μία στρατιωτική επιχείρηση χωρίς την ουσιαστική της νομιμοποίηση από τα διεθνή όργανα, το Συμβούλιο Ασφαλείας έδωσε τη λύση με την υπ΄ αριθμ 1386/2001 απόφαση της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2001. Δόθηκε έτσι η εξουσιοδότηση στα κράτη για την επέμβασή τους στο Αφγανιστάν για ένα χρονικό διάστημα έξι μηνών (Security Council, 2001). Ουσιαστικά για την υλοποίηση της αποστολής στο Αφγανιστάν εκδόθηκαν συνολικά 18 αποφάσεις από το Συμβουλίου Ασφαλείας, όπως φαίνεται παρακάτω: 1386, 1413, 1444, 1510, 1563, 1623, 1707, 1776, 1817, 1833, 1890, 1917, 1943, 2011, 2069, 2096, 2120 και 2145 (NATO, 2015).

4.4.2 Ανάλυση της Κατάστασης

Αρχικά η επιχείρηση Operation Enduring Freedom (OEF) είχε σχεδιαστεί για την παροχή ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή της Καμπούλ. Ωστόσο τον Οκτώβριο του 2003 τα Ηνωμένα Έθνη με την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας 1510/2001, έδωσαν την εντολή στις ειρηνευτικές δυνάμεις για την εκτέλεση της αποστολής στο σύνολο της αφγανικής επικράτειας.

Η Ελλάδα προσχώρησε εξ' αρχής στο πλευρό των συμμάχων της με την υπ΄ αριθμ΄ 3/2002 απόφαση του ΚΥΣΕΑ (15 Ιανουαρίου 2002) και απέστειλε στρατεύματα την 19 Φεβρουαρίου 2002. Η συνολική της δύναμη ανέρχονταν στα 175 άτομα και η αρχική απόφαση αφορούσε χρονικό διάστημα τριών μηνών, το οποίο παρατάθηκε μέχρι σήμερα με διαδοχικές αποφάσεις του Συμβουλίου Άμυνας της χώρας. Το 2015 η αποστολή μετονομάστηκε σε "Resolute Support Mission - RSM" (ΓΕΕΘΑ, 2018).

Η ειρηνευτική επιχείρηση στο Αφγανιστάν έχει αρκετά μεγάλη διάρκεια, πέρα από κάθε αρχική πρόβλεψη (Jenkins & Godges, 2011: 15-20).

Στον παρακάτω Πίνακα απεικονίζονται οι δυνάμεις των χωρών που συμμετέχουν στην επιχείρηση, όπως φαίνονται ενδεικτικά για το έτος 2010, που βρίσκεται στο ενδιάμεσο της χρονικής διάρκειας (2002 – 2018) της αποστολής, η

οποία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα, με άγνωστη τη χρονική περίοδο τερματισμού (Charts Bin Statistics Collector Team, 2010):

Α/Α	ΧΩΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	Α/Α	ΧΩΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ
1	ΗΠΑ	78430	23	Αλβανία	250
2	Ηνωμένο	9500	24	Λιθουανία	245
3	Γερμανία	4350	25	FYROM	210
4	Γαλλία	3750	26	Λεττονία	170
5	Ιταλία	3300	27	Εσθονία	160
6	Καναδάς	2830	28	Νέα Ζηλανδία	155
7	Πολωνία	2500	29	Φιλανδία	115
8	Τουρκία	1710	30	Αζερμπαϊτζάν	90
9	Αυστραλία	1550	31	Σλοβενία	75
10	Ισπανία	1415	32	Ελλάδα	75
11	Ρουμανία	1140	33	Αρμενία	40
12	Γεωργία	925	34	Μογγολία	40
13	Δανία	750	35	Σιγκαπούρη	40
14	Βέλγιο	590	36	Μαυροβούνιο	30
15	Βουλγαρία	525	37	Ηνωμ. Αραβικά Εμιράτα	25
16	Τσεχία	525	38	Ουκρανία	15
17	Νορβηγία	500	39	Βοσνία – Ερζεγοβίνη	10
18	Σουηδία	500	40	Λουξεβούργο	9
19	Ουγγαρία	340	41	Ιρλανδία	7
20	Σλοβακία	290	42	Ιορδανία	6
21	Κροατία	280	43	Ισλανδία	3
22	Πορτογαλία	265	44	Αυστρία	3
ΣΥΝΟΛΟ			**177738**		

Πίνακας 4.5: Συμμετοχή Χωρών σε στρατεύματα στην ISAF(Charts Bin Statistics Collector Team, 2010)

Ο αριθμός των στρατευμάτων από το 2010 παρουσιάζει μία συνεχή μείωση, καθώς αποτελεί σκοπός των κυριοτέρων χωρών που συμμετέχουν στην αποστολή, να απαγκιστρωθούν από το ατέρμονο των επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν (Jenkins & Godges, 2011). Σήμερα ο αριθμός των στρατευμάτων έχει μειωθεί σημαντικά, από το σύνολο των 39 χωρών (ΝΑΤΟ, 2018).

ΧΩΡΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΧΩΡΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΧΩΡΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
ΗΠΑ	8475	Αλβανία	136	Σλοβακία	36
Γερμανία	1300	Αρμενία	121	Σουηδία	29
Ιταλία	895	Αζερμαϊτζάν	120	Φιλανδία	29
Γεωργία	870	Μογγολία	120	Μαυροβούνιο	20
Ρουμανία	693	Κροατία	105	Αυστρία	17
Ην. Βασίλειο	650	Ουγαρία	93	Νέα Ζηλανδία	13
Τουρκία	506	Βέλγιο	78	Ουκρανία	11
Πολωνία	315	Βοσνία – Ερζεγοβίνη	63	Σλοβενία	8
Αυσταλία	300	Νορβηγία	55	Ελλάδα	6
Τσεχία	281	Λιθουανία	50	Ισλανδία	2
Πορτογαλία	193	FYROM	47	Λουξεβούργο	2
Ολλανδία	160	Εσθονία	40		
Βουλγαρία	158	Ισπανία	40		
Δανία	155	Λεττονία	37	**ΣΥΝΟΛΟ**	**16229**

Πίνακας 4.5: Συμμετοχή Χωρών σε στρατεύματα στην ISAF (NATO, 2018)

Παρακάτω απεικονίζεται ένα σχηματικό διάγραμμα με την διακύμανση του αριθμού των αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων στην ISAF, ως χαρακτηριστικό της πρόθεσής τους για το μέλλον των επιχειρήσεων (Kurtzleben, 2016), (Allen, Felbab - Brown, Madan, O' Hanlon, & Riedel, 2017):

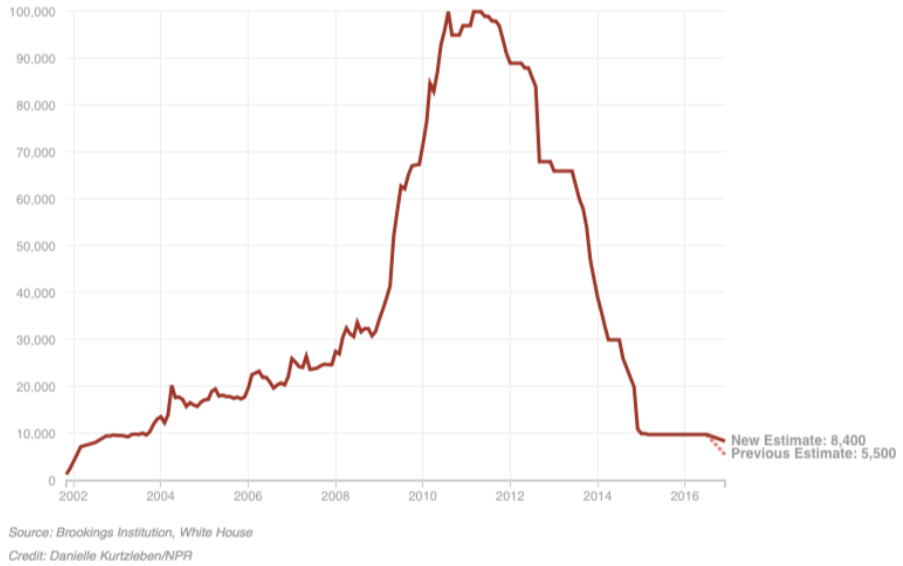

Εικόνα 4.4: Τα Αμερικανικά στρατεύματα στο Αφγανιστάν από 2002 – 2016 (Kurtzleben, 2016, Livingston & O' Hanlon, 2017)

4.4.3 Συγκρότηση – Αποστολή

Όπως έγινε στις δύο προϋγούμενες περιπτώσεις, αντίστοιχα και στο Αφγανιστάν οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις ανέλαβαν αποστολές υποστήριξης, σε συνέχεια της μέχρι σήμερα συμμετοχής της χώρας σε διάφορες ειρηνευτικές

αποστολές. Η σύνθεση των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων αποτελούνταν συνολικά από 175 άτομα και είχε την παρακάτω σύνθεση (ΓΕΕΘΑ, 2018):

- Ένα Λόχο Μηχανικού Ειρηνευτικών Αποστολών (ΕΛΜΧΕΑ).
- Τμήματα υποστήριξης και ασφάλειας.
- Δύο στρατιωτικά αεροσκάφη C-130, για την εκτέλεση αερομεταφορών (με έδρα το Καράτσι του Πακιστάν).
- Τμήματα για την υποστήριξη της Επιχείρησης (National Support Element – NSE) με έδρα το Καράτσι του Πακιστάν.
- Μικρό αριθμό επιτελών – συνδέσμων στα επιτελεία της ISAF.

Τα ελληνικά τμήματα επικεντρώθηκαν στις εξής αποστολές (ΓΕΕΘΑ, 2018, ΓΕΣ, 2011):

- Παροχή διοικητικής μέριμνας και υποστήριξης της χώρας (συντήρηση κτιριακών και στρατιωτικών εγκαταστάσεων, επισκευή οδικού δικτύου συγκοινωνιών, συντήρηση – επισκευή και κατασκευή εγκαταστάσεων στο αεροδρόμιο της Καμπούλ, κατασκευή σχολείων και χώρων αναψυχής).
- Προσφορά υλικών και μέσων στο λαό της χώρας (ηλεκτροπαραγωγά ζεύγη, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, περονοφόρο όχημα, ημιφορτηγά οχήματα, ασθενοφόρο, σκηνές, κ.λ.π).
- Διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας. Συνολικά το προσωπικό της ελληνικής αποστολής έχει μοιράσει μέχρι σήμερα 7500 στολές, 1200 τζάκετ, μεγάλο αριθμό μερίδων ξηράς τροφής.
- Υγειονομική υποστήριξη του ντόπιου πληθυσμού, παρέχοντας 11500 εξετάσεις διαφόρων ειδικοτήτων και 78 χειρουργικές επεμβάσεις.
- Εκκαθάριση των αγροτικών και των λοιπών περιοχών από τις διάσπαρτες νάρκες.

- Συνδρομή στην οργάνωση και την εκπαίδευση του αφγανικού στρατού.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του ΓΕΣ (απολογισμός 2011) εκτιμάται ότι η προσφορά της Ελλάδος προς τον Αφγανικό λαό σε ετήσιο κόστος ξεπερνά τις 400.000 €.

4.4.4 Νομικό Πλαίσιο – Κανόνες Εμπλοκής

Το προσωπικό της ΕΛΔΑΦ κατά τη διάρκεια της αποστολής υπαγόταν στο σύνολο των υποχρεώσεων που προέκυπταν από τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Σε ότι αφορά τη δημόσια συμπεριφορά των στελεχών, αυτή έπρεπε να είναι εναρμονισμένη με τους τοπικούς νόμους, ενώ τα εσωτερικά ζητήματα πειθαρχίας και λειτουργίας ήταν θέμα της Ελλάδος.

Σε όλες τις παραπάνω δραστηριότητες οι κανόνες εμπλοκής των ελληνικών δυνάμεων περιορίζονταν αποκλειστικά σε καταστάσεις αυτοάμυνας και προστασίας.

Κατά περιόδους η ISAF διαφοροποιούσε τους κανόνες εμπλοκής που είχαν δοθεί στις ειρηνευτικές δυνέμεις, αναλόγως της πολιτικο – στρατιωτικής κατάστασης που επικρατούσε και των περιστατικών που αντιμετώπιζε (Nautilus Institute, 2014, The Guardian, 2008).

4.4.5 Διάρκεια της Αποστολής

Αν και η αρχική διάρκεια παραμονής της Ελληνικής δύναμης είχε καθορισθεί αρχικά για τρεις μήνες από 19 Φεβρουαρίου 2002, ωστόσο η παραμονή τους παρατάθηκε και η ελληνική παρουσία στο Αφγανιστάν συνεχίζεται μέχρι και σήμερα (ΓΕΕΘΑ, 2018). Η συμμετοχή της ωστόσο σήμερα περιορίζεται σε κάποιο αριθμό συνδέσμων (ΓΕΕΘΑ, 2018).

4.4.6 Προβλήματα – Δυσχέρειες

Τα προβλήματα που αντιμετώπισε το κύριο τμήμα της ελληνικής δύναμης κατά την εκτέλεση της αποστολής της, όπως αυτά έχουν καταγραφεί από τους

επίσημους φορείς του Γενικού Επιτελείου Στρατού και του ΓΕΕΘΑ εστιάζονται στα παρακάτω (ΓΕΣ, 2011):

- Απαιτείται μεγαλύτερη βελτίωση του ρεύματος εφοδιασμού (κυρίως των ανταλλακτικών) για την απρόσκοπτη λειτουργία των υλικών.

- Είναι αναγκαία η ύπαρξη θωρακισμένων μηχανημάτων μηχανικού (εκσκαφέων, χωματουργικών μηχανημάτων, κ.α) λόγω της ανάπτυξης σε εχθρικό περιβάλλον και την ύπαρξη ασσύμετρων απειλών. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να συσχετισθεί με την ανάγκη διαχωρισμού των μονάδων μηχανικού σε μονάδες μάχης και μονάδες μη μάχης.

4.4.7 Συμπεράσματα

Τα κυριότερα συμπεράσματα που καταγράφηκαν είναι:

- Η μεγάλη απόσταση της περιοχής ανάπτυξης από την περιοχή βάσης, ανέδειξε τις αδυναμίες της ελληνικής πλευράς να παρέχουν έγκαιρη και επαρκής διοικητική μέριμνα στα αναπτυσσόμενα τμήματα.

- Υπήρξαν σημαντικά οφέλη από τη δραστηριοποίηση των ελληνικών δυνάμεων και την διαδραστικότητα που αναπτύχθηκε κατά τη συνεργασία με τις δυνάμεις συμμαχικών χωρών. Δεδομένου ότι η αποστολή αποτελεί χρονικά από τις πιο σύγχρονες που έχει συμμετάσχει η χώρα, αποδείχτηκε στην πράξη η ομαλή μετάβαση των τμημάτων σε νατοϊκό τρόπο λειτουργίας.

- Έγιναν αντιληπτές οι αδυναμίες που εξακολουθούν να παρουσιάζουν οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις κυρίως σε επίπεδο εξοπλισμού για την ασφαλή χρήση του σε επιχειρησιακό περιβάλλον. Ειδικά σε εξοπλισμό μηχανημάτων μηχανικού η χώρα δεν είχε επενδύσει μέχρι τότε στη θωρακισμένη τους έκδοση, καθώς η χρησιμοποίηση των μηχανημάτων αυτών δεν είχε προβλεφθεί για χρησιμοποίηση στην πρώτη γραμμή των επιχειρήσεων.

- Η οικονομική κρίση κοστίζει πέρα των υπολοίπων θεμάτων εσωτερικά ή εξωτερικά και σε επίπεδο στρατηγικής συμμετοχής και παρουσίας σε ειρηνευτικές αποστολές.

- Η χώρα κατά τη συμμετοχή της στο Αφγανιστάν ήταν έτοιμη από πλευράς πολιτικού προσανατολισμού και δόγματος, ενώ οι ένοπλες δυνάμεις είχαν πλέον αναπτύξει εξοικείωση με τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις (ΓΕΕΘΑ, 2018). Επίσης η κοινωνία επηρεασμένη από το ισχυρό σοκ του τρομοκρατικού χτυπήματος της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, συνηγόρησε χωρίς ενδοιασμούς στην εκτέλεση των αποστολών παροχής υποστήριξης και διοικητικής μέριμνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΛΛΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΓΙΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ

5.1 Γενικά

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μία ενδεικτική παρουσίαση – ανάλυση μικρών κρατών που ξεχώρισαν στο διεθνές σύστημα με την αφοσίωση τους στους διεθνείς οργανισμούς. Η προσπάθειά τους αυτή αποτέλεσε εθνική επιλογή, όχι απλά για τη βελτίωση της θέσης τους στη διεθνή κατάταξη, αλλά για την ίδια τους την επιβίωση.

Καθώς τα τρία κράτη που θα παρουσιαστούν παρακάτω αποτελούν νεοσύστατες μονάδες του παγκόσμιου στερεώματος, η επιβίωσή τους ήταν πιο κρίσιμη από αυτή των υπολοίπων.

5.2 Η Εσθονία

Η Εσθονία αποτελεί μία από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης που απέκτησε την ανεξαρτησία της, την 20η Αυγούστου του 1991 και ήδη από την 1η Μαΐου αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (De La Horra, 2018).

Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας (εξωτερικό χρέος 9,5% του ΑΕΠ) συνοδεύτηκε τόσο με τεχνολογική ανάπτυξη (ΕΤΕΚ, 2015), όσο και με ενίσχυση – πλήρη αναδιάρθρωση όλων των εσωτερικών συντελεστών ισχύος (Friedman, 1979).

Ωστόσο εκτός από τον σαφή οικονομικό προσανατολισμό της προς τις αγορές (Friedman, 1979), η χώρα παρουσίασε ξεκάθαρο πολιτικό και στρατιωτικό προσανατολισμό. Απέδειξε άμεσα την προσήλωσή της στους διεθνείς οργανισμούς, καθώς σε λιγώτερο από πέντε χρόνια από την ανεξαρτησία της από την ΕΣΣΔ απέστειλε στρατεύματα σε ειρηνευτική αποστολή (UNIFIL), (Lawrence, 2017).

Όπως αναφέρεται ρητά στην εγκύκλιο της εθνικής της στρατηγικής:

> *«Στον τομέα των διεθνών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την εθνική άμυνα, οι αμυντικές δυνάμεις θα συμμετέχουν σε επιχειρήσεις υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ, της ΕΕ,*

του ΟΗΕ ή ενός συνασπισμού των πρόθυμων». (Estonian Ministry of Defence, 2011: 17 - 19).

«Η συμμετοχή σε διεθνείς επιχειρήσεις θα χρησιμοποιηθεί για την ενίσχυση της συνεργασίας με τους στρατηγικούς συμμάχους της Εσθονίας» (Estonian Ministry of Defence, 2011: 9).

Τα παραπάνω καταδεικνύουν τη σημαντικότητα με την οποία η Εσθονία αντιμετωπίζει τις διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές.

Year	Estonia	EU27 Average
2005	4.63	3.97
2006	8.57	4.58
2007	6.46	4.20
2008	8.31	4.45
2009	8.23	4.06
2010	*Not available*	4.09
2011	*Not available*	3.48
2012	7.05	3.42
2013	7.12	4.04
2014	4.30	2.22

(Source: European Union, European Defence Agency, 2014)

Εικόνα 5.1: Ποσοστιαία Συνεισφορά Εσθονίας στη UNIFIL (2005 - 2014) (European Defence Agency, 2014)

Όπως αποτυπώνεται από το Πίνακα, το ποσοστό με το οποίο συμμετέχει η Εσθονία στη UNIFIL είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το μέσο όρο των Ευρωπαϊκών χωρών που συμμετέχουν.

Στον επόμενο Πίνακα φαίνεται η συμμετοχή της χώρας σε ειρηνευτικές αποστολές από την εποχή που ανεξαρτοποιήθηκε μέχρι το 2016 (Lawrence, 2017):

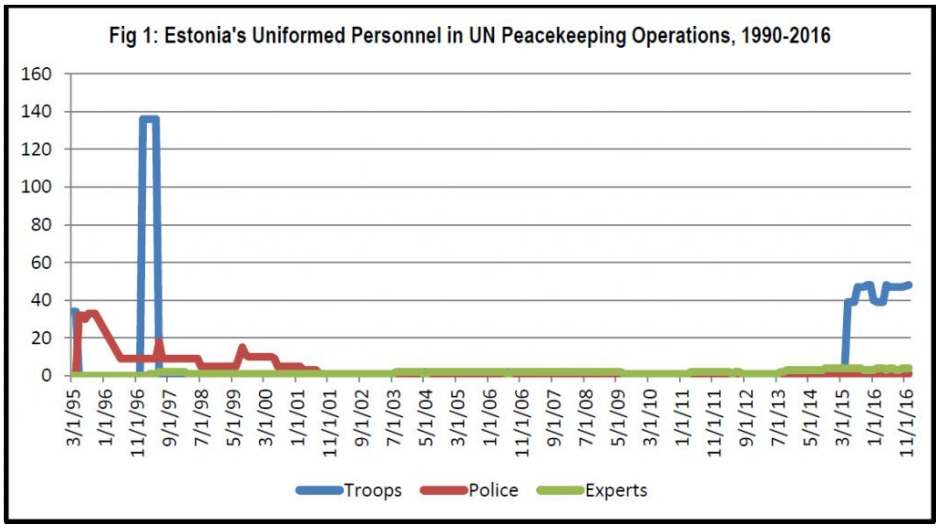

Εικόνα 5.2:Συμμετοχή Στρατευμάτων της Εσθονίας σε Ειρηνευτικές Αποστολές 1990 – 2014 (Lawrence, 2017)

Τα στατιστικά που παρατέθηκαν αποδεικνύουν στην πράξη τα γραφόμενα του κειμένου της εθνικής της στρατηγικής της και τον ξεκάθαρο προσανατολισμό και την αφοσίωσή στις διεθνείς υποχρεώσεις της, αλλά και στους συμμάχους της. Άλλωστε σήμερα η Εσθονία έχει ανεπτυγμένες στρατιωτικές δυνάμεις σε οκτώ διεθνείς αποστολές (Lawrence, 2017) εκ των οποίων τρεις του ΟΗΕ (United Nations, 2018).

Αποτέλεσμα η χώρα σήμερα θεωρείται ένας αξιόπιστος εταίρος τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και του ΝΑΤΟ, ειδικά με τη διεθνή κινητοποίησή της εναντίον των κυβερνο - επιθέσεων (Crandall, 2014: 30 – 55).

5.3 Η Λιθουανία

Η Λιθουανία αποτελεί άλλη μία χώρα που κέρδισε την ανεξαρτησία της με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Η επίσημη ημερομηνία ίδρυσης του ελεύθερου κράτους είναι η 11η Μαρτίου του 1990. Με τη μετάβαση της οικονομίας της από κεντρικά ελεγχόμενη – σχεδιαζόμενη, σε ελεύθερη αγορά πέτυχε σημαντικούς αριθμούς ανάπτυξης, που της επέτρεψαν να πετύχει την είσοδό της στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004 (Baltictrade, 2018) και την είσοδό της στο κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα την 1η Ιανουαρίου του 2015 (European Union, 2018).

Στο πλαίσιο που προαναφέρθηκε παραπάνω και προκειμένου η χώρα να δύναται μελλοντικά να αντισταθεί σε κάποια πιθανή επιθετική ενέργεια της Ρωσίας ζήτησε και πέτυχε την ένταξή της στο ΝΑΤΟ το 1994 (Norkus, 2006). Παράλληλα παρουσιάζει ενεργή συμμετοχή στις διεθνείς ειρηνευτικές επιχειρήσεις, με την ανάπτυξη στελεχών σε δύο αποστολές του ΟΗΕ (United Nations, 2018), σε τρεις αποστολές του ΝΑΤΟ και μία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Republic of Lithuania – Ministry of National Defence, 2018).

Ο προσανατολισμός της Λιθουανίας προς τους διεθνείς οργανισμούς είναι ξεκάθαρος τόσο από την αμεσότητα με την οποία η χώρα εντάχθηκε σε όλους τους δυτικούς θεσμούς (ΝΑΤΟ 1995, Ε.Ε 2004, Σέγκεν 2007, Ζώνη Ευρώ 2015), (European Union, 2018), όσο και από τα αριθμητικά μεγέθη με τα οποία αποτυπώνεται η συμμετοχή της στις διάφορες δράσεις τους.

Η χώρα προχώρησε σε αναμόρφωση των ενόπλων δυνάμεών της, για να είναι συμβατές με τα νατοϊκά δεδομένα (Norkus, 2006), ενώ έχει επιτρέψει τη δημιουργία ενός Νατοϊκού Τμήματος Μάχης (Battle Group), με έδρα την πρωτεύουσα Βίλνους. Το τμήμα αυτό είναι ένα από τα τέσσερα που καλύπτουν την ανατολική πλευρά της συμμαχίας. Στο τμήμα αυτό συμμετέχουν εκτός από την ίδια, δυνάμεις από τις: Γερμανία, Βέλγιο, Γαλλία, Κροατία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Ολλανδία (Republic of Lithuania – Ministry of National Defence, 2018, Gureviciute, 2018: 12 - 15).

Είναι ξεκάθαρο ότι η Λιθουανία, όπως και η Εσθονία πραγματοποίησαν απόλυτη πολιτική στροφή προς τη Δύση (σε μία προσπάθεια να εξασφαλιστούν από πιθανές βλέψεις της Ρωσίας). Ωστόσο αποτελούν σήμερα χώρες πλήρως ενταγμένες στη δομή των διεθνών οργανισμών και της φιλοσοφίας των ειρηνευτικών αποστολών (Gureviciute, 2018: 12 – 16).

Παρακάτω φαίνεται το ποσοστό του ΑΕΠ που δαπανά η χώρα για αμυντικές δαπάνες και τη συμμετοχή της στο ΝΑΤΟ, το οποίο είναι αρκετά υψηλό, ξεπερνώντας σήμερα πολλά από τα παραδοσιακά μέλη της συμμαχίας (House of Common Library, 2018).

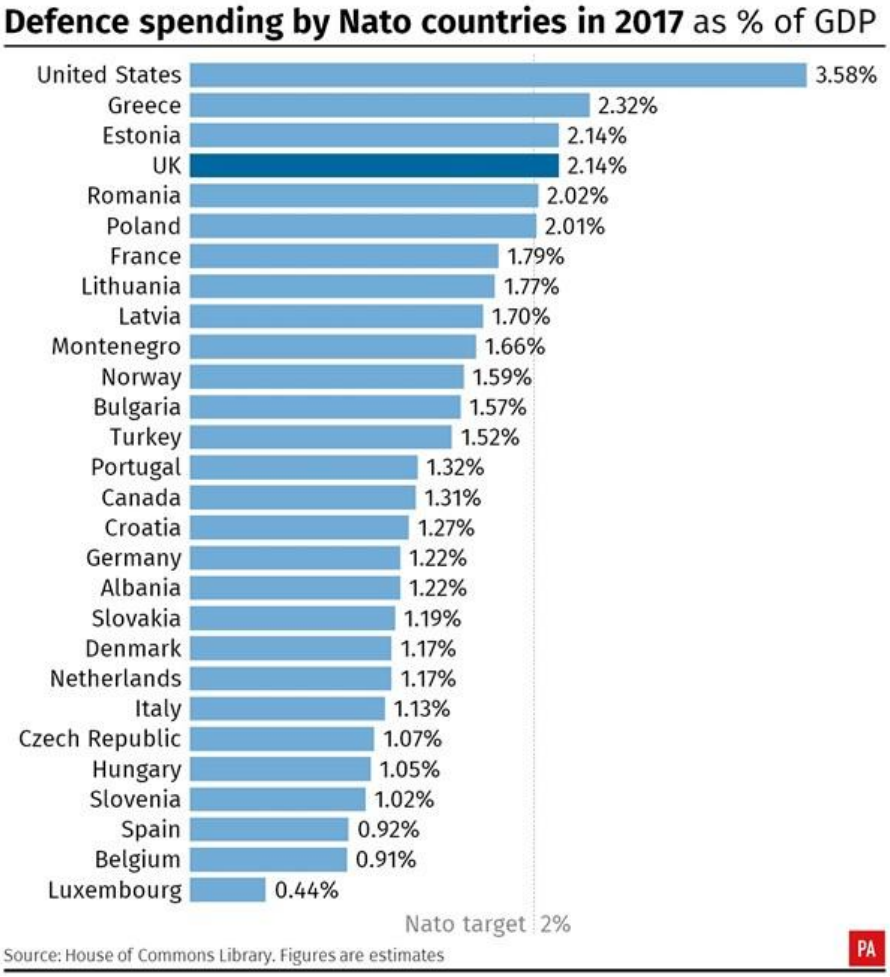

Εικόνα 5.3:Ποσοστιαίες Στρατιωτικές Δαπάνες Χωρών Μελών του ΝΑΤΟ (2017) (House of Common Library, 2018)

5.4 Το Μαυροβούνιο

Πρόκειται για το νεώτερο κράτος από τα τρία που θα εξετάσουμε. Απέκτησε την ανεξαρτησία του από τη Σερβία την 3η Ιουνίου του 2006 με δημοψήφισμα (55,4% υπέρ) και κίνησε άμεσα τις διαδικασίες για την ένταξή του στους δυτικούς θεσμούς (ΟΗΕ - ΝΑΤΟ – Ε.Ε). Εντάχθηκε στον ΟΗΕ την 28η Ιουνίου του 2006, στο Συμβούλιο Ασφαλείας της Ευρώπης την 11η Μαίου 2007 και από τον Ιούνιο του 2012 έχει ξεκινήσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Ε.Ε.

Ειδικά με τον ΟΗΕ το Μαυροβούνιο παρουσιάζει την παγκόσμια πρωτοτυπία να δραστηριοποιείται σε διεθνείς αποστολές του Οργανισμού, ενώ στην επικράτειά του έχουν αναπτυχθεί ειρηνευτικές δυνάμεις (Lakatos, 2017). Αυτό ωστόσο δεν αποτρέπει τη χώρα από το να συνεισφέρει στην ασφάλεια και τη σταθερότητα σε παγκόσμιο επίπεδο, συμμετέχοντας σε τρεις αποστολές του ΟΗΕ (United Nations, 2018).

Στο ΝΑΤΟ εντάχθηκε στις 5 Ιουνίου 2017 και έγινε το 29ο μέλος της συμμαχίας (Σαπουντζής, 2018). Ο Γ.Γ του ΝΑΤΟ General Jens Stoltenberg κατά τις συνομιλίες του με τον Μαυροβούνιο Πρόεδρο Milo Djukanovic χαρακτήρισε τη χώρα πολύτιμο σύμμαχο, από τον πρώτο χρόνο δραστηριοποίησής της εντός της συμμαχίας (ΝΑΤΟ, 2018, Lakatos, 2017).

Το Μαυροβούνιο από την πρώτη χρονιά στη συμμαχία απέδειξε τις προθέσεις του με την άμεση αποστολή στελεχών στο Αφγανιστάν και τις αμυντικές του δαπάνες να φτάνουν στο 1,66% του ΑΕΠ του (ΝΑΤΟ, 2018, House of Common Library, 2018). Χαρακτηριστικά ο Γ. Γ του ΝΑΤΟ εξήρε τις προθέσεις του Μαυροβουνίου να συμμετάσχει στις ειρηνευτικές αποστολές, αλλά και την πρόθεση της χώρας να συμμορφωθεί με το όριο του 2% του ΑΕΠ, που έχει θέσει η συμμαχία για τις αμυντικές δαπάνες μέχρι το 2020, (ΝΑΤΟ, 2018).

Η χώρα αποδεικνύει συνεχώς τις πολιτικές προθέσεις της και την αφοσίωσή της στα ανθρώπινα δικαιώματα, σημαντικά στοιχεία ώστε ένα μικρό κράτος για να είναι “ορατό” στη διεθνή αρένα (Lakatos, 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΠΟ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ

6.1 Ανάλυση Ερωτηματολογίων

Στην ενότητα αυτή θα παρατεθούν οι απόψεις που παρουσιάζουν τα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων, τα οποία υπηρέτησαν σε κάποια από τις ειρηνευτικές αποστολές της Ελλάδος. Συγκεκριμένα μέσα από τα ερωτηματολόγια και τις συνεντεύξεις τους, θα γίνει μία προσπάθεια να παρουσιαστούν οι επιμέρους λεπτομέρειες των ελληνικών αποστολών στη μετά - ψυχροπολεμική περίοδο.

Το δείγμα των ερωτηθέτων ήταν 104 άτομα, εκ των οποίων το 61,5% ήταν αξιωματικοί με προέλευση από σχολές αξιωματικών, ενώ οι υπόλοιποι (38,5%) προέρχονταν είτε μέσα από τις σχολές των υπαξιωματικών, είτε μέσα από το θεσμό των εθελοντών (ΕΠΥ – ΕΠΟΠ – ΕΜΘ – ΟΒΑ). Το 69,5% των ερωτηθέντων υπηρετούν στο Στρατό Ξηράς, το 17,1% στο Πολεμικό Ναυτικό και το 13,4% στην Πολεμική Αεροπορία.

Γίνεται αντιληπτό, ότι αν και ο αριθμός των στελεχών που έχουν υπηρετήσει σε αποστολές μέχρι σήμερα είναι αρκετά μεγάλος και το δείγμα συγκριτικά πολύ μικρό, εντούτοις είναι δυνατόν να εξαχθούν κάποια χρήσιμα συμπεράσματα, κυρίως επί της γενικής πολιτικής της χώρας και της οργάνωσης των μελλοντικών αποστολών της σε θέματα μέριμνας προσωπικού και καταλληλότητος – επάρκειας των υλικών.

Άλλωστε επί των γενικών παρατηρήσεων που θέτουν τα στελέχη αυτοβούλως ή από τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, υπάρχει μεγάλη πλειοψηφική ένδειξη – κατεύθυνση επί των δεδομένων αυτών (οφέλη και δυσχέρειες που υπάρχουν μέχρι σήμερα από τις ειρηνευτικές αποστολές της Ελλάδος).

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων και σε ποσοστό 67,3% έχουν υπηρετήσει μία ή δύο φορές σε ειρηνευτικές αποστολές, ενώ από το δείγμα υπήρχε και ένα ποσοστό 17,3% που δεν είχαν την εμπειρία της συμμετοχής σε κάποια

επιχείρηση. Ωστόσο ακόμη και αυτό το μερίδιο των ερωτηθέντων έχει λόγο σε κάποιες εκ των ερωτήσεων που τους τέθηκαν.

Ουσιαστικά αν αναχθεί το δείγμα επί των υπηρετούντων σε κάποια ειρηνευτική αποστολή εκτός της ελληνικής επικράτειας, το 79,6% απάντησε ότι έχει υπηρετήσει μέχρι δύο φορές σε διεθνή αποστολή, ενώ το ποσοστό για τη διάρκεια υπηρέτησης μέχρι και ένα χρόνο ήταν 61,4%. Υπάρχει ωστόσο και ένα ποσοστό της τάξης του 9,1%, το οποίο δήλωσε ότι έχει υπηρετήσει σε περισσότερες από μία αποστολές συμπληρώνοντας χρονικό διάστημα υπηρέτησης μεγαλύτερο των δύο ετών.

Ο διοικητικός βαθμός υπηρέτησης των στελεχών που βρέθηκε σε διεθνή αποστολή ήταν κυρίως αυτός του Λοχία – Επιλοχία για τους υπαξιωματικούς (54,5%) και του Λοχαγού (27,3%) για τους αξιωματικούς (αντίστοιχων βαθμών για τους άλλους κλάδους).

Αξιοσημείωτο του δείγματος των ερωτηθέντων είναι το γεγονός ότι το 25,8% δεν ενδιαφερόταν για τις αποστολές αυτές για προσωπικούς ή οικογενειακούς λόγους, ενώ ένα επιπλέον 3,2% δεν πιστεύει ότι εξυπηρετούν τους ανθρωπιστικούς και ειρηνευτικούς λόγους για τους οποίους υλοποιούνται και δεν επιθυμεί ακόμη και σήμερα τη συμμετοχή του. Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί ότι ένα σημαντικό ποσοστό του 20,5% συμμετείχε σε ειρηνευτική αποστολή άνευ επιθυμίας. Στο υπόλοιπο ποσοστό 50,5%, ο συνδυασμός των οικονομικών λόγων, η αποκόμιση εμπειρών και ο εμπλουτισμός του βιογραφικού, ήταν τα κίνητρα για τη συμμετοχή σε κάποια αποστολή. Εντούτοις το 77,7% του δείγματος των υπηρετούντων χαρακτήρισε ως θετική – πολύ θετική την εμπειρία του από τη συμμετοχή του σε μία διεθνή επιχείρηση.

Ένα άλλο σημαντικό εύρημα που θα πρέπει να καταγραφεί, αποτελεί το γεγονός ότι το συντρηπτικό ποσοστό του 93,5% των στελεχών που έχουν βρεθεί σε διεθνή αποστολή (ακόμη και το μεγαλύτερο ποσοστό όσων υπηρέτησαν άνευ επιθυμίας), θεωρούν σωστή τη συμμετοχή της Ελλάδος στην επιχείρηση που υπηρέτησαν.

Επίσης άπαντες σχεδόν (ιδιώτες και στρατιωτικοί) θεωρούν ότι η Ελλάδα αλλά και κάθε χώρα αποκομίζει περισσότερα οφέλη παρά προβλήματα με τη

συμμετοχή της σε ειρηνευτική αποστολή με ποσοστό 96,7%. Ως αποτέλεσμα αν και το 69,2% επιθυμεί πιο ενεργή συμμετοχή της χώρας στις ειρηνευτικές αποστολές, ωστόσο απόλυτα σχεδόν συμφωνούν ότι η ελληνική κοινωνία δεν είναι έτοιμη να δεχτεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Η πλειοψηφία αυτή θεωρεί ότι η επιστροφή θυμάτων (νεκροί, βαριά τραυματίες ή ακρωτηριασμένοι), εκτός από ψυχολογικό κόστος στην κοινωνία, θα έχει και σημαντικό πολιτικό κόστος στην εκάστοτε κυβέρνηση.

Υπάρχει δηλάδή μία αντιφατικότητα στις απαντήσεις αυτές, καθώς αν και αναγνωρίζουν τη σημασία των διεθνών αποστολών, αντιλαμβάνονται ότι η ελληνική κοινωνία είναι ανεκπαίδευτη επί του θέματος. Το υπόλοιπο 30,8% αν και συμφωνεί στα οφέλη που αποκομίζει η χώρα από τη συμμετοχή της σε ειρηνευτικές αποστολές, δεν επιθυμεί να διαφοροποιηθούν οι αποστολές που η χώρα αναλαμβάνει.

Οι ερωτηθέντες θεωρούν στο πλειοψηφικό τους ποσοστό (51,9%), ότι η συμμετοχή της Ελλάδος δεν θα πρέπει να περιορίζεται σε περιοχές που παρουσιάζουν αποκλειστικά εθνικό όφελος, αλλά επικρατεί η πεποίθηση ότι θα πρέπει η παρουσία της για την ασφάλεια και τη σταθερότητα να λαμβάνει χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο. Αντίστοιχα το 25,6% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η Ελλάδα θα πρέπει να αποτελεί μέλος ειρηνευτικών προσπαθειών που επικεντρώνονται αποκλειστικά στην περιφέρεια - γειτονιά της (Ευρώπη, Βαλκάνια, Μέση Ανατολή και Βόρειο Αφρική).

6.2 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα των Αποστολών

Τα πλεονεκτήματα των αποστολών, όπως αυτά καταγράφονται από τις απαντήσεις των στελεχών είναι:

- Η στρατιωτική παρουσία (παράσταση σημαίας) για την παροχή βοήθειας σε μία ξένη χώρα, συνεπάγεται την προβολή της Ελλάδος, τόσο στη χώρα εμπλοκής, όσο και στο παγκόσμιο διεθνές σύστημα.

- Ενδυνάμωση της διπλωματίας σε κάθε επίπεδο διεθνών θεσμών (ΝΑΤΟ, ΟΗΕ, Ε.Ε, κ.λ.π), με την ενίσχυση της θέσης και του ρόλου της χώρας.

- Αποκόμιση εμπειριών σε προσωπικό, αλλά και επιχειρησιακό επίπεδο μέσα από τη συνεργασία με άλλους περισσότερο εμπειροπόλεμους και σύγχρονους στρατούς. Η συγκέντρωση παραστάσεων από επιχειρησιακές τακτικές, η γνώση των διαφορετικών συστημάτων διοίκησης, αλλά και η επαφή με τον εξοπλισμό που διαθέτει ένας σύγχρονος στρατός, αποτελούν πολλαπλά οφέλη για τα στελέχη των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων.

- Ανάπτυξη όλων των ενστίκτων επιβίωσης, πειθαρχίας και αυτοσυντήρησης του προσωπικού, που είναι δυνατό να επιτευχθούν μόνο μέσα από την πραγματικότητα και δεν μπορούν να αποκομισθούν μέσω της εκπαίδευσης (όσο ρεαλιστική και να είναι).

- Δοκιμασία του υλικού που διαθέτουν οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις σε πραγματικές επιχειρησιακές συνθήκες και ο έλεγχος της καταλληλότητάς του για ένα εύρος κλιματολογικών συνθηκών.

- Καλύτερη αντίληψη - κατανόηση του σύγχρονου γεωπολιτικού περιβάλλοντος από την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της χώρας.

Στον αντίποδα οι δυσκολίες και οι δυσχέρειες που παρουσιάστηκαν κατά την περίοδο της υπηρέτησης, όπως αυτές καταγράφηκαν μέσα από τις δηλώσεις των στελεχών που ερωτήθηκαν είναι:

- Δυσκολίες στην προσαρμογή, κυρίως λόγω της απουσίας των οικογενειακών προσώπων και την τύχη τους.

- Ζητήματα υγεινής – δομές διαβίωσης και οργάνωσης της στρατοπεδιάς.

- Ελλειπής ή ακανόνιστος εφοδιασμός των μονάδων μέσω των γραμμών διοικητικής μέριμνας.

- Η επιφυλακτική ή ακόμη και εχθρική σε κάποιες περιπτώσεις στάση του τοπικού στοιχείου. Ιδιαίτερο έντονο ήταν το φαινόμενο κατά την αποστολή των τμημάτων στην Αλβανία, κυρίως λόγω της γειτνίασης των δύο χωρών.

- Προβλήματα διοικητικής μέριμνας σε γραμματειακό επίπεδο (εξοπλισμός γραφείου, ηλεκτρονικοί υπόλογιστές), τα οποία αφορούν και αυτά κυρίως τις αρχικές αποστολές της Ελλάδος.

- Λανθασμένη επιλογή του προσωπικού (μη καλή γνώση της ξένης γλώσσας, τοποθέτηση προσωπικού με ειδικότητα διαφορετική από την αναγκαία, κ.λ.π), με αποτέλεσμα τη δυσχερή υλοποίηση του αναληφθέντος έργου.

- Η ύπαρξη εξοπλισμού αλλά παντελώς ακατάλληλου για περιβαντολογικές συνθήκες διαφορετικές από τις αντίστοιχες της Ελλάδος. Η παρατήρηση αφορά κυρίως την επιχείρηση στη Σομαλία, όπου οι περιβαντολογικές συνθήκες ήταν τελείως έξω από τα δεδομένα της χώρας μας.

- Ο ανεπαρκής εξοπλισμός για το έργο που διατέθηκε. Αφορά κυρίως τις πρώτες αποστολές που συμμετείχε η χώρα (Σομαλία, Βοσνία, Αλβανία) και για τις οποίες δεν είχαν ακόμη δομηθεί μονάδες με το ειρηνευτικό έργο στις αποστολές τους.

Επί αυτού αξίζει να αναφερθεί ότι οι τελευταίες παρατηρήσεις για την ακαταλληλότητα ή την ανεπάρκεια του εξοπλισμού είναι ένας παράγοντας που αφορά αποκλειστικά το Στρατό Ξηράς, καθώς αεροπλάνα και φρεγάτες είναι μονάδες πλήρως ετοιμοπόλεμες και εξοπλισμένες από τον καιρό της ειρήνης, καθώς επιχειρούν αυτόνομα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Συμπεράσματα

Μέσα από την παρούσα ανάλυση προέκυψε η δεδομένη αδυναμία των κρατών που συγκαταλέγονται στην πλειοψηφική ομάδα των μικρών του διεθνούς συστήματος να επηρεάσουν τα γεγονότα που εξελίσσονται στο παγκόσμιο γίγνεσθαι (Keohane, 1969). Στη γενική τους προσπάθεια για την επιβίωση και τη βελτίωση της θέσης τους μέσα στο διεθνές σύστημα, απαιτείται η εφαρμογή μίας «έξυπνης στρατηγικής» (Steinmetz & Wivel, 2010: 23 - 26). Είναι δεδομένο πλέον ότι τα απομονωμένα κράτη δεν μπορούν να σταθούν εύκολα στο διεθνές προσκήνιο, αλλά απαιτείται η ένταξή τους σε διεθνικούς θεσμούς, ώστε να αυξήσουν την ισχύ τους μέσα από τη συνάθροιση της ισχύος όλων των μελών. Το «κοινό ταμείο» θα δώσει την απαραίτητη ώθηση στο μικρό κράτος για να δραστηριοποιηθεί έξω από το στενό εθνικό του κύκλο (Κουσκουβέλης, 2004).

Στο ασταθές και αβέβαιο διεθνές σύστημα η ισχύς των κρατών αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο κριτήριο για τη δραστηριοποίηση ενός κράτους. Η φύση του πολέμου συνοδοιπόρος από καταβολής κόσμου με την αντίστοιχη ανθρώπινη που επιζητά μεγαλύτερη ισχύ και επέκταση, εγγυάται ότι το στοιχείο των συγκρούσεων και της εξόντωσης δεν θα εκλείψει ποτέ από τον κόσμο (White House Transcript, 2009). Καθιστάται επομένως απαραίτητη η λειτουργία των ειρηνευτικών αποστολών, εντός του διεθνούς συστήματος, καθώς πρόκειται για ένα σύστημα αυτο - προστασίας των μελών του Οργανισμού (United Nations, 2018).

Δεδομένου όμως ότι τα συμφέροντα και η επιδίωξη της αύξησης της ισχύος δεν είναι προνόμιο μόνο κάποιων κρατών, γίνεται αυτονόητο ότι η εφαρμογή του εργαλείου των ειρηνευτικών αποστολών θα πρέπει να γίνεται υπό ένα διεθνή έλεγχο (United Nations, 1945). Με τον τρόπο αυτό θα γίνει προσπάθεια να διατηρηθούν οι ισορροπίες ανάμεσα στις πραγματικά αναγκαίες ειρηνευτικές αποστολές και αυτές που εξυπηρετούν συμφέροντα διαφορετικά από την επίτευξη της ειρήνης.

Οι χώρες (Εσθονία, Λιθουανία, Μαυροβούνιο) που αναφέρθηκαν κατά τη διάρκεια της μελέτης, απέδειξαν ότι αν και αποτελούν τρεις νέους παίχτες του διεθνούς παιχνιδιού, έχουν αντιληφθεί γρήγορα τους κανόνες του. Με σταθερό προσανατολισμό προς τη διεθνοποιημένη κοινωνία και τη διάθεση να αλλάξουν τα κακώς κείμενα που έχουν κληρονομήσει από το παρελθόν, ενισχύουν το προφίλ τους με την ξεκάθαρη εξωτερική τους πολιτική.

Η Ελλάδα ως μέλος του διεθνούς συστήματος και από τα παλαιότερα μέλη των μεγάλων διεθνικών θεσμών (ΝΑΤΟ, ΟΗΕ, Ε.Ε, ΟΑΣΕ), έχει επιδείξει σταθερό προσανατολισμό προς τη κατεύθυνση της διατήρησης της ειρήνης, της ασφάλειας και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο (Υπουργείο Εξωτερικών, 2018). Μέσα σ΄ αυτό το γενικό πλαίσιο συμμετέχει στην πλειοψηφία των ειρηνευτικών αποστολών, προσπαθώντας να κερδίσει τη θέση που θεωρεί ότι της αξίζει εντός του διεθνούς συστήματος. Στον αντίποδα και στο επίπεδο της εξωτερικής πολιτικής, οι αμφιταλαντευόμενες τακτικές και η λανθασμένη κατά περιόδους πολυ – διάστατη τακτική της, την τοποθέτησαν στο παρασκήνιο (CIA, 1983, Atlantci Council, 2017).

Να σημειωθεί ότι στο παρελθόν η Ελλάδα αποτέλεσε ενεργό μέλος διεθνούς στρατιωτικής αποστολής, με την επιτυχημένη συμμετοχή της στον πόλεμο της Κορέας. Μία αποστολή κατά την οποία η Ελλάδα θρήνησε 186 νεκρούς και είχε και 566 τραυματίες (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1997). Η συμμετοχή αυτή όμως έλαβε χώρα αμέσως μετά την Γερμανική κατοχή του Β΄ Π.Π και τον εμφύλιο σπαραγμό, όπου η απώλεια της ανθρώπινης ζωής αποτελούσε ακόμη καθημερινότητα. Ως αποτέλεσμα οι κοινωνικές και πολιτικές αντιδράσεις ήταν ελάχιστες, ενώ παράλληλα το προσωπικό που εκστράτευσε στην Κορέα ήταν άνθρωποι που είχαν βιώσει τον πόλεμο. Σίγουρα κάποιος θα αναφέρει ότι κατά τη συγκεκριμένη αποστολή υπήρχαν διαφορετικές κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, που κατέθεταν και διαφορετικά δεδομένα.

Αξιοσημείωτο ωστόσο παραμένει το γεγονός, πως αν και η χώρα διέπρεψε στρατιωτικά στο πεδίο της Κορεατικής χερσονήσου στο πλευρό του κυριοτέρου σημερινού συμμάχου της, δεν ρευστοποίησε τα οφέλη αυτής της διεθνούς συμμετοχής (ελάχιστοι γνωρίζουν τη σημαντικότατη προσφορά της Ελλάδος). Το γεγονός αυτό, που αποτελεί και την αποκρυστάλλωση της

ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, προβληματίζει έντονα κάθε μελετητή, καθώς αναδεικνύει την πολιτική αδυναμία της χώρας να εκμεταλλευτεί την εθνική της προσφορά σε διεθνές επίπεδο, ακόμη και όταν αυτή θα ξεπεράσει τις προσδοκίες των συμμάχων της.

Τι ισχύει όμως σήμερα για την Ελλάδα;

Η χώρα βρίσκεται εδώ και χρόνια σε μία στρατηγικά σημαντική γεωγραφική θέση την οποία απέδειξε ότι δύναται να υπερασπιστεί. Η καθιέρωση της αποτροπής αποτελεί τη μία παράμετρο για τη σταθερότητα στην περιοχή και η άλλη προκύπτει από την αξιοποίηση της θέσης αυτής.

Η συμμετοχή της Ελλάδος στην αποκατάσταση της ειρήνης στη Σομαλία κατέδειξε την αδυναμία, αλλά και την απειρία της χώρας στην εκτέλεση διεθνών ειρηνευτικών επιχειρήσεων. Το πρώιμο της περιόδου (αμέσως μετά από το τέλος του ψυχρού πολέμου), βρήκε την χώρα να μην έχει εισάγει ουσιαστικά στο πολιτικό της δόγμα την ενεργή συμμετοχή των στρατιωτικών της δυνάμεων σε διεθνείς επιχειρήσεις. Άλλωστε ακόμη και μετά τη Σομαλία, το Ιράκ και τη Βοσνία, η Λευκή Βίβλος του 1996 – 1997, αναλώνεται σε «ευχολόγια», διπλωματικές δράσεις και βασική στρατιωτική παρουσία, για τη στήριξη των έργων του ΟΗΕ και του ΝΑΤΟ. (ΥΠΕΘΑ, 1998). Συνέπεια αυτού, δεν υπήρχε η ανάλογη στρατιωτική κουλτούρα εντός του στρατεύματος, αλλά και η ελληνική κοινωνία δεν είχε αντίστοιχο προσανατολισμό (η χώρα σχεδόν «εξαναγκάστηκε» να συμμετάσχει στην αποστολή αυτή). Η απουσία ξεκάθαρου πολιτικού δόγματος επί του θέματος, η έλλειψη αντίστοιχης στρατιωτικής κουλτούρας, η απειρία και η αποχή από τις πραγματικές στρατιωτικές επιχειρήσεις κόστισε με αίμα τη συμμετοχή της χώρας στην UNOSOM (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1995).

Η καθυστερημένη εξέλιξη της ανασυγκρότησης των Ε.Δ της Ελλάδος μετά τη Σομαλία, αλλά και το επεισόδιο στα Ίμια, ανάγκασε την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία να αλλάξουν σελίδα. Εντούτοις η ξαφνική εκδήλωση της κρίσης στη Αλβανία βρήκε τη χώρα και πάλι σχετικά απροετοίμαστη, συνέπεια των «ευχολογίων» και της θεωρίας (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998). Το πολιτικό δόγμα της χώρας είχε αρχίσει να προσανατολίζεται προς την κατεύθυνση της συμμετοχής στρατευμάτων σε διεθνείς αποστολές (Ιράκ, Βοσνία), χωρίς ωστόσο να έχει

αναπτυχθεί η απαραίτητη κουλτούρα στο στράτευμα. Ως αποτέλεσμα υπήρχαν σοβαρά προβλήματα κατά την αρχική φάση της οργάνωσης και της συγκρότησης της δύναμης. Η εγγύτητα της περιοχής και η σημαντικότητα της σταθερότητας της Αλβανίας για την Ελλάδα, επέβαλε την πληρέστατη σε δεύτερη φάση υλοποίηση της αποστολής (ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998). Η εξαιρετική παρουσία των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η Αλβανία ζήτησε την επιμήκυνση της συνεργασίας των δύο χωρών για ένα ακόμη χρόνο.

Στην περίπτωση του Αφγανιστάν η χώρα εμφανίστηκε συγκροτημένη, πολιτικά με συγκεκριμένο δόγμα, βελτιωμένη στρατιωτική κουλτούρα και ξεκάθαρο προσανατολισμό (ΓΕΕΘΑ, 2018). Αντίστοιχα η ελληνική κοινωνία επέδειξε καλύτερα αντακλαστικά στη συμμετοχή των στρατευμάτων εκτός συνόρων, πιθανόν σοκαρισμένη από το μέγεθος του τρομοκρατικού χτυπήματος. Η χώρα ήταν σημαντικά βελτιωμένη σε όλες τις αποστολές που της ανατέθηκαν, έστω και αν αφορούσαν παροχής υγειονομικής υποστήριξης και ανοικοδόμησης. Καταγράφηκαν ωστόσο ελλείψεις σε εξοπλισμό (πχ τεθωρακισμένων μηχανημάτων μηχανικού, φορτωτές, γεω – διαμορφωτές, κλπ), θέτοντας νέα επίπεδα βελτίωσης.

Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τις απαντήσεις - συνεντεύξεις των στελεχών, αλλά και των ιδιωτών, προκύπτει ότι η απόλυτη σχεδόν πλειοψηφία αποδέχεται τη χρησιμότητα των ειρηνευτικών αποστολών αλλά και τα οφέλη που αποκομίζει η χώρα από τη συμμετοχή της. Η παράσταση της σημαίας σε ξένη χώρα, η ενδυνάμωση της στρατιωτικής και πολιτικής διπλωματίας, η αποκόμιση εμπειριών από τη συνεργασία με άλλες χώρες και η απόκτηση πολεμικής εμπειρίας για τα τμήματα, αποτελούν κάποια από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα. Επίσης μέσα από τη συμμετοχή των ειρηνευτικών αποστολών η χώρα δύναται να εξετάζει και να ελέγχει την ετοιμότητα των τμημάτων της, του υλικού και των υποδομών υποστήριξης που ενεργοποιεί.

Οι ερωτηθέντες είναι διχασμένοι στο αν η χώρα θα πρέπει να δραστηριοποιείται σε αποστολές παγκοσμίου επίπεδου ή αποκλειστικά σε περιοχές που παρουσιάζουν εθνικό συμφέρον. Η μεγάλη πλειοψηφία (69,2%) αποδέχεται ότι η χώρα θα πρέπει να αναπτύξει πιο ενεργό ρόλο στην εκτέλεση των αποστολών, αντιλαμβανόμενη ότι θα αναβαθμίσει σημαντικά τη θέση της

στους θεσμούς που συμμετέχει, ωστόσο άπαντες υποστηρίζουν ότι η ελληνική κοινωνία δεν είναι έτοιμη να το δεχτεί.

7.2 Προτάσεις

Η ανάλυση των τριών ειρηνευτικών αποστολών από το σύνολο των όσων συμμετείχε και συμμετέχει η χώρα μέχρι σήμερα απέδειξε ότι η χώρα διαθέτει τις αγαθές προθέσεις που πρέπει, ωστόσο στην τελική υλοποίηση τους υστερεί. Σε μία προσπάθεια να αποδωθούν κάποιες συγκεκριμένες προτάσεις, με βάση τα παραπάνω συμπεράσματα και τις εισηγήσεις των ερωτηθέντων, η μελέτη καταλήγει στα παρακάτω:

- Ανασυγκρότηση της εξωτερικής πολιτικής με ξεκάθαρο και σταθερό προσανατολισμό. Η Ελλάδα είχε διαλέξει στρατόπεδο όταν ο κόσμος ήταν μοιρασμένος στα δύο και θα πρέπει να παραμείνει προσηλωμένη και σταθερή στην εξωτερική της πολιτική. Το γεγονός αυτό δεν θα πρέπει να παραμένει στη θεωρία, αλλά να αποδεικνύεται σε κάθε περίπτωση.

- Εκμετάλλευση της στρατηγικά σημαντικής γεωγραφικής θέσης της χώρας με την παροχή διευκολύνσεων σε συμμάχους, επιδεικνύοντας συνέπεια και σταθερότητα απέναντί τους.

- Προώθηση ουσιαστικών αναδιαρθρώσεων στο εσωτερικό της χώρας, που θα της επιτρέψουν να αναπτύξει τους εσωτερικούς συντελεστές ισχύος (εσωτερική εξισορρόπηση). Αν και λόγω της οικονομικής κρίσης πολλά από τα δεδομένα είναι περιορισμένα, ωστόσο η περίοδος αυτή αποτελεί τη χρυσή ευκαιρία της χώρας για σοβαρές και επικοδομητικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής, πολιτικής και στρατιωτικής της δομής.

- Δημιουργία ενός διακλαδικού φορέα σε υψηλά επιτελικό επίπεδο (π.χ Διεύθυνση Ειρηνευτικών Αποστολών), που θα ασχολείται αποκλειστικά με την οργάνωση και την υλοποίηση των διεθνών αυτών επιχειρήσεων. Η περιστασιακή δομή, όπως αυτή οργανώνεται κατά περιόδους, η συνεχιζόμενη ανεξάρτητη λειτουργία των κλάδων και η αποσπασματική ενασχόληση των στελεχών, σε συνδυασμό με την ταυτόγχρονη και συχνή εναλλαγή του προσωπικού λόγω μεταθέσεων, δεν βοηθά στη δημιουργία ανθρώπων έμπειρων

και αποτελεσματικών που θα μπορούν να υποστηρίξουν μία ειρηνευτική δύναμη από τα μετόπισθεν.

- Συγκρότηση χερσαίων μονάδων (κατάλληλο προσωπικό και υλικά) με αποκλειστική αποστολή την ανάπτυξή τους εκτός συνόρων. Ως αποτέλεσμα θα είναι η ταχεία και άμεση ανάπτυξή τους όπου αποφασισθεί από την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

- Εκμετάλλευση των δύο αξιόλογων σχολείων εκπαίδευσης – προετοιμασίας του προσωπικού για τις ειρηνευτικές αποστολές (Πολυεθνικό Κέντρο Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης Ειρήνης / ΠΚΕΕΥΕ – Κέντρο Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής / ΚΕΝΑΠ). Παράλληλα απαιτείται μεγαλύτερη προώθηση και προβολή τους στο εξωτερικό, για την προσέλκυση στελέχών άλλων χωρών. Μέσα από τις εκπαιδεύσεις αυτές η Ελλάδα θα έρθει σε επαφή με το προσωπικό αυτό και παρέχοντας υψηλές υπηρεσίες εκπαίδευσης, θα μπορέσει να επιδιώξει την εξειδίκευσή της στην παροχή εκπαίδευσης επί των συγκεκριμένων αντικειμένων διεθνών αποστολών. Η Πολεμική Αεροπορία δύναται να εκμεταλλευτεί τη φήμη που έχει «χτιστεί» μέσα από τις συνεχείς διακρίσεις των ελλήνων πιλότων και να προχωρήσει στη διοργάνωση σχολείων “Top Gun”.

- Την απόφαση και υλοποίηση πιο ενεργής συμμετοχής της χώρας σε ειρηνευτικές αποστολές, που θα της δώσουν το δικαίωμα να αναβαθμίσει τη θέση σε όλους τους θεσμούς που συμμετέχει, μέσα από το προσφερόμενο έργο που θα πρέπει να προβάλει σε όλα τα διεθνή φόρα.

- Εκπαίδευση της ελληνικής κοινωνίας για την αποδοχή ότι η χρησιμοποίηση των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων σε εμπόλεμες ειρηενευτικές επιχειρήσεις αποτελεί εθνικό συμφέρον. Δε είναι δυνατό να συμμετέχει η χώρα σε διεθνείς στρατιωτικούς οργανισμούς και συμφωνίες (ΝΑΤΟ, ΟΑΣΕ, PESCO κ.τ.λ.), χωρίς οι ένοπλες δυνάμεις να αναλαμβάνουν ενεργό συμμετοχή σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων τους. Η μη συμμετοχή της χώρας σε διεθνείς αποστολές παρομοιάζει σαν την χρηματοδότηση μίας επένδυσης που δεν αποφέρει κέρδη.

- Συμμόρφωση και συντονισμός με τη δημιουργία ενός ενιαίου κλάδου όλων των πολιτικών και στρατιωτικών φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση μίας διεθνούς αποστολής. Απαιτείται πλέον η στενή συνεργασία μεταξύ των Υπουργείων Εξωτερικών και Άμυνας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διατήρηση της ασφάλειας και της σταθερότητας σε μία περιοχή, αποτελεί ένα καθημερινό πόλεμο. Η Ελλάδα ως σύνολο (κυβέρνηση – ένοπλες δυνάμεις – κοινωνία) θα πρέπει να αντιληφθεί άμεσα ότι ο πόλεμος σήμερα δεν είναι απαραίτητο να δωθεί εντός των συνόρων της χώρας. Η παγκοσμιοποιημένη κοινωνία έχει δημιουργήσει ένα κόσμο – γειτονιά, όπου κάθε γεγονός που λαμβάνει χώρα σε κάποιο μέρος του πλανήτη επηρεάζει κάθε γωνία αυτού του κόσμου.

Οι ένοπλες δυνάμεις αποτελούν σήμερα εργαλείο εξωτερικής πολιτικής και είναι στο χέρι της εκάστοτε κυβέρνησης να τις εκμεταλλευτεί και να τις χρησιμοποιήσει σωστά. Μέσω των αμυντικών δαπανών, αλλά και της συμμετοχής του στρατού σε διεθνείς αποστολές, η Κυβέρνηση της χώρας αποκτά περισσότερα διαπραγματευτικά πλεονεκτήματα και αναβαθμίζει τη διπλωματική της ισχύ. Η παρούσα περίοδο με την εξέλιξη της πολιτικής κρίσης θα πρέπει να αποτελέσει μία ευκαιρία ανασυγκρότησης και αναδιοργάνωσης, που θα οδηγήσουν τη χώρα έξω από το καβούκι της αυταρέσκειάς της.

Η χώρα καθημερινά ζει με τα φαντάσματα της ένδοξης ιστορίας της και λειτουργεί σαν να αποτελεί το κέντρο του κόσμου. Θα πρέπει να σταματήσει να προβάλει το τι έκαναν οι πρόγονοί της περιοχής αυτής, αλλά να σχεδιάζει το τι μπορεί να κάνουν οι νέοι της κάτοικοι.

Στον όλο και πιο διεθνοποιημένο κόσμο η Ελλάδα πρέπει να αποτελέσει γρήγορα και άμεσα ουσιαστικό και ενεργό μέλος των θεσμών που οριοθετούν τις εξελίξεις, ώστε να παραμείνει στο προσκήνιο. Η χώρα θα πρέπει να αντιληφθεί ότι έξυπνη στρατηγική δεν είναι απαραίτητα η πιο σύνθετη. Απλός και σταθερός προσανατολισμός με συνέπεια και επάρκεια, είναι δυνατό να αποδώσει πολύ μεγαλύτερα αποτελέσματα από κάθε σύνθετη πολυδιάστατη στρατηγική.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- ΓΕΕΘΑ. (2014, July 23). *Αλβανία- NHQT*. Retrieved October 13, 2018, from Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας: http://www.geetha.mil.gr/el/103-cat-hndgs-el/cat-pacif-activities-el/cat-aposdtoles-epixeirisis-el/433-αλβανία-- nhqt.html
- ΓΕΕΘΑ. (2018). *Αφγανιστάν (ISAF)*. Retrieved October 12, 2018, from Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας: www.geetha.mil.gr/el/103-cat-hndgs-el/cat-pacif-activities-el/cat-apostoles-epixeirisis-el/413-αφγανιστάν-isaf.html
- ΓΕΕΘΑ. (2018). *ΓΕΕΘΑ - UNITAF*. Retrieved October 25, 2018, from ΓΕΕΘΑ: www.geetha.mil.gr/el/ειρηνευτικές-δραστηριότητες/428-σομαλία-unitaf-html
- ΓΕΕΘΑ. (2018). *Ειρηνευτικές Δραστηριότητες*. Retrieved December 19, 2018, from ΓΕΕΘΑ: www.geetha.mil.gr/el/ειρηνευτικές-δραστηριότητες.html
- Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας. (2018). *Ειρηνευτικές Δραστηριότητες*. Retrieved October 14, 2018, from Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας: http://www.geetha.mil.gr/el/ειρηνευτικές-δραστητιότητες.html
- ΓΕΣ. (2011, Νοέμβριος - Δεκέμβριος). Απολογισμός Συμμετοχής Ελληνικού Μηχανικού στην Ανασυγκρότηση του Αφγανιστάν. *Στρατιωτική Επιθεώρηση* , pp. 6 - 23.
- ΓΕΣ/ΔΙΣ. (1995). *Η Ειρηνευτική Αποστολή στη Σομαλία (Φεβ 1993 - Μαρ1994).* Αθήνα: ΓΕΣ/Διεύθυνση Ιστορίας.
- ΓΕΣ/ΔΙΣ. (1997). *Ιστορία του Ελληνικού Στρατού 1821 - 1967.* Αθήνα: ΓΕΣ.
- ΓΕΣ/ΔΙΣ. (1998). *Η Ελληνική Δύναμη στην Αλβανία (Απρ - Αυγ 1997).* Αθήνα: ΓΕΣ/διεύθυνση Ιστορίας.
- Γουρναροπούλου, Ι. (2016, November 29). *Αποσχιστικά Κινήματα: Πληγή ή Ευκαιρία για την Ευρώπη;*. Retrieved November 21, 2018, from www.powerpolitics.eu: http://powerpolitics.eu/αποσχιστικά-κινήματα-πληγή-ή-ευκαιρία/

- ΕΤΕΚ. (2015, Ιούλιος). Πως Έγινε η Εσθονία Παγκόσμιος Πρωταθλητής της Τεχνολογίας . *Επιστημονικό Τεχνικό Επιμελητήριο Κύπρου, 191*, p. 12.
- Ευθυμιόπουλος, Μ., & Δεμερτζής, Ι. (2009). *Ειρήνη Μέσω Ασφάλειας - Πολιτική Διαπραγμάτευση και Λήψη Αποφάσεων.* Thessaloniki: Strategy International.
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2018). *Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας*. Retrieved November 17, 2018, from ΕυρωπαίκήΈνωση: https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy-el
- Ήφαιστος, Π. (2015, ΝΟΕ/ΦΕΒ). Ο Ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων στο Σύγχρονο Κόσμο και οι Διεθνείς Σπουδές. *Διακλαδική Επιθεώρηση, 31*, pp. 34 - 35.
- Θουκιδίδης. (2008). *Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου* (Vol. 23). Αθήνα: Εστία.
- Θουκιδίδης. *Ιστορίαι.*
- Κουσκουβέλης, Η. (1997). *Λήψη Αποφάσεων, Κρίση και Διαπραγμάτευση.* Αθήνα: Παπαζήση.
- Κουσκουβέλης, Η. (2004). *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις.* Αθήνα : Ποιότητα.
- Κουσκουβέλης, Η. (2015). *Θεωρία Απόφασης στον Θουκιδίδη.* Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Κωφοπούλου, Μ. (2018, March 13). Αφγανιστάν: Ένας Πόλεμος Χωρίς Τέλος. *Άμυνα & Ασφάλεια* .
- Νομικό Συμβούλιο Κράτους (ΝΣΚ). (1997). Συμφωνία Αλβανικής Κυβέρνησης - Κρατών. *Κύρωση Συμφωνίας μεταξύ Αλβανικής Κυβέρνησης και Κρατών που Συμμτέχουν στην Πολυεθνική Δύναμη Προστασίας.* Ρώμη: ΝΣΚ.
- Παναγόπουλος, Σ. (2012). 63η Σύνοδος Κορυφής ΝΑΤΟ (Σικάγο). *Προβληματισμοί* .
- Παρίσης , Ι. (2013, Δεκεμβριος). Η Ανάπτυξη της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας & Άμυνας. *Άμυνα & Διπλωματία* .
- Παρίσης, Ι. (2011). *Παράγοντες Ισχύος στο Διεθνές Σύστημα.* Αθήνα: Ινφογνώμων.

- Πλατιάς, Α. (2010). *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στο Θουκιδίδη.* Αθήνα: Εστίας.
- Σαπουντζής, Γ. (2018, Αυγουστός 1). Ένας Χρόνος από την ΈΝταξη του Μαυροβουνίου στο ΝΑΤΟ. *Άμυνα & Ασφάλεια* .
- Στάμκος, Γ. (2018, October 2). *Η Γεωπολιτκή Σημασία και ο Νέος Ρόλος της Ελλάδας στα Βαλκάνια* . Retrieved November 26, 2018, from TVXS: https://tvxs.gr/news/egrapsan-einai-/i-geopolitiki-simasia-kai-o-rolos-tis-elladas-sta-balkania
- ΥΠΕΘΑ. (1998). *Λευκή Βίβλος 1996 - 1997.* Αθήνα: ΥΠΕΘΑ.
- ΥΠΕΘΑ. (2000). *Λευκή Βίβλος 1998 - 1999.* Αθήνα: ΥΠΕΘΑ.
- ΥΠΕΘΑ. (2015). *Λευκή Βίβλος 2014.* Αθήνα: ΥΠΕΘΑ.
- ΥΠΕΞ. (2004, September 23). *Ομιλία ΥΠΕΞ κ Πέτρου Μολυβιάτη στην 59η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ*. Retrieved November 22, 2018, from Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών: www.mfa.gr/greek/news/speeches_interviews
- Υπουργείο Εξωτερικών. (2018). *Κοινή Πολιτική Ασφαλείας και ΆΜυνας (ΚΠΑΑ)*. Retrieved Νοεμβριος 18, 2018, from Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Εξωτερικών: https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/kpaa.html
- ΥΠΠΕΘ. (2016). *Ιστορία του Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου (από το 1815 έως σήμερα).* Αθήνα: ΙΤΥΕ Διόφαντος.
- Χειλά, Ε. (2017, Οκτώβριος 24). Η Εδραίωση της Ειρήνης στο Αφγανιστάν στη Μετα - Ταλιμπάν Εποχή. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης* , pp. 48 - 69.

Ξενόγλωσση

- Allen , J., Felbab- Brown, V., Madan, T., O' Hanlon, M., & Riedel, B. (2017, June 12). Rightsizing Expectations: US Policy Options for Afghanistan. *Rightsizing Expectations: US Policy Options for Afghanistan*. (B. Jones, Interviewer) Washington, DC, USA: Brookings - Foreign Policy.
- Aoi, C., De Coning, C., & Thakur, R. (2007). *Unintended Consequences, Complex Peace Operations And Peacebuilding Systems.*Tokyo, New York, Paris: United Nations University Press.

- Atlantic Council. (2017, November 15). *The Kremlin's Trojan Horses 2.0*. Retrieved November 29, 2018, from Atlantic Council: www.atlanticcouncil.org/publications/reports/the-kremlin-s-trojan-horses-2-0
- Baker Fox, A. (1959). *The Power of Small States: Diplomacy in World War II.*Chicago: University of Chicago.
- Baker Fox, A. (1965). The Small States of Western Europe in the United Nations. *International Organization, 19* (3), pp. 774 - 786.
- Baldacchino, G. (2012). Meeting the Test of Time: Small States in 21st Century. *Current Issues in Comparative Education, 15* (1), 14-25.
- Baldersheim, H., & Keating, M. (2015). *Small States in the Modern World. Vulnerabilities and Opportunities.* Northampton, MS, USA: Edward Elgar Publishing.
- Baltictrade. (2018). *Λιθουανία*. Retrieved December 1, 2018, from Baltictrade: www.baltitrade.gr/default.asp?contentID=15
- Bergsmann, S. (2001). *Small States and Alliances (The Concept of Military Alliances).*(E. Reiter, & H. Gartner, Eds.) Heidelberg: Physica.
- Biro, G. (2001, 4). Η Φιλία στη Διεθνή Πολιτική. *International Relations Quarterly, 2* (4).
- Boutros - Gali, B. (1999). *Unvanquished. A U.S - U.N SAGA.* New York: I.B Tauris.
- Boutros-Gali, B. (1992). An Agenda for Peace. *UN Documents.A/47/277.* United Nations.
- Britannica. (2018, November 27). *Civil War, Mujahideen - Taliban, Phase (1992 - 2001)*. Retrieved November 27, 2018, from ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA: https://www.britannica.com/phase/afganistan/civil-war-mujahideen-Taliban-phase-1992-2001
- Bull, H. (1977). *The Anarchical Society - A Study of Order in World Politics.*Macmillan Press Ltd.
- Bush, G. (2001, September 11). 9/11 Address to the Nation. (A. People, Interviewer) Washington, DC, USA: White House.
- Carafano, J. (2017, April 9). The Balkans will be Anerica abd Russia's Next (Virtual) Battlefield. *The National Interest* .

- ChartsBin Statistics Collector Team. (2010). *Countries Currently Contributing Troops to ISAF*. Retrieved December 1, 2018, from ChartsBin: www.chartsbin.com/view/nnu
- Chossudovsky, M. (2011, July 21). *Somalia: the Real Causes of Famine*. Retrieved October 23, 2018, from GlobalResearch: https://www.globalresearch.ca/samalia-the-real-cause-of-famine/25725
- CIA. (1983). *Greece: Papandreou and the Military.* Central Inteligence Agency, Directorate of Inteligence. LANGLEY: CIA.
- CIA. (2017). *World Fackbook.* Langley, VA, USA: CIA.
- Contessi, N. (2015, July 31). Foreign and Security Policy Diversification in Eurasia: Issue Splitting, Co-alignment and Relational Power. *Problem of Post - Communism* , 300.
- De La Horra, L. (2018, March 23). How Estonia - Yes, Estonia- Became One of the Wealthiest Countries in Eastern Europe. *Foundation of Economic Education* .
- Dewing, S. (2016). Skolkan: NATO's Operational Battlespace. Think Different. 22-28. (I. Kucukaksoy, Interviewer, & J. W. Office, Editor) The Three Swords Magazine.
- Directorate of National Defence. (1996 - 1997). *White Pages.* Hellenic National Defence General Staff.
- Domingo, F. (2014, December). The RMA Theory and Small States. *Military and Strategic Affairs, 6* (3), pp. 41 - 42.
- Dr Dorn, W. (2011). The Evolution of Peace and Stability Operations. *Joint Command and Staff Programme.37.* Canadian Forces College.
- Dr Jones, B., & Cherif, F. (2003). *Envolving Models of Peacekeeping. Policy Implications & Responses.* United Nations, Department of Peacekeeping Operations. New York: United Nations.
- DuPerier, M. (2004). *The Buss National Security Strategy. What's all the fuss about.*US AIR UNIVERSITY. ALABAMA: The Mershon Center.
- Dziedzic, M. (1999, June). Trouble States: How Troubling, How Manageable? *Strategic Assessment* , p. 232.
- Essays UK. (2013, November). *The Roots of the Conflict in Somalia History Essay*. Retrieved November 2018, from Essays UK:

https://www.ukessays.com/essays/history/the-root-causes-of-the-conflict-in-somalia-history-essay.php?vref=1

- Estonian Ministry of Defence. (2011). *National Defence Strategy.*Tallinn, Estonia: Estonian Ministry of Defence.
- EUR-Lex. (1992, June). *Γλωσσάριο Σύνοψης*. Retrieved November 18, 2018, from EUR-Lex: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/petersberg_tasks.html?locale=el
- European Commission. (2012). *EU HOST NATION SUPPORT GUIDELINES.*Brussels: European Commission.
- European Defence Agency. (2014). *Defence Data Portal*. Retrieved December 1, 2018, from European Defence Agency: https://www.eda.europa.eu/info-hub/defence-data-portal/Estonia/year/2014
- European Union. (2018). *Lithuania*. Retrieved December 1, 2018, from European Union: https://europa.eu/european-union/about-eu/coutries/member-coutries/lithuania_en
- FFP. (2018). *Fragile States Index 2018.* FUND FOR PEACE. Washington: The Fund for Peace.
- Findlay, T. (2002). *The Use of Force in UN Peace Operations.* (O. U. Press, Ed.) Solna, Sweden: SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute).
- Friedman, M., & Friedman, R. (1979). *Freeto Choose.* New York - London: Harcourt Brace Jovanovich (HBJ).
- Gartner, H. (1999). *Changing Alliances, Crisis Management, Military Intervention and Small States.*Loccum: Evangelische Academie .
- GPF. (2011). War on Terrorism. *Global Policy Forum* .
- Grand, C. (2012). Smart Defense. *Smart Defense and the Future of NATO: Can the Alliance Meet the Challenges of Twenty - First Century?*(pp. 45 - 49). Chicago: The Chicago Council on Global Affairs.
- Gron, H., & Wivel, A. (2011, September). Maximizing Influence in the European Union after the Lisbon Treaty: From Small State Policy to Smart State Strategy. *Journal of European Integration, 33* (5), pp. 523-539.
- Gross, E. (2009). *The Europeanization of National Foreign Policy.*London: Palgrave Macmillan.

- Gureviciute, K. (2018, August). NATO's Presence. *Lithuanian MilitaryDigest, 3* (3), pp. 12 - 15.
- Hellenic Republic - MFA. (2018, November 27). *Ministry of Foreign Affairs*. Retrieved November 27, 2018, from Hellenic Republic: https://www.mfa.gr/en
- Higgins, R. (2009). *Themes and Theories: Selected Essays, Speeches and Writings in International Law.*OxfordUniversity Press.
- Hill, C. (2004). Renationalizing or Regrouping? EU Foreign Policy since 11 September 2001. *Journal of Common Market Studies , 42* (1).
- Honkanen, K. (2002). *The Influence of Small States on NATO Decesion - Making.*FOI. Stockholm: Swedish Defence Research Agency.
- House of Common Library. (2018, November 8). *UK Defence Expenditure.* Retrieved December 2, 2018, from Parliament UK: https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-8175
- Jarvis, C. (2000, March). *The Rise and Fall of Albania's Pyramid Schemes*. Retrieved November 29, 2018, from International Momentary Fund: https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2000/03/jarvis.htm
- JCS - Joint Chief of Staff. (1999). *Joint Tactics, Techniques and Precedures for Peace Operations* (Vols. JP 3-07.3). Washington, DC, USA: US Goverment Printing Office.
- Jenkins, B., & Godges, J. (2011). *The Long Shandow of 9/11. America's Response to Terrorism.* USA: RAND Corporation.
- Johnson, A. (2017, September 5). *The Implicationsof America's Involvementwith Afganistan*. Retrieved November 20, 2018, from Center for Security Policy: www.centerforsecuritypolicy.org
- Kaya, G. (2015). A New Era in Peacekeeping for thwe United Nations: Leaving Traditional Peacekeeping Behind . *Journal of Economics and Management, 20* (A).
- Kenkel, K. (2013). Five Generations of Peace Operations: Frpm the Thin Blue Line to Painting a Country Blue. *Revista Brasileira de Politica International, 56*, pp. 122 - 143.

- Keohane, R. (1969). *'Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics.*International Organization.
- Keohane, R. (1971). The Big Influence of Small Allies. *Foreign Policy, 2*, pp. 161-182.
- Korean Ministry of Foreign Affairs. (2015). The Future of Peace Operations: Maintainig Momentum. In I. P. Institute (Ed.), *The Fuure of Peace Operations: Maintaining Momentum.*Seoul: Korean Ministry of Foreign Affairs.
- Kurtzleben, D. (2016, July 6). *CHART: How the U.S. Troop Levels in Afghanistan Have Changed Under Obama*. Retrieved December 2, 2018, from NPR: https://www.npr.org/2016/07/06/484979294/chart-how-the-u-s-troop-levels-in-afghanistan-have-changed-under-obama?t=1543746132051
- Lakatos, I. (2017). The Potential Role of Small States and Their "Niche Diplomacy" at the UN and in the Field of Human Rights, with Special Attention to Montenegro. *Pecs Journal of International and European Law,1*.
- Lawrence, T. (2017, October 2). Estonia and UNIFIL: The Benefits to a Small State of UN Peacekeeping. *Journal on Baltic Security, 3*(2),pp.17-27.
- Livingston, I., & O' Hanlon, M. (2017). *Afghanistan Index.* Washington , DC, USA: BROOKINGS.
- Long, T. (2017). It's not the size, it's the relationship:from 'small states' to assymetry. *International Politics, 54* (2), 144-160.
- Maass, M. (2017). *Small State in World Politics: The story of Small State Survival, 1648 - 2016.*Manchester: Manchester Universuty Press.
- Maass, M. (2009). The Elusive Definition of the Small State. *International Politics, 46* (1), pp. 65 - 83.
- MacAskill, E., & Grerar, P. (2018, July 11). *Donald Trump tells NATO allies to Spend 4%of GDP on Defence*. Retrieved November 25, 2018, from The Guardian: theguardian.com/world/2018/jul/11/donald-trump-tells-nato-allies-to-spend4-of-gdp-on-defence

- Mateja, P. (2015). *United Nations Peace Operations: Aligning Principles and Practice.* Norwegian Institute of International Affairs. Oslo: Norwegian Institute of International Affairs.
- Matthews, R., & Zhang Yan, N. (2007). Small Country "Total Defence": A Case Study of Singapore. *Defence Studies, 7* (3), 376-395.
- McCarthy, N. (2017, March 15). *Expenditures of NATO Countries 2016*. Retrieved November 27, 2018, from STATISTA: https://www.statista.com/chart/8521/expenditure-nato-countries-in-2016/
- Mearsheimer, J. (2003). *The Tragedy of.* New York: W. W. Norton & Company.
- Meiske, M., & Ruggeri, A. (2017, September). *Peacekeeping as a Tool of a Foreign Policy*. (O. R. Ebcyclopedias, Producer) Retrieved December 2, 2018, from Politics: www.oxfodre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001./acrefore-9780190228637-e-462
- Messner, J. (2018). *Issues of Fragility Touch the World's Richest and Most Developed Countries in 2018.*Peace for Peace. Washington: The Peace for Peace.
- Nasra, S. (2013, May 22). Governance in EU Foreign Policy: Exploring Small States Influence. *Journal of European Pyblic Policy* , pp. 164 - 180.
- NATO AJP-4-5. (2013). *Allied Joint Doctrine for Host Nation Support.*NATO STANDARDIZATION AGENCY.
- NATO. (2015, September 1). *ISAF's Mission in Afghanistan (2001 - 2014)*. Retrieved December 1, 2018, from North Atlantic Treaty Organization: https://www.nato.int/cos/en/natohq/topics_69366.html
- NATO. (2018, June 4). *Montenegro, a Valuable Ally After One Year of NATO Membership*. Retrieved December 2, 2018, from NATO: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_155113.htm
- NATO. (2001). *Peace Support Operations* (Vols. AJP-3.4.1). NATO.
- NATO. (2018, November 11). *Resolute Support Mission (RSM): Key Facts and Figures*. Retrieved December 1, 2018, from NATO - RSM: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_11/20181112_2018-11-RSN-Placemat.pdf

- Nautilus Institute. (2014, December). *Rules of Engagement - Afghanistan and Iraq*. Retrieved December 1, 2018, from Nautilus Institute for Security and Sustainability: https://nautilus.org/publications/book/australian-forces-abroad/afghanistan/rules-of-engagement-afghanistan-and-iraq/
- Norkus, R. (2006). Lithuania's Contribution to International Operations: Challenges for a small Ally. *Baltic Security & Defence Review, 8* (6).
- OXFAM. (2010). *The Cost of War. Afgan Experiences of Conflict, 1978 - 2009.* OXFAM.
- Pedi, R. (2016). *Theory of Internationals Relations: Small States in the International System.*Thessaloniki.
- Peterson, M. (1986). *The General Assembly in World Politics.*Unwyin Hyman.
- Platias , A. (1986). *High Politics in Small Countries: An Inquiry into the Security Policiesin Greece, Israel and Sweden.*University Microfilms International, Ann Arbor Mich.
- Recchia, S. (2018, February 28). Pragmatism over Principle: US Intervention and Burden Shifting in Somalia 1992 - 1993. *The Journal on Strategic Studies*.
- Reiter, E., & Gartner, H. (2001). *Small States and Alliances.*Heidelberg: Physica - Verlag.
- Republic of Lithuania - Ministry of National Defence . (2018). *Lithuania's Participation in International Operations.* Retrieved December 2, 2018, from Ministry of National Defence - Republic of Lithuania: www.kam.lt/en/title.html
- Rickli, J.-M. (2008, September). European Small States' Military Policies After Cold War:From Territorial to Niche Strategies. (T. &. Group, Ed.) *Cambridge Review of International Affairs, 21* (3).
- Rutherford, K. (2008). *Humanitarianism Under Fire.* Sterling, VA, USA: Kumarian Press.
- Samuels, B. (2018, March 28). Haley: US Won't fund morethan 25 percent of UN peacekeeping budget. *The Hill* .

- Santamato , S., & Beumler, M.-T. (2013). *The New NATO Policy Guidelines on Counterterrorism: Analysis, Assessments and Actions* (Vol. 13). Washington, DC: Institute for National Strategic Studies - NDU.
- Schmidl, E. (2001). Small States and International Operations. In E. Reiter, & H. Gartner, *Small States and Alliances* (pp. 85 - 89). Berlin, Heidelberg: Springer - Verlag.
- Security Council. (1997). *The Situation in Albania.*United Nations. United Nations.
- Security Council. (2001). *Threats to International Peace and Security Caused by Terrorists Acts.*Security Council. United Nations.
- SEEBRIG. (2000). *Peace Support Operations Handbook.*Plovdiv: SEEBRIG.
- SIPRI. (2018). *Military Expediture Database*. (SIPRI, Producer) Retrieved November 24, 2018, from Stockholm International Peace Research Institute: https://www.sipri.org/databases/milex
- Snyder, G. (1984, July). The Security Dilemma in Alliance Politics. *World Politics, 36* (4), pp. 461 - 495.
- Spykman, N. J. (1942). *America'sstrategy in world politics.* New York: Harcourt Brace Jovanovitch.
- Steinmetz, R., & Wivel, A. (2010). *Small Staes in Europe: Challenges and Opportunities.*Burlington, VT, USA: Ashgate.
- Thakur, R. (2006). *The United Nations, Peace and Security.*Cambridge Universuty Press.
- Thakur, R., & Schnabel, A. (2001). *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement.*Tokyo - New York - Paris: United Nations University Press.
- The Guardian. (2008, Σεπτέμβριος 13). Το ΝΑΤΟ Θέτει Νέους Κανόνες Εμπλοκής. *Καθημερινή* .
- The Guardian. (2006, December 27). *FAQ: War berween Somalia and Ethiopia*. Retrieved October 20, 2018, from The Guardian: https://www.theguatdian.com/world/2006/dec/27/ethiopia

- Trolle Smed, U., & Wivel, A. (2017). Vulnerability Without Capabilities? Small States Strategyand the International Counter - Piracy Agenda. *European Security, 26* (1).
- Tziampiris, A. (2013). Greek Foreign Policy in the Shadow of the Debt Crisis: Continuity and New Directions. In P. Skias, N. Tzifakis, P. Skias, & N. Tzifakis (Eds.), *Greece's Horizons. Reflecting on the Country's Asstes and Capabilities* (p. 35). Heidelberg: Springer.
- U.S Department of Defense . (2011). *Remarks by Secretary Gates at the Security and Defense Agenda.*Brussels: U.S Department of Defense.
- *United Nations*. (2018). Retrieved October 18, 2018, from Member States: www.un.org/en/member-states
- United Nations. (2018, October 31). *Summary of Contributors to UN Peacekeeping by Country, Mission and Post* . Retrieved December 1, 2018, from United Nations: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/3_country_and_mission_8_pdf
- United Nations, U. (n.d.). *1944-1945: Dumbarton Oals and Yalta.* Retrieved October 14, 2018, from United Nations: www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/1944-1945-dumbarton-oaks-and-yalta
- United Nations, U. (1945). *Charter of the United Nations.*Dumbarton Oaks: United Nations.
- United Nations, U. (n.d.). *What is Peacekeeping*. Retrieved October 12, 2018, from United Nations Peacekeeping: https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping
- Vaicekauskaite, Z.-M. (2017). Security Strategies of Small States in a Changing World. *Journal on Baltic Security, 3* (2), pp. 7-15.
- Walt, S. (1987). *The Origins of Alliances.*Cornell University Press.
- Waltz, K. (1979). *Theory of Internationa Politics.*New York: McGraw - Hill.
- White House Transcript. (2009, December 10). Obama's Nobel Remarks. *The New York Times* .
- Wiberg, H. (1987). The Security of Small Nations: Challenges and Defences. *Journal of Peace Research, 24* (4), 339 - 363.

- Wilde, R. (2010). Determining how the Legitimacy of Intervention is Discussed: A Case Study of International Territorial Administration. In H. Charlesworth, & J.-M. Coicaud (Eds.), *Fault Lones of International Legitimacy* (p. 333). Cambridge University Press.
- Wivel, A. (2010). *Small States in Europe: Challenhes and Opportunities.*Burlington, VT, USA: Ashgate.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Α"

Συλλυπητήρια Επιστολή για το Θάνατο του Λοχία (ΤΘ) Σούμπουρου Μιχαήλ

Συλλυπητήρια Επιστολή για το Θάνατο Λχία (ΤΘ) Σούμπουρου Μιχ.

SOMALI REPUBLIC
-WAJID-

To GREECE ARMY COMMANDER WAZID
From MOHAMED HASSAN MOHAMED D.C.

DATE 18-10-93

SUB CONDOLENCE

On behalf of the district committe, District Commity and mine, i am Sending you and your Troops a great condolence for the death Mr SOUBOUROS MICHALIS, who was died by an accident happens on 16-10-93.

Please also we are Requesting you to convoy this Condolence to the Greece Army, the Goverment, Greece People and also hiw family.

We are very Sad with hiw great Missing and we will never forget him. Because he come from Greece inorder to help Somali people who were Suffered for Starvation and Civil War.

We hope that Such Bad action may not be happen Again, and we all Aware that Greece Army are Doing a very Successfull Job in Wajid District. We Need always youw assistance and your presence of Wajid District.

Please Once again feel free and we will Co-operate Closely with you.

Thanks.

Σημείωση: Τηρήθηκε η σύνταξη και η ορθογραφία του πρωτοτύπου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'
(Σε μετάφραση)

ΣΟΜΑΛΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
-ΟΥΑΖΙΤ-

Προς τον ΕΛΛΗΝΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΔΙΟΙΗΚΗΤΗ ΣΤΟ ΟΥΑΖΙΤ
Από τον ΜΟΧΑΜΕΝΤ ΧΑΣΣΑΝ ΜΟΧΑΜΕΝΤ- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗ

Ημερομηνία 18/10/93

Θέμα: ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ

Εκ μέρους της περιφερειακής επιτροπής, της Περιφερειακής Κοινότητας και εμού προσωπικά, σας διαβιβαζω τα θερμά μου συλλυπητήρια για το θάνατο του Κου ΣΟΥΜΠΟΥΡΟΥ ΜΙΧΑΛΗ, ο οποίος σκοτώθηκε σε δυστύχημα στις 16/10/93. (Πραγματική ημερομηνία θανάτου 14/10/93).

Θα σας παρακαλούσαμε να διαβιβάσετε τα συλλυπητήριά μας στον Ελληνικό Στρατό, στην Κυβέρνησή σας, στον Ελληνικό λαό, καθώς επίσης και στην οικογένεια του θύματος. Έχουμε λυπηθεί από την απώλειά του. Δεν θα τον ξεχάσουμε ποτέ, γιατί ήρθε από την Ελλάδα για να βοηθήσει το Σομαλικό λαό που μαστίζεται απο την ασιτία και τον εμφύλιο πόλεμο.

Ελπίζουμε να μην επαναληφθεί στο μέλλον ένα τόσο λυπηρό περιστατικό. Όλοι γνωρίζουμε το πετυχημένο έργο του Ελληνικού Στρατού στην Περιφέρεια του Ουαζίτ. Χρειαζόμαστε πάντα τη βοήθεια και την παρουσία σας στην Περιφέρειά μας.

Σας υπενθυμίζουμε ότι μπορείτε να ζητήσετε χωρίς δισταγμό τη συνεργασία μας και εμείς θα συνεργαστούμε στενά μαζί σας.

Ευχαριστούμε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

Επιστολή Κοινοποίησης Θανάτου Μέλους των «Γιατρών του Κόσμου»

Έγγραφο "Γιατρών του Κόσμου" για το θάνατο του Γεωργ. Γλύπτη

ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ *MEDECINS DU MONDE*
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ *DELEGATIONS HELLENIQUE*

Προς τον Ταξίαρχο
κ. Σκλήρη
ΔΕΠΙΧ/ΓΕΕΘΑ

Οι "ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ" ανακοινώνουν με οδύνη τον θάνατο του μέλους της αποστολής τους στη Σομαλία ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΛΥΠΤΗ.

Ο Γεώργιος Γλύπτης υπηρέτησε από τον Σεπτέμβριο 1993 σαν συντονιστής των αποστολών των "ΓΙΑΤΡΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ" στις πόλεις Wajit και Hoddur.

Πυροβολήθηκε από Σομαλό ένοπλο το βράδυ της 10ης Μαρτίου 1994. Οι "ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ" εκφράζουν τον αποτροπιασμό τους για την άνανδρη επίθεση κατά του μέλους της αποστολής τους και ανακαλούν αμέσως όλα τα μέλη τους από τη Σομαλία.

Στην επιστροφή τους τα μέλη των "ΓΙΑΤΡΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ" μετέφεραν τη σημαία του Ελληνικού Αποσπάσματος και επιθυμούν να την παραδώσουν και να ευχαριστήσουν την ηγεσία του ΓΕΕΘΑ για τη συμπαράσταση και τη βοήθειά του στη δύσκολη αυτή στιγμή.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Θ. ΡΟΖΕΝΜΠΕΡΓΚ
Χειρουργός
Επ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ»

Επιστολή Ιεράς Μητρόπολης Αξώμης

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΞΩΜΗΣ -Αἰθιοπίας, Σομαλίας, Τζιμπουτί καί Ἐρυθραίας.-
GREEK ORTHODOX ARCHBISHOPRIC OF AKSUM
P.O. Box 571 - TEL. 55.24.40
ADDIS ABABA - ETHIOPIA

Addis Ababa τῇ 12η Μαΐου 1993

Πρός τόν Ταγματάρχην
Κύριον ΙΩΑΝΝΗΝ ΠΙΣΤΟΛΑ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΝ Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Μονάδος
Εἰς Σομαλίαν.

Ἀριθ.Πρωτ.102

Ἀγαπητέ Κύριε Διοικητά,

Κάπως καθυστερημένα λόγῳ συνεχῶν μετακινήσεών μου, ἀπευθύνω πρός Ὑμᾶς, τούς Ἀξιωματικούς, Ὑπαξιωματικούς καί Ὁπλῖτας τῆς ἱστορικῆς Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Μονάδος Σας, τά πλέον θερμά συγχαρητήρια διά τό πολύπλοκον καί πολύμορφον ἔργον πού ἐπιτελεῖτε εἰς τήν ἔρημον τῆς Ἀφρικῆς, διά τήν σωτηρίαν τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, πού ἐδημιουργήθησαν ἀπό τόν θεόν ὅπως καί ἡμεῖς. Τήν τρανήν διαπίστωσιν πού εἶχον τήν τιμήν νά κάνω ἀπό τήν ἐπί 4/ἡμερον παραμονήν μου πλησίον Σας, καί τήν ὁποίαν διεβίβασα παντοῦ, ὅτι ὑπηρετεῖτε τό χρέος σας διά τήν δόξαν τῆς Ἑλλάδος μας πιστά καί μέ ἀφοσίωσιν εἰς τήν παράδοσιν καί τήν ἱστορίαν τοῦ Γένους μας, ἀλλά καί εἰς τά Λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, διά τήν συμπαράστασιν καί σωτηρίαν πρός πάντα ἄνθρωπον πού εὑρίσκεται πλησίον μας, καί ὅλοι εἶναι πλησίον μας, λόγῳ τῆς μιᾶς καί μόνης θείκῆς Δημιουργίας, μέ συνεκίνησε βαθύτατα.
Σεῖς γίνατε οἱ Ἱεραπόστολοι τοῦ καλοῦ καί τοῦ ὡραίου, βοηθῶντας τό θεϊκόν δῶρον, πού εἶναι ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου, καί πού ἄλλοι ἄνθρωποι προσπαθοῦν νά ἀφαιρέσουν ἄνευ δικαιώματος. Σεῖς γίνατε οἱ πρωτοπόροι τοῦ Στρατοῦ μας, τοῦ Ἔνδοξου, τό 1993 καί γράφετε ἱστορίαν εὐκλεή καί τιμημένη. Ἡ ἐργασία Σας, ἡ προσπάθειά Σας, ἡ ἀγάπη Σας, τό προοδευτικόν Ἔργον Σας καί ἡ πίστη εἰς τόν ὅρκον Σας, μέ τήν ἀφοσίωσίν Σας εἰς τάς Διαταγάς τοῦ Ὑπουργείου Σας, μέ ὑποχρεώνουν δικαίως νά Σᾶς συγχαρῶ ἐκ μέρους τῆς Μητρός Ἐκκλησίας μας, καί νά Σᾶς ἐκφράσω τήν εὐγνωμοσύνην Της, καί τήν διάπυρον εὐχήν Της, νά ζῆτε ἐν ὑγείᾳ καί χαρᾷ καί αἱ οἰκογένειαί Σας, διά τό καλόν τῆς Ἑλλάδος μας καί τῆς Κοινωνίας. Σᾶς εὐχαριστῶ διά τάς τόσον δαψιλεῖς περιποιήσεις Σας μέ ἀγάπην. Ὁ θεός νά εἶναι πάντα μαζί Σας. Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς.

Ὁ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ὁ Ἀξώμης Πέτρος Γιακουμέλος, Ἔξαρχος Πάσης Αἰθιοπίας.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΞΩΜΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Δ»

Διαδικτυακό Ερωτηματολόγιο προς Στελέχη Ε.Δ

ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1

* Required

1. **Ποιά η σχέση σας με τις ΕΔ (προέλευση);** *
   Mark only one oval.
   - ΕΠΟΠ-ΕΜΘ-ΕΠΥ-ΟΒΑ
   - ΥΠΞΚΟΣ ΑΠΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
   - ΑΞΚΟΣ ΑΠΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

2. **Σε ποιο κλάδο των Ε.Δ ανήκετε;** *
   Mark only one oval.
   - ΣΤΡΑΤΟΣ ΞΗΡΑΣ
   - ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ
   - ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

3. **Έχετε προγενέστερη εμπειρία από συμμετοχή σε ειρηνευτική αποστολή και αν ναι πόσες φορές συνολικά έχετε υπηρετήσει σε διεθνείς αποστολές;** *
   Mark only one oval.
   - ΟΧΙ
   - ΝΑΙ - ΜΙΑ
   - ΝΑΙ - ΔΥΟ
   - ΝΑΙ - ΤΡΕΙΣ
   - ΝΑΙ - ΤΕΣΣΕΡΙΣ
   - ΝΑΙ - ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ

4. **Τι βαθμό φέρατε κατά τη διάρκεια της αποστολής στην οποία συμμετείχατε;**

   _____

5. **Ποιοι είναι οι λόγοι που σας έκαναν να δηλώσετε ή να αποφύγετε τη συμμετοχή σας σε ειρηνευτική αποστολή;** *
   Mark only one oval.
   - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ
   - ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ (ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ - ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ)
   - ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ
   - ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ
   - ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΝΕΥ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ
   - ΔΕΝ ΜΕ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ ΣΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ - ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
   - ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΑΥΤΕΣ

10. **Αν έχετε υπηρετήσει σε περισσότερες της μίας αποστολής και διαφέρει η άποψη σας για τη χρησιμότητα της συμμετοχής της Ελλάδος, περιγράψτε σε ποια είχε όφελος για τη χώρα και σε ποια δεν έπρεπε η Ελλάδα να συμμετάσχει. Δικαιολογήστε την απάντησή σας** *

11. **Θεωρείτε ότι η χώρα ήταν έτοιμη από στρατιωτικής πλευράς (υποστήριξη, εξοπλισμό) να συμμετάσχει στην συγκεκριμένη ειρηνευτική αποστολή; Επεξηγήστε.** *

12. **Ποιο στοιχείο ήταν αυτό που κατά την άποψη σας δύσκολεψε την παραμονή σας κατά τη διάρκεια της αποστολής ;** *

13. **Γενικά θεωρείτε σκόπιμη τη συμμετοχή της Ελλάδος σε διεθνείς ειρηνευτικές επιχειρήσεις** *

Mark only one oval.

- ΝΑΙ, ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ - ΟΠΟΥΔΗΠΟΤΕ
- ΝΑΙ, ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΣΕ ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
- ΝΑΙ, ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ
- ΟΧΙ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ

14. **Θεωρείτε ότι Ελλάδα πρέπει να συμμετέχει σε επιχερήσεις μόνο σε περιοχές που παρουσιάζουν εθνικό όφελος;** *

Mark only one oval.

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

15. **Πιστεύετε ότι η Ελλάδα θα έπρεπε να έχει πιο ενεργό ρόλο, συμμετέχοντας σε στρατιωτικές επιχειρήσεις;** *

Mark only one oval.

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

16. **Πιστεύετε ότι η ελληνική κοινωνία είναι έτοιμη να δεχθεί τη συμμετοχή της χώρας σε εμπόλεμες διεθνείς αποστολές με πιο ενεργό ρόλο;** *

17. **Ποιά κατά την γνώμη σας ήταν τα οφέλη (αν αυτά υπήρχαν) που αποκόμισε η Ελλάδα από τις διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές, στις οποίες συμμετείχε;** *

18. **Άλλα σχόλια - Παρατηρήσεις** *

Powered by
Google Forms

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ε»

Διαδικτυακό Ερωτηματολόγιο προς Πολίτες

ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2

* Required

1. **Email address** *

2. **Ποιο είναι το φύλο σας** *
   Mark only one oval.
   - ΑΝΔΡΑΣ
   - ΓΥΝΑΙΚΑ

3. **Σε ποια ηλικιακή ομάδα του πληθυσμού ανήκετε;** *
   Mark only one oval.
   - 18 - 25
   - 25 - 35
   - 35 - 45
   - 45 - 55
   - ΠΑΝΩ ΑΠΟ 55 ΧΡΟΝΩΝ

4. **Ποια είναι η ακαδημαϊκή σας εκπαίδευση;** *
   Mark only one oval.
   - ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ - ΙΕΚ
   - ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΤΕΙ
   - ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΠΑΝΑΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
   - ΚΑΤΟΧΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ
   - ΚΑΤΟΧΟΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ

5. **Εχετε κάποια σχέση άμεση ή έμμεση με τις ένοπλες δυνάμεις;** *
   Mark only one oval.
   - ΝΑΙ
   - ΟΧΙ

6. **Ποια η άποψη σας για τη συμμετοχή της Ελλάδος σε διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές;** *
   Mark only one oval.
   - ΕΙΜΑΙ ΥΠΕΡ
   - ΕΙΜΑΙ ΚΑΤΑ
   - ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
   - ΔΕ ΜΕ ΑΦΟΡΑ

7. **Αν συμφωνείτε με τη συμμετοχή της Ελλάδος σε ειρηνευτικές αποστολές, θεωρείτε ότι η χώρα θα πρέπει να έχει πιο ενεργή συμμετοχή, συμμετέχοντας και στη διεξαγωγή επιχειρήσεων;** *

Mark only one oval.

- ΚΑΜΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ
- ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΚΑΙ ΠΙΟ ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
- ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΟΠΩΣ ΚΑΝΕΙ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ

8. **Θεωρείτε ότι η χώρα αποκομίζει περισσότερα οφέλη ή απώλειες από τη συμμετοχή της στις διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές;** *

Mark only one oval.

- ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
- ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

☐ Send me a copy of my responses.

Powered by
Google Forms